

ÖDEME HİZMETLERİNDEKİ FİNANSAL TEKNOLOJİLERE YÖNELİK İNCELEME RAPORU

IV. Denetim ve Uygulama Dairesi

Aralık 2021

Raportörler

Rekabet Uzmanı Cüneyd DAL

Rekabet Uzmanı Bilge YILMAZ

Rekabet Uzmanı Nezir Furkan KIRAN

Rekabet Uzman Yrd. Burçin GÜLEŞ

Rekabet Uzman Yrd. Derya ERMİŞ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1

FİNTEK: YENİ OYUNCULAR, YENİ ROLLER VE YENİ HİZMETLER

1.1. Genel Bakış	5
1.2. Fintekin Gelişimini Destekleyen Hususlar.....	6
1.3. Temel İstatistik Göstergeler	10

BÖLÜM 2

FİNTEKİN GELİŞİMİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE YENİ OYUNCULARIN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

2.1. Genel Bakış	20
2.2. Yerleşik Teşebbüslerin Dışlayıcı Eylemleri	21
2.2.1. Dışlayıcı Eylemleri Doğuran Pazar Yapısı	22
2.2.2. Dışlayıcı Eylemlere Rekabet Hukuku Açısından Yaklaşım	28
2.2.3. Dışlayıcı Eylemlere Karşı Düzenleyici Müdahaleler	41
2.3. Düzenleyici Çerçeve	48
2.3.1. Sektördeki Mevcut Düzenleyici Kurallar ve Yenilikçi Dönüşüm	48
2.3.2. Düzenleyici Kuralların Bulunmamasından Kaynaklı Sorunlar	50
2.3.3. Düzenleyici Kuralların Yeni Teknolojilerle Uyumsuzluğundan Kaynaklı Sorunlar	54
2.3.4. Düzenleyici Kuralların Aşırı Yoğun Olmasından Kaynaklı Sorunlar	59
2.4. Pazar Dinamikleri	62
2.4.1. Tüketici Davranışlarına Bağlı Engeller	64
2.4.2. Pazar Yapısına Bağlı Engeller.....	67

BÖLÜM 3

FİNTEKTE YENİ BİR CEPHE: BÜYÜK TEKNOLOJİ ŞİRKETLERİNİN PAZARA GİRİŞİ

3.1. Genel Bakış	70
3.2. Büyük Teknoloji Şirketlerinin Fintek Hizmetlerini Farklı Kılan Hususlar	72
3.3. Büyük Teknoloji Şirketlerinin Piyasaya Etkileri ve Olası Stratejiler	76

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKÇA.....	87

Grafik Dizini

Grafik 1: Dönemler İtibarıyla Küresel Fintek Yatırımları	11
Grafik 2: Küresel Fintek Birleşme ve Devralma Görünümü.....	12
Grafik 3: Yıllar İtibarıyla Fintek Yatırımları	12
Grafik 4: Yıllar İtibarıyla Türkiye'de Kurulan Fintek Girişimleri.....	13
Grafik 5: Türkiye'deki Fintek Girişimlerinin Faaliyet Alanları İtibarıyla Dağılımı	14
Grafik 6: E-Ticaret Ödemelerinde Kullanılan Ödeme Yöntemlerinin Kullanım Oranları (2020).....	16
Grafik 7: En Çok Kullanıcıya Sahip Sosyal Medya Platformları (2020).....	17
Grafik 8: Büyük Teknoloji Şirketlerinin Gelirlerinin Sektörel Dağılımı.....	18

Şekil Dizini

Şekil 1: Fintekin Gelişiminin Önündeki Başlıca Engeller	20
Şekil 2: Bir Ödeme Sistemi ve Sistemde Yer Alan Taraflar	25
Şekil 3: Hesap Bilgisi Sağlama Hizmetinde API Teknolojisi	43

Kutu Dizini

Kutu 1: 6493 sayılı Kanun Kapsamında Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları	24
Kutu 2: Telekomünikasyon Örneği.....	27
Kutu 3: Blokzincir Teknolojisi.....	58

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ACM:	Hollanda Rekabet Otoritesi (<i>Authority for Consumers & Markets</i>)
AISP:	Hesap Bilgisi Hizmeti Sağlayıcısı (<i>Account Information Service Provider</i>)
API:	Uygulama Programlama Arayüzü (<i>Application Programming Interface</i>)
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS:	Uluslararası Ödemeler Bankası (<i>Bank for International Settlements</i>)
BKM:	Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.
BTK:	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CBC:	Kanada Rekabet Otoritesi (<i>Competition Bureau Canada</i>)
CMA:	Birleşik Krallık Rekabet Otoritesi (<i>Competition and Markets Authority</i>)
CNMC:	İspanya Rekabet Otoritesi (<i>La Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia</i>)
EP:	Avrupa Parlamentosu (<i>European Parliament</i>)
Fintek:	Finansal Teknolojiler
GİB:	T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı
IoT:	Nesnelerin İnterneti (<i>Internet of Things</i>)
Kurul:	Rekabet Kurulu
MASAK:	T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu
NFC:	Yakın Alan İletişimi (<i>Near Field Communication</i>)
OECD:	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
P2P:	Bireyler Arası (<i>Peer to Peer</i>)
PCA:	Portekiz Rekabet Otoritesi (<i>Autoridade da Concorrência</i>)
PISP:	Ödeme Başlatma Hizmeti Sağlayıcısı (<i>Payment Initiation Service Provider</i>)
PSD1/2:	Ödeme Hizmetleri Direktifi 1/2 (<i>Payment Services Directive 1/2</i>)
SBM:	Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi
TBB:	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TKBB:	Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TSB:	Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği
TÖDEB:	Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği

- 4054 sayılı Kanun:** 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
- 6493 sayılı Kanun:** 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun
- 7192 sayılı Kanun:** 7192 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

GİRİŞ

- (1) Finans sektöründe gözlemlenen teknoloji odaklı radikal dönüşüm, finansal pazarların alışlagelmiş dinamiklerini derinden değiştirmektedir. Yakın döneme kadar büyük ölçüde statik pazarlar niteliğindeki bankacılık, sigortacılık ve yatırım danışmanlığı gibi alanlar, dijitalleşme ve diğer küresel gelişmelerin etkisiyle farklı türde iş akışları ile yenilikçi ürün ve hizmetlere sahne olmakta ve bu alandaki dönüşüm, ülke ekonomileri için yeni genişleme fırsatları sunmaktadır. Nitekim 2020 yılında ülkemiz gayri safi yurt içi hâsılası %1,8 oranında artarak cari fiyatlarla 5,04 trilyon TL'ye ulaşmışken bunu oluşturan faaliyetler içinde toplam katma değeri en fazla artan sektör %21,4 ile finans ve sigorta sektörü olmuştur.¹
- (2) Finans sektöründeki dijital dönüşümde başı çeken alan ise ekonomik birimler arasında fon aktarım işlevi gören ödeme hizmetleridir. Ödeme hizmetleri, ekonomik faaliyetlerin artışı için teşvik edici rol oynamakta ve ekonominin büyümesine, finansal sistemin istikrara kavuşmasına, ticaretin sorunsuz devam etmesine ve mal ile hizmet piyasalarının etkin işlemesine katkı sağlamaktadır. Bu alanda bankaların yanı sıra faaliyet göstermeye başlayan girişimci şirketler ile büyük teknoloji şirketleri, tüketicilere çeşitli katma değerli ödeme çözümleri sunmakta ve her geçen gün pazardaki ağırlıklarını artırmaktadır. Kimi zaman bankalar ile işbirlikleri kurarak, kimi zaman ise bankalarla rekabet ederek ürün ve hizmetlerini pazarlamaya çalışan yeni oyuncular, ödeme hizmetlerinde yerleşik oyuncuların süregelen güçlü konumlarını sarsarak bankalar ile müşterilerin doğrudan ilişkisini sonlandırma potansiyeline sahip bulunmaktadır.
- (3) Finansal teknolojiler (fintek) olarak isimlendirilen ve genelde finans sektöründe özelde ise ödeme hizmetlerinde cereyan eden bu dönüşüm, kanun koyucu ve sektörün düzenleyici otoritelerinin olduğu kadar rekabet otoritelerinin de çeşitli inisiyatifler almasını zorunlu kılmaktadır. Zira fintek alanında yaşanan gelişmeler yalnızca finansal istikrara yönelik kaygıları değil, finansal pazarların rekabetçi yapısına ilişkin kaygıları da gündeme getirmektedir. Nitekim 2016 ve 2020 yılları arasında İngiltere, Almanya, Hollanda, İspanya, Portekiz, Kanada, Meksika rekabet otoriteleri ile Avrupa Birliği (AB) Komisyonu tarafından yayımlanan çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmalarda

---

¹ TÜİK (2021), "Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2020", <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-IV.-Ceyrek-Ekim---Aralik,-2020-37180>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

fintek alanındaki rekabet karşıtı risklere değinildiği ve bu alanda rekabet hukuku araçlarının ne şekilde kullanılabilir olduğunun tartışıldığı görülmektedir.

- (4) Sektörün düzenleyici otoritelerinin fintek alanındaki öncelikli görevi, “sektördeki dijitalleşmeye uygun ve finansal istikrarı koruyucu yeni düzenleyici kuralları tesis etmek” iken rekabet otoritelerinin bu alana ilişkin temel fonksiyonu ise “pazardaki inovasyonun ve rekabetin önündeki engelleri kaldırmak” olarak ön plana çıkmaktadır. Kendilerinden beklenen misyonu icra etmek adına düzenleyici otoriteler ile rekabet otoritelerinin ellerindeki araçlar farklılık arz etmektedir. Şüphesiz bu araçlardaki farklılığının en büyük nedeni, düzenleyici otoriteler ile rekabet otoritelerine biçilen rollerin kendine has oluşudur. Nitekim finans sektörünün düzenlenmesinde hâkim olan ilke, finansal istikrarın sağlanması ve korunması iken rekabet otoritelerinin faaliyetlerindeki temel öncelik, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabetin korunması ve artırılmasıdır. Ancak bu öncelik farklılığı, birbiriyle çatışan değil, birbirini tamamlayıcı nitelikte bir görev paylaşımı olarak yorumlanmalıdır.² Bu bakımdan, genelde finans sektörü özelde ise ödeme hizmetlerine yönelik yapılacak tüm düzenlemeler ile alınacak tüm tedbirlerde, kurumlar arası işbirliği ile diyalog mekanizmalarının varlığı hayati önem taşımaktadır. Nitekim birçok ülke uygulamasında rekabet otoriteleri ile sektörün düzenleyici otoriteleri arasında yakın işbirliğinin kurulduğu gözlemlenmekte ve klasik ex-post müdahalelerin yanı sıra düzenleyici kuralların oluşturulması aşamasında da rekabet otoritelerinin aktif rolüne şahit olunmaktadır.³ Bu bağlamda Avustralya Rekabet ve Tüketici Komisyonu (ACCC) tarafından geliştirilen Tüketici Veri Hakkı- *Consumer Data Right (CDR)* sözü edilen rol paylaşımının bir örneğidir. CDR, tüketicilerin kendi verisi üzerinde daha fazla kontrol sağlayarak ürün ve hizmetler arasında karşılaştırma ve geçiş yapma imkânını artırmaktadır. Böylelikle hizmet sağlayıcılar arasındaki rekabet etme güdüsü artarak hem piyasada daha uygun fiyatların oluşması, hem de daha yenilikçi ürün ve hizmetlerin üretilmesi sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla başta verilerin işlenip korunması ve bunların rekabete etkileri olmak üzere konuya ilişkin pek çok alanda farklı otoritelerin işbirliği dikkat çekmektedir.
- (5) İşbu çalışma, yukarıda arz edilen hususlar dikkate alınarak ülkemiz özelinde finans sektöründeki radikal dönüşümden azami seviyede faydalanılmasının önemini vurgulamak ve bu alanda kurumlar arası işbirliğinin gerekliliğini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Hazırlanış

² OECD (2017), “10 years on from the Financial Crisis: Co-operation between Competition Agencies and Regulators in the Financial Sector”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2\(2017\)8/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2(2017)8/en/pdf), s.6, Erişim Tarihi: 27.01.2021

³ OECD (2020a), “Executive Summary of the Roundtable on Digital Disruption in Financial Markets”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2019\)1/ANN4/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2019)1/ANN4/FINAL/en/pdf), s.5, Erişim Tarihi: 27.01.2021

sürecinde; bankaların, fintek şirketlerinin, teknoloji şirketlerinin, e-ticaret pazar yerlerinin ve çeşitli meslek birliklerinin de bulunduğu 45 teşebbüs/teşebbüs birliği ile 7 ilgili kamu otoritesinin bilgi ve görüşlerine başvurulmuş ve yoğun bir literatür taraması yürütülen bu çalışma ile fintek alanında ortaya çıkan yeni gelişmelere dair hangi aksiyonların alınabileceği ve ne tür yaklaşımlar sergilenebileceğine yönelik rekabet hukuku zemininde tespit ve görüşler sunulmaktadır. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki, fintek alanındaki gelişmelerin çok hızlı bir biçimde dönüşüme uğrayabilmesi ve pazarın dinamiklerinin kısa sürede değişebilmesi, bu alana yönelik tespit ve değerlendirmelerin de sık sık güncellenmesini gerektirmektedir.

(6) Çalışmada ilk olarak fintekin ortaya çıkış nedenleri ve finans sektörüne etkileri incelenmektedir. Sonrasında, ödeme hizmetleri alanında yeni oyuncuların ürün ve hizmetlerini pazarlamada karşılaştığı zorluklar ile pazardaki inovasyonun ve rekabetin artmasının önündeki engellere değinilmektedir. Devamında, büyük teknoloji şirketlerinin finansal pazarlara girişinin potansiyel sonuçları ele alınmaktadır. Son olarak, çalışmada ulaşılan tespitler doğrultusunda ülkemiz fintek ekosisteminin gelişimi adına öneriler sunulmaktadır.

(7) Çalışma boyunca esasen şu altı soruya cevap aranmaktadır:

- *Finteki farklı kılan hususlar ve fintekin finansal pazarlardaki etkileri nelerdir?*
- *Fintekin gelişiminin önündeki engeller ve pazar aksaklıkları nelerdir?*
- *Bu engellerden hangileri düzenleyici kurallardan, hangileri yerleşik teşebbüslerin davranışlarından ve hangileri pazar dinamiklerinden kaynaklanmaktadır?*
- *Bu engelleri aşmak adına benimsenen ulusal ve uluslararası uygulamalar nelerdir?*
- *Büyük teknoloji şirketlerinin finansal piyasalardaki rolü ne olacaktır?*
- *Ülkemiz fintek ekosisteminin gelişimi adına hangi tedbirler alınabilecektir?*

(8) Belirtilmesi gereken son bir husus olarak, bu çalışmada yer verilen tespit ve değerlendirmeler, ağırlıklı olarak ödeme hizmetlerinde ortaya çıkan fintek dönüşümüne ilişkin olmakla birlikte, niteliğine uygun düştüğü ölçüde diğer alanlardaki fintek gelişmelerini de kapsamaktadır. Ödeme hizmetlerine öncelik verilmesinin temel nedeni ise dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu alanın finans sektöründeki radikal teknolojik dönüşümden en fazla etkilenen sektör olması ve bu alandaki rekabet sorunlarının sıklıkla Rekabet Kurulunun (Kurul) gündemine geliyor olmasıdır. İlaveten, her bir sektör özelinde fintekin ele alınıp incelenmesi ile nihayetinde tespit ve değerlendirmelere ulaşılmasının zorluğu karşısında, önceliğin ödeme hizmetlerine verilmesi

uygun görülmektedir. Bununla birlikte, ifade edildiği üzere bu çalışmada yer verilen tespit ve değerlendirmeler, niteliğine uygun dūřtūđü ölçüde borçlanma ve kitle fonlaması, sigortacılık, kripto paralar, yatırım danışmanlığı ve robo-danışmanlar gibi fintekin etki gösterdiği farklı alanlar için de geçerlilik arz etmektedir.

BÖLÜM 1

FİNTEK: YENİ OYUNCULAR, YENİ ROLLER VE YENİ HİZMETLER

1.1. Genel Bakış

- (9) Finansal teknolojiler ya da fintek, özellikle son yıllarda finans sektöründe gözlemlenen radikal teknolojik dönüşüm sonucu ortaya çıkan yenilikçi ürün ve hizmetler ile yerleşik oyuncular dışındaki pazara giren girişimci şirketleri ve yine finansal nitelikteki hizmetleri sunmaya başlayan büyük teknoloji şirketlerini ifade eden bir çatı kavram niteliğindedir. Söz konusu kavramı daha iyi anlamak adına, finans sektöründe geçmişte yaşanan teknolojik değişim ile günümüzde yaşanan teknolojik dönüşüm arasındaki farkın ortaya konması gerekmektedir.
- (10) Finteki finans sektöründe yıllardır süregelen gelişim ve dönüşümden ayırıştırıcı en temel unsur, fintekin, var olan sistemler üzerine inşa edilen ve kısıtlı bir gelişim sunan ürün ve hizmetlerden ziyade sistemin kendisini kökten değiştiren ya da değiştirme potansiyeli bulunan ürün ve hizmetlerin oluşumunu tetikleyen bir süreç olmasıdır. Öğretideki yıkıcı inovasyon - destekleyici inovasyon ayrımı⁴ penceresinden okunabilecek bu süreç, pazarda müşterilerin alışageldiği ürün ve hizmetler üzerine inşa edilen sınırlı teknolojik yeniliklerden farklı olarak deneyimlenmemiş nitelikteki ürün ve hizmetler ile bunların pazarlanabileceği yeni tür platformların oluşması ve yeni rollere sahip oyuncuların pazarda yer edinmesi sonucunu doğurmaktadır. Örnek vermek gerekirse, hâlihazırda bankalarca sunulmakta olan banka ya da kredi kartları ile ödeme alınması yöntemi üzerine inşa edilen ve ödeme işleminin güvenliğini artıran SMS doğrulama yöntemi, pazarda oluşturduğu etki dikkate alındığında, destekleyici bir inovasyon olarak kabul edilebilecektir. Ancak, günümüzde kullanımı artan ve özellikle pazardaki yeni oyuncular tarafından (ör. PayPal) pazarlanan elektronik para hesapları üzerinden sunulan ödeme hizmetleri veya dijital cüzdan çözümleri (ör. Google Wallet), tüketicilerin daha önce deneyimlemediği nitelikte değerler zinciri oluşturmakta ve klasik pazarların merkezinin yeni tür hizmetlere doğru kaymasına yol açmaktadır.

---

⁴ BOWER, J. L. ve C. M. CHRISTENSEN (1995) "Disruptive Technologies: Catching the Wave", Harvard Business Review, Vol:73, No:1, s.43-53

- (11) Diğer taraftan, finansal pazarlardaki yıkıcı inovasyonun çok farklı niteliklere sahip teşebbüsler tarafından bambaşka iş modelleri üzerinden kendisini hissettirmesi, öğretilerde fintek teriminin yanı sıra farklı terimlerin de benimsenmesine neden olmaktadır. Örneğin, finansal pazarlarda yenilikçi hizmetler ile boy gösteren ancak sınırlı bir müşteri çevresi ile kısıtlı sermaye imkânına sahip girişimci şirketleri ifade etmek için “fintek” ifadesi tercih edilmekteyken hâlihazırda başka pazarlarda hâkim durumda bulunan, geniş bir müşteri portföyü ile sermaye kaynaklarına sahip olan ve çeşitli yenilikçi ödeme hizmetleri sunmaya başlayan Google, Apple, Amazon, Facebook ve Alibaba gibi büyük teknoloji ve platform şirketlerini ifade etmek üzere “tekfin” (*techfin*) ifadesi kullanılmaktadır.⁵ Yine, sigortacılık sektöründeki fintek çözümlerine yönelik “*insurtech*” (*insurance and technology*) ifadesi⁶ tercih edilmekteyken finans sektöründeki teknolojik dönüşüme bağlı olarak teşebbüslerin yeni tür düzenleyici kurallara uyumunu ifade etmek adına “*regtech*” (*regulation and technology*) ifadesi tercih edilmektedir. Ancak bahsi geçen terimlerin herkesçe üzerinde mutabık kalınan tanımlarının henüz oluşmaması nedeniyle işbu çalışmada çatı ifade olarak fintek ifadesi kullanılmakta olup gerekli görülen yerlerde fintekin farklı görünümüne dair açıklamalara yer verilmektedir.

1.2. Fintekin Gelişimini Destekleyen Hususlar

- (12) Finteki ortaya çıkarıcı süreci sadece teknolojinin gelişimine bağlamak eksik bir yaklaşım olacak ve bu alandaki beklentilerin yanlış anlaşılmasına yol açacaktır. Finans sektöründeki dönüşümün en önemli lokomotifinin dijitalleşme olduğu tartışmasız olmakla birlikte, bu süreci tetikleyen diğer unsurlara da değinmek gerekmektedir. Aşağıda başta dijitalleşme olmak üzere finteki tetikleyen önemli hususlara yer verilmektedir:

- **Dijitalleşme**

- (13) Finteki besleyen en önemli unsur, günümüzde geometrik gelişme gösteren teknoloji ile hayatımızın hemen hemen her alanında hissedilen dijitalleşmedir.⁷ Teknolojinin ilerlemesine paralel olarak finans sektöründe de dijital tabanlı ürün ve hizmetlerin geliştirilmesinin önü açılmıştır. Örneğin, yakın döneme kadar bankacılık hizmetlerinin sunumunda banka şubeleri en

---

⁵ ZETZCHE, D.A, R.P. BUCKLEY, D.W. ARNER ve J.N. BARBERIS (2017), “From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance”, EBI Working Paper Series, 2017 - No:6

⁶ ACCENTURE (2017), “The Rise of Insurtech”, https://www.accenture.com/t00010101T000000_w_/gb-en/_acnmedia/PDF-50/Accenture-Insurtech-PoV.pdf, Erişim Tarihi: 27.01.2021

⁷ OECD (2015), “Hearing on Disruptive Innovation in the Financial Sector”, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP2\(2015\)9&doclanguage=en](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP2(2015)9&doclanguage=en), s.5, Erişim Tarihi: 27.01.2021

önemli ve yaygın kanal iken günümüzde artık internet bankacılığı ve mobil bankacılık uygulamaları tüketicilerin sıklıkla kullandığı kanallar haline gelmiştir. Küresel ölçekte artan akıllı telefon ve internet kullanımı, çevrim içi yenilikçi hizmetlerin tüketiciler ile buluşmasını sağlamaktadır. Ayrıca yine yapay zekâ, algoritma, nesnelerin interneti⁸ (IoT) gibi teknolojilerin gelişimiyle büyük çaplı bilgiler işlenip anlamlı sonuçlar elde edilebilmekte ve bu sonuçlar ile bireyselleştirilmiş yeni ürün ve hizmetlerin pazarlanması mümkün olmaktadır.

- (14) Finansal hizmetlerin sunumu noktasında takip edilmesi zorunlu olan birtakım prosedürler de dijitalleşme ile değişime uğrayarak daha hızlı ve pratik bir şekilde icra edilebilir hale gelmektedir. Örneğin; ödeme başlatma, hesap açma, kredi verme gibi birtakım finansal ürün ve hizmetlerin sunumunda, müşteri ile banka temsilcisi arasında yüz yüze görüşmeler üzerinden ıslak imza ile akdedilmesi zorunlu tutulan fiziki sözleşmelerin yerini dijital kimlik doğrulama yöntemleri ile akdedilen elektronik sözleşmeler almaktadır. Söz konusu gelişmeler, finansal hizmetlerin sunumunda teşebbüslere esneklik sağlamak ve pazarda yenilikçi iş akışlarının benimsenmesini beraberinde getirmektedir.

- ***Farklılaşan Hizmet Beklentisi***

- (15) Dijitalleşme sürecinin doğal bir uzantısı olarak finansal hizmetlerin müşterisi konumundaki tüketicilerin tercih ve beklentilerinde de köklü değişimler meydana gelmektedir. Farklı ihtiyaçların giderilmesinde internet ve akıllı telefon kanallarının gitgide artan payı, tüketicilerin başta ödeme hizmetleri olmak üzere birçok finansal nitelikteki hizmeti de bu kanallar üzerinden alma beklentisini tetiklemektedir. Özellikle “z kuşağı” olarak nitelendirilen 2000 yılı sonrası dünyaya gelen nüfusun üniversite ve iş hayatında yer edinmeye başlamasıyla bu kesimin ülkelerin toplam ödeme hacmindeki payı artışa geçmiştir. Bunun sonucu olarak, ödeme hizmetlerinin ana müşteri grubu olmaya başlayan söz konusu müşteri kitlesinin tercih ve beklentileri, pazara yön verir hale gelmektedir. Değişen tüketici tercihleri doğrultusunda, fiziki sınırlamaların büyük ölçüde ortadan kalktığı elektronik hizmet platformları, yenilikçi ödeme hizmetlerinin deneyimlendiği mecralar haline gelmektedir. Nitekim QR kod ile ödeme, dijital cüzdanlar, mobil ödeme yöntemleri, elektronik para hesapları gibi çok sayıda teknoloji, pazarda kendine yer edinmekte ve ödeme hizmetlerinin çeşitliliğinin artmasını sağlamaktadır.

---

⁸ Herhangi bir fiziksel nesneyi internete bağlayarak sensörler üzerinden iletişim kurmayı, veri toplamayı ve veriyi diğer taraflarla paylaşmayı sağlayan teknolojidir.

(16) Diğer taraftan, yerleşik oyuncuların geniş bir faaliyet alanına sahip olmasının uzantısı olarak bu kuruluşların mevcut teknolojik altyapılarını (*legacy technology*) kısa sürede baştan aşağı değiştirmesinin mümkün olmaması, bireysel ihtiyaçlara yönelik teknolojik altyapıların oluşturulmasında bankaların gereken esnekliğe sahip olamamasına yol açmaktadır.⁹ Pazarda boy gösteren fintek şirketlerinin ise genelde sınırlı ve uzmanlaşmış oldukları ürün ve hizmetlerde faal olmaları, bu şirketlerin gelişen teknoloji sayesinde tüketicilerin farklılaşan türde taleplerine uygun ve hızlı çözümler üretmesini mümkün kılmaktadır.

• ***Klasik Bankacılık Sisteminde Yaşanan Aksaklıklar***

(17) Sektörde fintek kaynaklı dönüşümün ana nedenlerinden bir diğeri, hâlihazırdaki bankacılık sisteminin bünyesinde barındırdığı aksaklıklardır. Özellikle 2007-2008 küresel ekonomik kriziyle birlikte birçok bankanın iflası sonucu ülke ekonomilerinin darboğaza girmesi ve devamında açığa çıkan makroekonomik sorunlar, klasik bankacılık sistemine yönelik işleyişin sorgulanmasına neden olmuştur. Söz konusu konjonktür, yerleşik oyunculara ilişkin güvenin azalmasına yol açmıştır. Keza, bankacılık sisteminde yaşanan sorunların ekonomilerde gösterdiği çarpan etkisi, kamu otoritelerinin bu alandaki düzenleyici kuralları sıkılaştırmasını beraberinde getirmiştir.¹⁰ Esasen finansal istikrarın korunması hedefli sıkılaştırma tedbirleri, pazarda rekabetin kısıtlanmasına, bankaların riskten kaçınmasına ve nihayet tüketicilerin başta kredi olmak üzere çeşitli bankacılık ürün ve hizmetlerine erişiminin zorlaşmasına sebep olmuştur.¹¹

(18) Sektörde düzenlemenin sıkılaştırmasının bir diğer sonucu olarak, bankacılık sektöründeki oyuncuların düzenlemelere uyum için katlandıkları maliyetler artmış ve bu uyum maliyetleri¹² pazara girişlerin önünde önemli bir bariyer halini almıştır. Düzenleyici kuralların yoğunlaşmasının ve kazuistik hale gelmesinin başka bir yansıması olarak sektörde bankacılık lisansına sahip yerleşik oyuncular tarafından yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi zorlaşmış ve teşebbüsler, mevcut düzenleyici çerçeveye içerisinde sınırlı alanlarda rekabet edebilme serbestisine

⁹ OECD (2020b), "Digital Disruption in Banking and its Impact on Competition", <http://www.oecd.org/daf/competition/digital-disruption-in-banking-and-its-impact-on-competition-2020.pdf>, s.13, Erişim Tarihi: 27.01.2021

¹⁰ Ülkemizde ise benzer bir tablo, 2001 krizi sonrası yaşanmış ve kriz sonrası özellikle Basel Komitesi kararlarına uyum çerçevesinde bankacılık sektörünün daha sıkı düzenlemelere tabi tutulması yolu tercih edilmiştir.

¹¹ CBC (2017a), "Technology-Led Innovation in the Canadian Financial Services Sector - A Market Study", [http://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTech-MarketStudy-December2017Eng.pdf/\\$FILE/FinTech-MarketStudy-December2017-Eng.pdf](http://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTech-MarketStudy-December2017Eng.pdf/$FILE/FinTech-MarketStudy-December2017-Eng.pdf), s.42, Erişim Tarihi: 27.01.2021

¹² Söz konusu maliyetler arasında düzenleyici kurallara uyum için gerekli olan altyapıların tesisine yönelik sermaye maliyetinin yanı sıra spesifik düzenleyici kuralların anlamlandırılıp en üst seviyede uyum gösterilmesi adına ihtiyaç duyulan nitelikli personel (uzmanlar, danışmanlar, yazılımcılar vs.) maliyeti de yer almaktadır.

sahip olabilmıştır. Tüm bu nedenler, mevcut bankacılık sisteminin müşterilere sunduğu imkânlar ile müşterilerin sistemden beklediği nitelikler arasındaki makasın açılmasına ve nihayetinde alternatif hizmetlere yönelik talebin oluşmasına neden olmuştur. Diğer taraftan, son yıllarda finansal istikrarın korunması hedefinin yanı sıra finans sektörünün rekabetçi bir yapıya kavuşmasının da önemi anlaşılmış ve buna bağlı olarak kamu otoriteleri, sektörde rekabeti artıracak gelişmeleri teşvik etmeye başlamıştır.

- **Finansal Erişimi Olmayan Nüfus Sorunu**

- (19) Finans sektöründe yeni oyuncuların, yeni rollerin ve alternatif ürün ve hizmetlerin ortaya çıkışının önde gelen nedenlerinden bir diğeri ise birçok ülkede yüksek bir orana sahip olan finansal erişimi olmayan nüfustur (*unbanked population*). Ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre toplam ülke nüfusuna oranı farklılık gösteren bu kesim, çeşitli nedenlerle mevcut bankacılık ürün ve hizmetlerine erişememekte ve finansal sistemde kendine yer edinmemektedir. Banka şube ağının yoğun olmadığı kırsal bölgelerde yaşayanlar, evden üretim yapanlar/hizmet verenler, sabit bir yere bağlı kalmaksızın çalışanlar, kredi geçmişine sahip olmayan öğrenciler vs. gibi kesimler, farklı türde bankacılık hizmetlerine erişimde sorun yaşamakta ve kendilerine özgü, bireyselleştirilmiş nitelikte ürünlere ulaşmakta zorluk yaşamaktadır.
- (20) Bu durumu doğuran en büyük neden ise yukarıda arz edilen bankacılık sistemi üzerindeki sıkı düzenlemelerdir. Tüketicinin korunması, hizmet kalitesinin artırılması ya da piyasadaki ürün ve hizmet arzının devamlılığının sağlanması gibi çeşitli ihtiyaçlara binaen uygulamaya konan ilgili düzenlemeler, yerleşik oyuncuların belli kalıplara uygun şekilde hizmet vermesine ve bazı durumlarda riskten kaçınmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak örneğin, bir kredi ilişkisinde yüksek tutarlı teminatlar istenebilmekte yahut bir POS hizmetinde işletmenin belli miktarda ciro hacmine ulaşması gibi şartlar aranabilmektedir. Ancak bu tarz şartları yerine getiremeyen müşteriler, bankacılık hizmetlerinden mahrum kalmakta ve finansal erişimi olmayan nüfusu oluşturmaktadır. Diğer taraftan, bankaların, ürün ve hizmetlerini geniş bir faaliyet sahasında pazarlıyor oluşu, bu kuruluşlarca tüketicilerin ve KOBİ'lerin bireysel ihtiyaçlarına yönelik hizmetler geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Nitekim getirisi yüksek olan kurumsal bankacılık faaliyetlerine ağırlık verilmesi, perakende seviyesindeki müşterilerin spesifik taleplerinin karşılanmamasına neden olabilmektedir. Buna finansal okuryazarlık oranının düşüklüğü de eklendiğinde, ülkeler için istenmeyen bir durum olan finansal erişim eksikliği sorunu doğmaktadır. Finansal erişim eksikliği sorunu, kayıt dışı ekonominin artması başta olmak üzere

çeşitli mali aksaklıkları da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, fintek şirketlerinin pazarda daha esnek ve hızlı çözümler üretebilme kabiliyeti, hâlihazırda birçok ülkede finansal erişimi olmayan kesimin finansal sisteme entegrasyonunu sağlama işlevini üstlenmektedir.¹³ Örneğin, Kenya'da faaliyet gösteren ve Afrika bölgesindeki başka ülkelerde de faaliyeti yaygınlaşan M-Pesa, telekomünikasyon şirketleriyle yaptığı işbirlikleriyle geleneksel mobil cihazlar üzerinden SMS altyapısı aracılığıyla kişilerin ödeme ve para transferi işlemlerini yapabilmesini sağlamaktadır. 51 milyonluk Kenya nüfusunun yaklaşık 17 milyonunun M-Pesa hesabının bulunması, fintekin finansal kapsayıcılığı ne denli artırabileceğinin iyi bir örneğidir.

- **Müşteri Portföyü Etkisi**

- (21) Girişimci fintek şirketlerinin yanı sıra Google, Apple, Facebook, Alibaba ve Amazon gibi büyük teknoloji şirketleri de başta ödeme hizmetleri olmak üzere çeşitli finansal pazarlara girmekte ve bu pazarlardaki ağırlıklarını artırmaktadır. Bu şirketleri güçlü konumda buldukları pazarların dışında finansal pazarlarda da faaliyet göstermeye yönlendiren en büyük güdü, başka pazarlardaki faaliyetleri sonucu elde ettikleri devasa müşteri portföyüdür. Sosyal ağ platformundan çevrim içi reklam faaliyetlerine, arama hizmetlerinden dijital perakendeciliğe kadar çeşitli alanlarda elde ettikleri kapsamlı kullanıcı verisinden yola çıkan büyük teknoloji şirketleri, gelişen algoritma ve yapay zekâ teknolojilerinden de faydalanarak kullanıcıların ödeme alışkanlıklarını ve finansal sahalardaki beklenti ve ihtiyaçlarını analiz edebilmektedir. Sermaye açısından da geniş imkânlarla sahip bu şirketler, ödeme hizmetlerine yönelik ürün ve hizmetleri mevcut ürün ve hizmet yelpazelerine eklemekte ve bu sayede kapsam ekonomilerinin barındırdığı avantajlardan yararlanabilmektedir.¹⁴ Tüketicilerin de farklı türdeki ürün ve hizmetleri tek bir noktadan almaya yönelik artan talebi, büyük teknoloji şirketlerinin fintek alanında ön plana çıkmasını sağlamaktadır.

1.3. Temel İstatistikî Göstergeler

- (22) Fintekin bünyesinde barındırdığı avantaj ve fırsatlar ile fintek şirketleri özelinde atılacak isabetli adımların finansal hizmetleri başka bir boyuta taşıma potansiyeli, yatırımcıların dikkatini çekmektedir. Fintek şirketlerine yönelik bahsi geçen potansiyel, ancak bu alanda yapılan yatırımlarla ortaya çıkabilecektir. Son yıllarda fintek girişimlerine yapılan yatırımların artan seyri

---

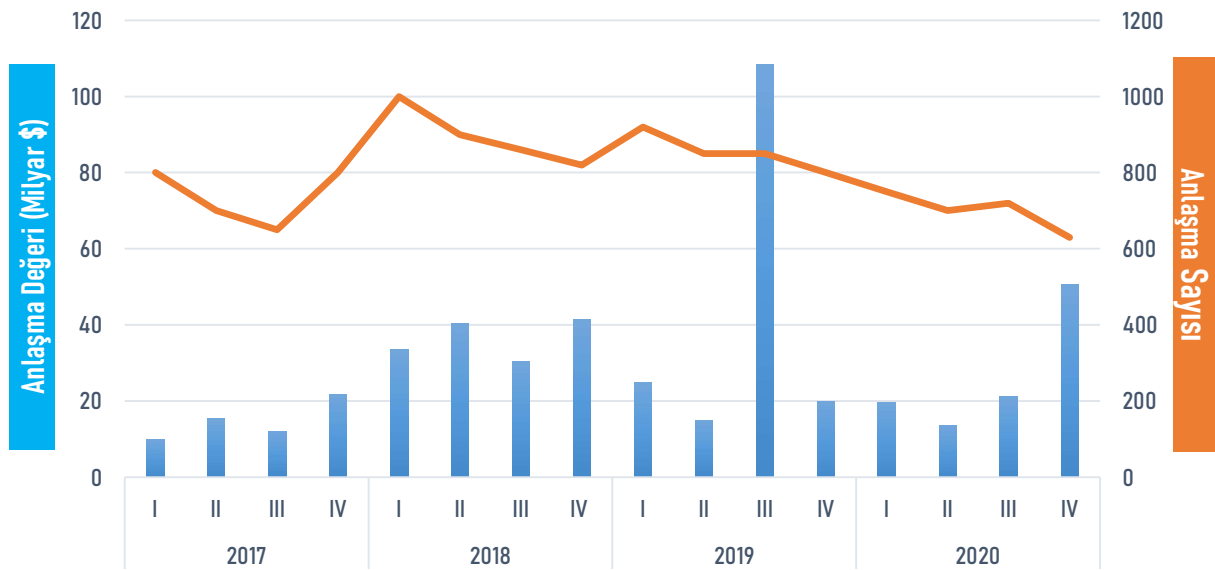
¹³ OECD (2020b), s.7

¹⁴ VAN DER BEEK, A. (2017), "FinTech and Competition Law: FinTech as Driver of Competition?", Journal of Financial Law, Vol: 2017, No:5, s.163

fintek şirketlerinin yatırım ihtiyacını ve yatırımcıların söz konusu pazara olan ilgilerini ortaya koymaktadır. Nitekim bu hususta yakın döneme ilişkin küresel veriler incelendiğinde, 2021 yılı Ocak-Nisan döneminde, fintek girişimlerinin toplamda 28,8 milyar ABD Doları yatırım aldığı¹⁵, 2020 yılının genelinde ise KPMG verilerine göre 105,3 milyar ABD Doları fintek yatırımının gerçekleştiği görülmektedir.¹⁶

- (23) Bugüne kadar yapılan yatırımların seyri incelendiğinde, Grafik 1’de görüleceği üzere, fintek şirketlerinin yatırımcılardan yüksek tutarda yatırımlar aldığını ve bu alandaki yatırımların genel olarak artış eğiliminde olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bununla birlikte, 2020 yılının ilk çeyreğinden başlayarak Covid-19 salgınının neden olduğu ekonomik daralmanın da etkisiyle bu alandaki yatırımlarda bir düşüş olduğu görülmekte, buna rağmen özellikle stratejik önemi yüksek yatırım işlemlerinin 2020 yılında da gerçekleştiği ifade edilmektedir.¹⁷

Grafik 1: Dönemler İtibarıyla Küresel Fintek Yatırımları

Kaynak: KPMG (2021)

- (24) Fintek sektöründeki birleşme ve devralma işlemleri açısından da benzer bir eğilim olduğu göze çarpmaktadır. Grafik 2’de, küresel ölçekte fintek alanında gerçekleşen birleşme ve devralma işlemlerine yönelik rakamlar yer almaktadır:

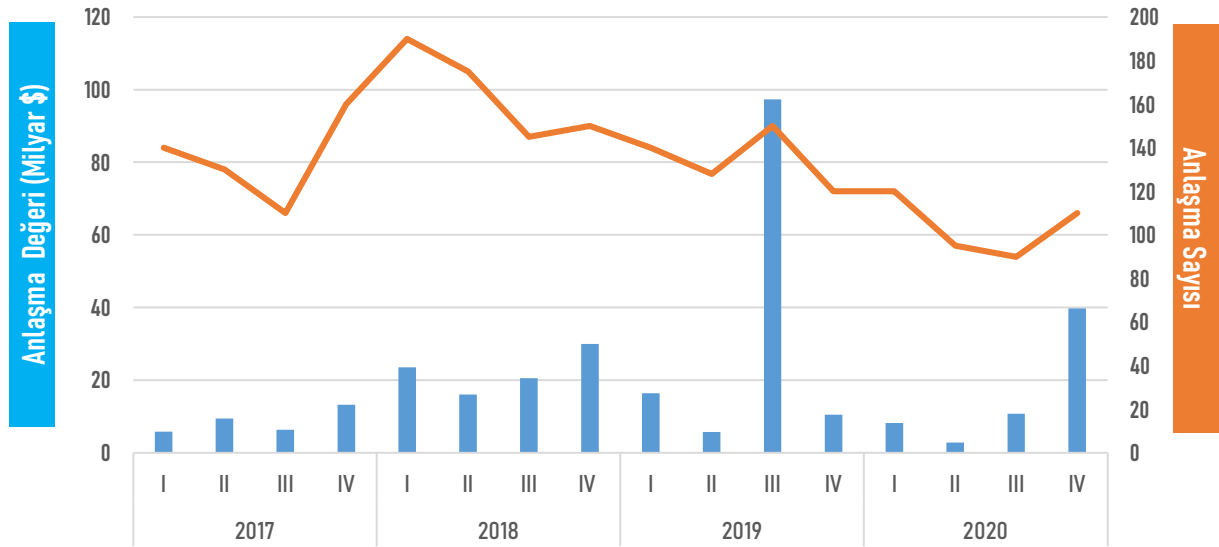
¹⁵ <https://fintechistanbul.org/2021/05/05/startups-watch-kuresel-fintech-raporu-nisan-2021/>, Erişim Tarihi: 10.05.2021

¹⁶ KPMG (2021), "Pulse Of Fintech H1 2020", <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2021/02/pulse-of-fintech-h2-2020.pdf>, s.8, Erişim Tarihi: 10.05.2021

¹⁷ KPMG (2021), s.14

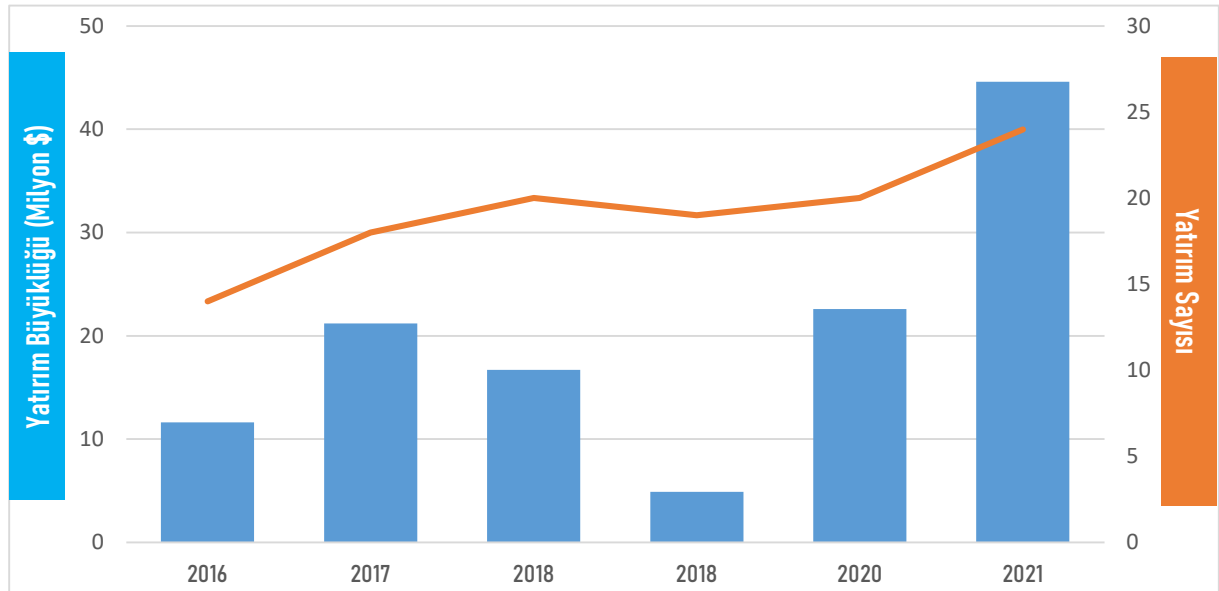
Grafik 2: Küresel Fintek Birleşme ve Devralma Görünümü

Kaynak: KPMG (2021)

- (25) Dünyada fintek girişimlerine yönelik yapılan yatırımların büyüme eğilimi göstermesi, ülkemizin de bu alanda yeni projelere ve işbirliklerine ev sahipliği yapmasına ortam hazırlamaktadır. Teknolojiyi temel alan finansal hizmetlerin getirmiş olduğu yeni soluk sayesinde, ülkemizde fintek girişimleri rağbet görmektedir. Türkiye’de fintek girişimlerine yapılan yatırımların sayısının ve yatırımların toplam büyüklüğünün yıllara göre dağılımı Grafik 3’te görülmektedir:

Grafik 3: Yıllar İtibarıyla Fintek Yatırımları

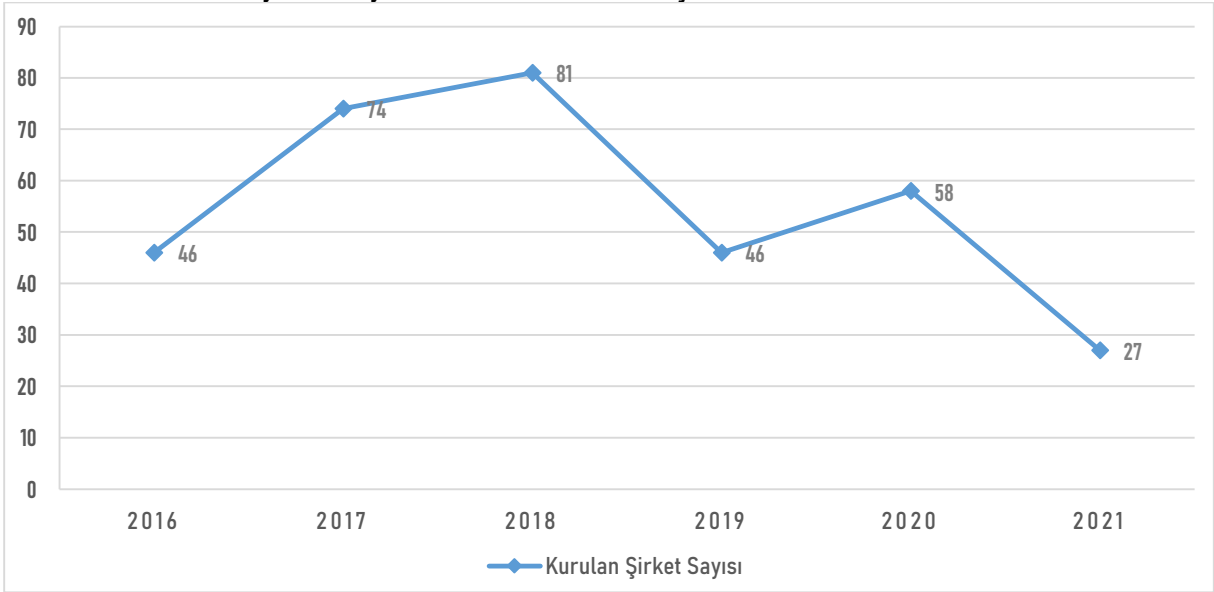

Kaynak: Startup.Watch (2021)¹⁸

¹⁸ Startup.Watch (2021), "Fintech Snapshot for Turkey v.0.4", <https://startups.watch/reports>, s.1, Erişim Tarihi: 25.11.2021

(26) Bununla birlikte Türkiye’de son beş yılda kurulan fintek girişimlerinin sayısına ilişkin veriler incelendiğinde; fintek girişim sayısının yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlediği, 2017 yılına kadar her sene bir önceki seneden daha fazla sayıda girişimin kurulduğu, sayının 2018 yılında 81 fintek girişiminin kurulmasıyla en yüksek orana ulaştığı, 2018 yılından 2021 yılına kadar olan süre zarfında yeni kurulan fintek girişimlerinin sayısının dalgalı bir eğilim göstermeye devam ettiği söylenebilecektir:

Grafik 4: Yıllar İtibarıyla Türkiye’de Kurulan Fintek Girişimleri

Kaynak: Startup.Watch (2021)

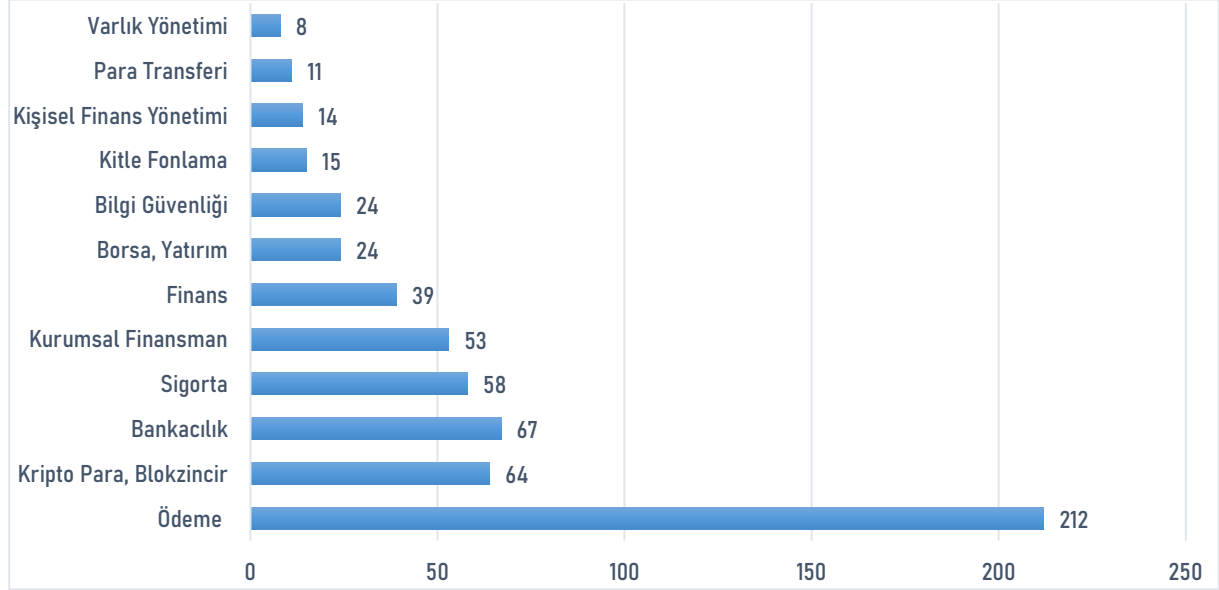
(27) Öte yandan önemine binaen belirtmek gerekir ki, Startup.Watch verilerine göre, 2021 yılının ilk beş ayı itibarıyla Türkiye’de 589 adet fintek girişimi hayata geçirilmiş olup bunlardan 505 tanesi varlığını devam ettirmektedir.¹⁹ Türkiye’de kurulmuş tüm fintek girişimlerinin büyük çoğunluğunun hâlihazırda varlığını sürdürüyor olması ise, ülkemiz fintek ekosisteminin gelişimi bakımından umut verici niteliktedir. Para transferinden kitle fonlamaya, kişisel finans yönetiminden sigortacılığa kadar geniş bir faaliyet alanında ekosisteme dâhil olabilen bu girişimlerin çoğunlukla ödeme hizmetleri alanında faaliyet gösterdiği belirtilebilecektir.

(28) Ödeme hizmetleri alanındaki girişim şirketlerinin bahse konu ağırlığı, 589 adet fintek girişiminin faaliyet alanlarına göre dağılımını²⁰ gösteren Grafik 5’te açıkça görülebilecektir:

¹⁹ Startup.Watch (2021), s.1

²⁰ Grafik 5’te “ödeme” ve “para transferi” iki ayrı faaliyet alanı olarak sınıflandırılmışsa da 6493 sayılı Kanun’un 12. maddesinde para transferi faaliyetleri de ödeme hizmeti olarak sayılmıştır.

Grafik 5: Türkiye'deki Fintek Girişimlerinin Faaliyet Alanları İtibarıyla Dağılımı

Kaynak: Startup.Watch (2021)

- (29) Diğer yandan, küreselleşmeyle birlikte ticaret ve finansal faaliyet hacminin gün geçtikçe genişlemesi, yurt içi ve yurt dışı ödeme işlemlerinin sayısında artışa sebep olmakta ve bu artışla birlikte kullanıcıların en hızlı, elverişli ve güvenli ödeme araçlarına ulaşma arayışı hız kazanmaktadır. E-ticaretin günlük hayatın bir parçası haline gelmesi ise dijital tabanlı finansal çözümlerin keşfini tetikleyen bir başka unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Ana faaliyet konusunu ödeme hizmetlerinin oluşturduğu fintek girişimlerinin, yatırım pastasından diğer faaliyet alanlarına nispeten daha yüksek oranda pay alması, bu alanda yenilikçi iş modellerinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Öte yandan, 2020 yılında Covid-19 salgınının tüm dünyayı etkisi altına alması ve buna bağlı alınan tedbirlerle birlikte alışveriş alışkanlıklarının yönü, fiziksel ödemelerden dijital ödemelere doğru keskin bir değişim göstermiştir. Yine Covid-19 salgınının sebep olduğu yeni düzenin etkisiyle, 2020 yılında e-ticaret hacmi Türkiye'de yıllık %66 ve küresel bazda %18 oranında artmış olup²¹ 2024 yılına kadar da perakende e-ticaretin Türkiye'de %20,2, küreselde ise %8,1, oranında büyüyeceği öngörülmektedir.²² Bu gelişime bağlı olarak kişi ve kuruluşların e-ticaret düzleminde ödeme yapmasına imkân verecek ödeme araçlarına yönelmesi kaçınılmaz olmaktadır.

²¹ <https://www.eticaret.gov.tr/haberler/10040/detay>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

²² STATISTA (2021a), "Retail E-commerce Sales CAGR in Selected Markets 2021-2025", <https://www.statista.com/statistics/220177/b2c-e-commerce-sales-cagr-forecast-for-selected-countries/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

- (30) E-ticaret hacminin giderek büyümesinin, finansal hizmet anlayışında bir değişim dalgası oluşturabilmesinde internete erişimin rolü yadsınamayacaktır. Öncelikle internete erişim oranlarına bakıldığında, Nisan 2021 itibarıyla yayınlanan We Are Social verilerine göre, dünya nüfusunun internet kullanım oranının %60,1 ve bunlardan mobil telefon aracılığıyla internete erişim sağlayan kullanıcıların oranının ise %92,8 olarak gerçekleştiği görülmektedir.²³ Türkiye'deki internet kullanım oranı ise %78 ile dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir.²⁴ Ocak 2021 verilerine göre ise, Türkiye nüfusunun %71'i sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır.²⁵ Yine ülkemizde, 16-64 yaş arasındaki kullanıcıların akıllı telefon sahiplik oranı %97,2 olarak gerçekleşmişken bu kullanıcılar günde ortalama 8 saatini internette geçirmektedir.²⁶
- (31) Ocak 2021 itibarıyla küresel ölçekte 16-64 yaş arasındaki internet kullanıcılarının %35,2'si öncelikli internet kullanım nedeninin finans yönetimi olduğunu belirtmiştir. Ülkemizdeki finansal hizmetlere ilişkin verilere bakılacak olursa, 15 yaş ve üzeri nüfusun %68,6'sının banka hesabı, kadınların %32,5'i ve erkeklerin %50,8'i olmak üzere %41,6'sının kredi kartının bulunduğu görülmektedir.²⁷ Ülkemizde bankacılık ve finansal hizmetler uygulamalarının kullanım oranı %48,2 şeklinde gerçekleşmiştir.²⁸ Bu kullanıcıların %14,8'i ise mobil ödeme hizmetlerini kullanmıştır.²⁹ E-ticaret ödemelerinde kullanılan yöntemlere ilişkin istatistiklere ise aşağıda yer verilmektedir:

---

²³ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021a), Digital 2021 April Global Statshot Report, <https://datareportal.com/reports/6-in-10-people-around-the-world-now-use-the-internet>, s.12, Erişim Tarihi: 05.05.2021

²⁴ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021a), s.15

²⁵ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021b), Digital 2021: Turkey, <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey>, s.17, Erişim tarihi: 09.05.2021

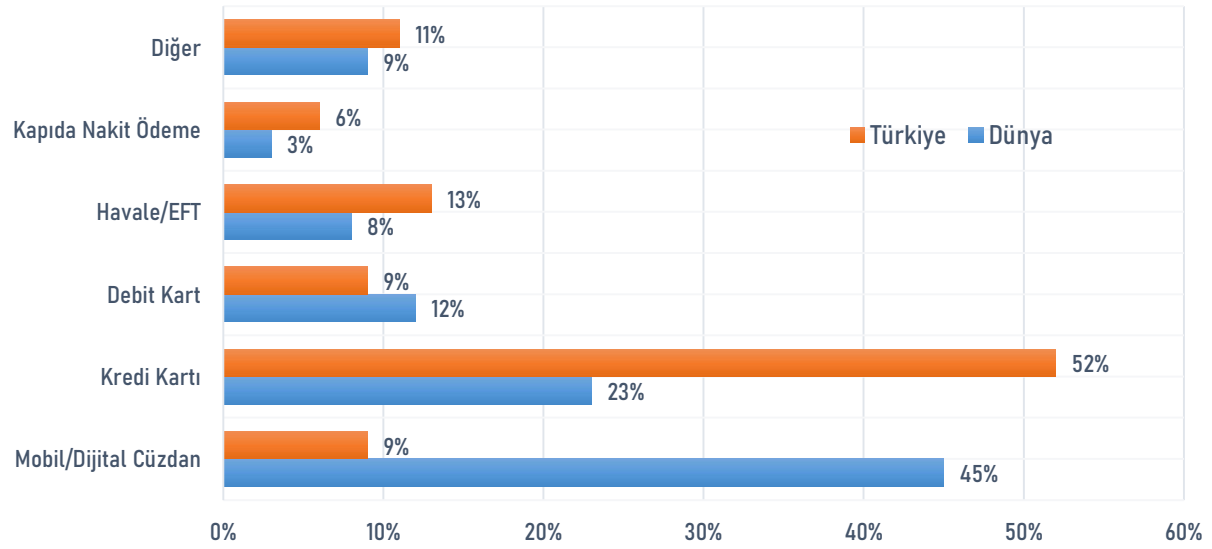
²⁶ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021b), s.21-22

²⁷ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021b), s.71

²⁸ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021b), s.65

²⁹ WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021b), s.66

Grafik 6: E-Ticaret Ödemelerinde Kullanılan Ödeme Yöntemlerinin Kullanım Oranları (2020)

Kaynak: Worldpay (2021)³⁰

(32) Yukarıda da görülebileceği üzere, 2020 yılında dünya genelinde toplam e-ticaret ödemelerinin %45'i mobil veya dijital cüzdan uygulamalarının kullanılmasıyla gerçekleşirken Türkiye'de ise bu oran sadece %9 olarak karşımıza çıkmaktadır. 2024 yılında dünya genelinde mobil/dijital cüzdan ile ödeme oranının %52'lere kadar çıkması beklenmektedir. Buradan hareketle, ülkemizdeki e-ticaret gelişimi ve internet kullanım oranlarının yüksek olmasına karşın dijital ödeme çözümlerinin benimsenme oranının henüz düşük kaldığı söylenebilecektir.

(33) Ülkemizde 2020 yılında gerçekleşen kartlı ödemeler bakımından ise;³¹ banka kartlarının ödemelerde kullanımı artmaya devam ederken, her üç kartlı ödeme işleminden biri banka kartlarıyla gerçekleşmiş, ön ödemeli kartların ödemelerde kullanımı ise bir önceki yıla göre iki katına ulaşmıştır. Öte yandan son dönemde popüler bir ödeme yöntemi haline gelen temassız ödemeler, 2020 yılında yüz yüze ödemelerin hemen her alanında tercih edilmeye başlanmış ve buna bağlı olarak temassız ödeme ile gerçekleşen işlemlerin sayısı artış göstermiştir. 2020 yılında temassız kredi kartı sayısı %20, temassız banka kartı sayısı %58, temassız ön ödemeli kart sayısı ise %26 artmıştır.³² Bununla birlikte, ülkemizde 2020 yılında temassız işlem adedi bir önceki yılın 3,5 katına çıkmış ve 0,5 milyar adetten 1,73 milyar adede yükselmiştir.³³

³⁰ WORLDPAY (2021), "The Global Payment Reports", <https://worldpay.globalpaymentsreport.com/en/>, s.9 ve s.125, Erişim Tarihi: 05.05.2021

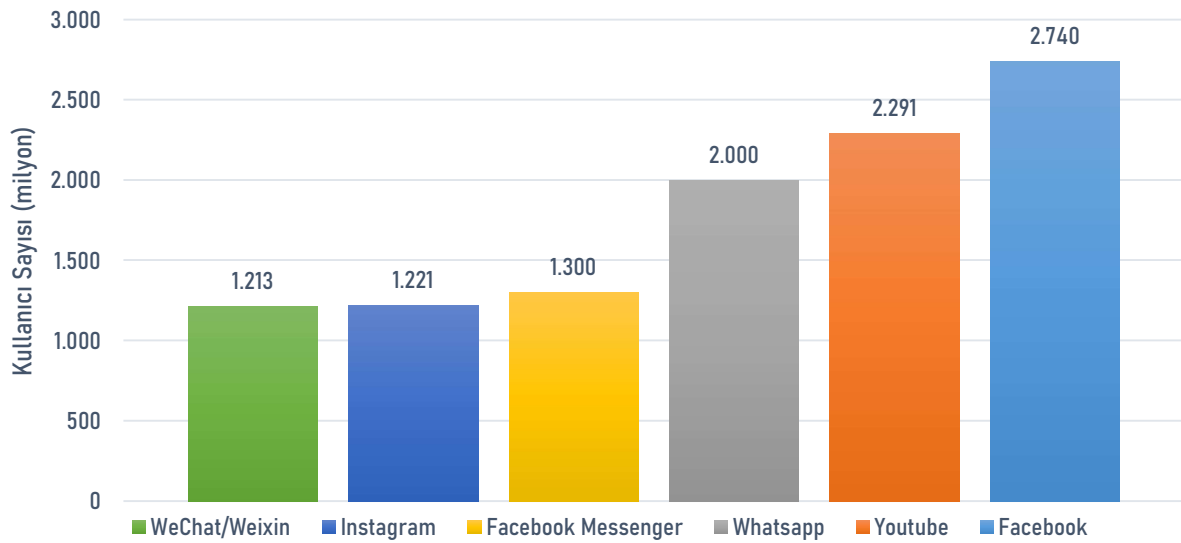
³¹ BKM (2021a), "2020 Faaliyet Raporu", <https://bkm.com.tr/raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari/>, s. 49, Erişim Tarihi: 09.05.2021

³² BKM (2021a), s. 11

³³ BKM (2021a), s. 11

- (34) Diğer yandan finansal hizmetler alanında cereyan eden dijital dönüşümün hız kazanarak devam etmesiyle birlikte, internetten yapılan kartlı ödemeler de yükseliş eğilimi göstermiş ve %37'lik büyüme gerçekleştirerek yıllık 260 milyar TL'ye ulaşmıştır.³⁴ Bu çerçevede, 2020 yılında internetten yapılan kartlı ödemelerin toplam kartlı ödemeler içindeki payı %22'yi geçmiştir.
- (35) Bununla birlikte, mobil temassız ödemeler de gelişmeye başlamıştır. 2020 yılı sonu itibarıyla Bankalararası Kart Merkezi (BKM) üyesi kurumlar tarafından sunulan mobil temassız ödeme hizmetinde işlem adedi, 2019 yılına kıyasla %40 oranında artarak 4,3 milyon adede yükselmiştir.³⁵ Buna ek olarak, 2020 yılında karekod yöntemi ile yaklaşık 1,5 milyon ödeme işlemi gerçekleşmiş olup bu işlemlerin toplam tutarı 292 milyon TL'ye ulaşmıştır.³⁶
- (36) Diğer yandan, son yıllarda büyük teknoloji şirketleri olarak anılan şirketler de fintek alanında çeşitli hizmetler sunmaya başlamıştır. Bu şirketler yürüttükleri faaliyetler ile dünya genelinde geniş kitlelere ulaşabilmektedir. 2020 yılı itibarıyla bu şirketlerden bazılarının sahip olduğu sosyal medya platformlarındaki aktif kullanıcı sayılarına aşağıda yer verilmektedir:

Grafik 7: En Çok Kullanıcıya Sahip Sosyal Medya Platformları (2020)

Kaynak: Statista (2021b)³⁷

³⁴ BKM (2021a), s. 11

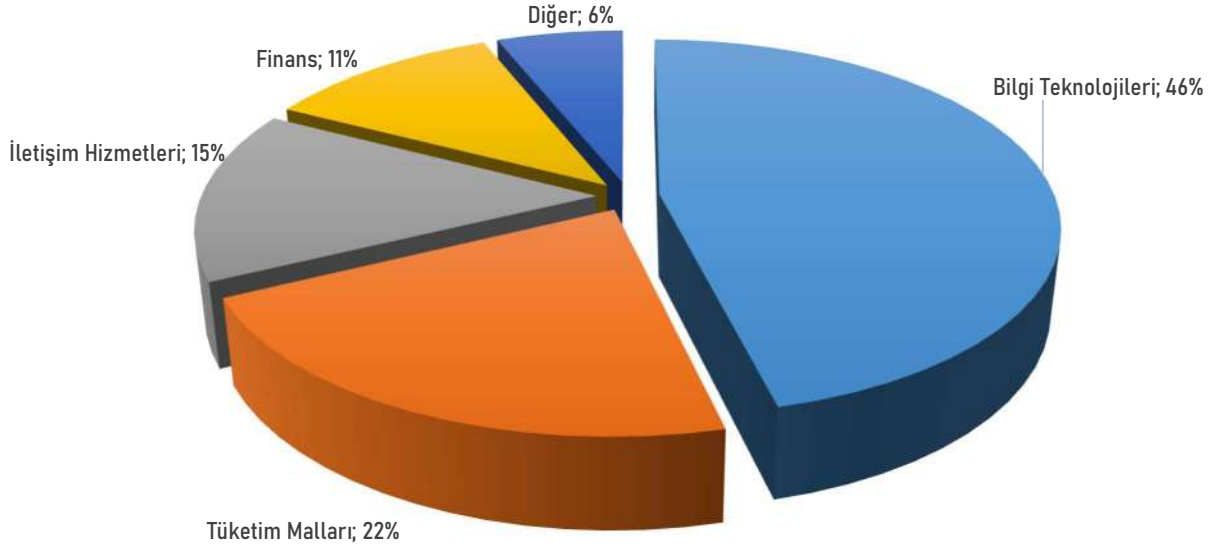
³⁵ BKM (2021a), s. 11

³⁶ BKM (2021b), "Mobil Temassız/Karekodla Yapılan Ödeme İşlemleri", <https://bkm.com.tr/mobil-temassiz-karekodla-yapilan-odeme-islemleri/>, Erişim Tarihi: 09.05.2021

³⁷ STATISTA (2021b), "Most popular social networks worldwide as of January 2021, ranked by number of active users" <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> Erişim Tarihi: 05.05.2021

- (37) Yukarıda görülebileceği üzere, bahse konu şirketlerin sahip olduğu uygulamalar dünyada önemli sayıda kullanıcı tarafından tercih edilmektedir. Bu şirketlerin birçoğunun finansal hizmetler alanındaki faaliyetleri, diğer faaliyetlerine oranla henüz sınırlı seviyede kalmaktadır. Büyük teknoloji şirketlerinin gelirlerinin sektörel dağılımı ise aşağıda yer almaktadır:

Grafik 8: Büyük Teknoloji Şirketlerinin Gelirlerinin Sektörel Dağılımı

Kaynak: BIS (2019)³⁸

- (38) Büyük teknoloji şirketlerinin finansal hizmetler piyasasında elde ettikleri gelirleri toplam gelirlerinin %11'ini oluşturmaktadır. Bununla beraber bu alandaki faaliyetlerinin hızlı bir şekilde büyümeye başladığı söylenebilecektir. Örneğin, 2014 yılında Amerika'da faaliyetlerine başlayan Apple Pay'in 2018 yılında 292 milyon, 2019 yılında 441 milyon, 2020 yılında ise 507 milyon kullanıcı sayısına eriştiği görülmektedir.³⁹ Bu alanda daha uzun bir faaliyet geçmişi bulunan PayPal'ın ise 2020 yılı itibarıyla 377 milyon aktif kullanıcısı bulunmaktadır.⁴⁰
- (39) İşbu bölüm özelinde yer verilen istatistiki bilgiler çerçevesinde; başlangıçta geleneksel finansal hizmetlerin teknoloji ile entegre edilerek tüketiciye sunulması bakış açısıyla temelleri atılan fintek ekosistemi, bugün, melek yatırımcıların olduğu kadar büyük sermaye şirketlerinin de dikkatini çekmektedir. Finansal hizmetlerin kalitesi ve çeşitliliği, günümüzdeki gelişmelere bağlı olarak artmakta ve müşteri odaklı, hızlı ve yenilikçi bakış açısı önem kazanmaktadır. Gün geçtikçe etki

³⁸ BIS (2019), "Annual Economic Report", <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2019e3.pdf>, s.56, Erişim Tarihi: 05.05.2021

³⁹ STATISTA (2021c), "Apple Pay user number 2016-2020", <https://www.statista.com/statistics/911914/number-apple-pay-users/> Erişim Tarihi: 05.05.2021

⁴⁰ STATISTA (2021d), "Active PayPal accounts worldwide 2010-2021, by quarter" <https://www.statista.com/statistics/218493/paypals-total-active-registered-accounts-from-2010/> Erişim Tarihi: 05.05.2021

alanını arttıran, yıkıcı bir inovasyon oluşturdıkları nitelendirilen fintek şirketleri ve finansal hizmetler sunan büyük teknoloji şirketleri, tüketicilere alternatif dijital kanallar oluşturmaktadır. Nitekim son yıllarda fintek hizmetlerinin tüketiciler tarafından benimsenmesinde yüksek oranlarda artışlar gözlemlenmektedir. Öyle ki araştırma şirketi Ernst&Young tarafından yapılan çalışmada, tüketicilerin fintek hizmetlerini kullanımının 2019 yılında %64'e yükseldiği ve bu oranın her iki yılda bir yaklaşık 2 kat artış gösterdiği ortaya konulmuştur.⁴¹

---

⁴¹ EY (2019), "Global FinTech Adoption Index 2019", https://www.ey.com/en_gl/ey-global-fintech-adoption-index, s.6, Erişim Tarihi: 23.05.2021

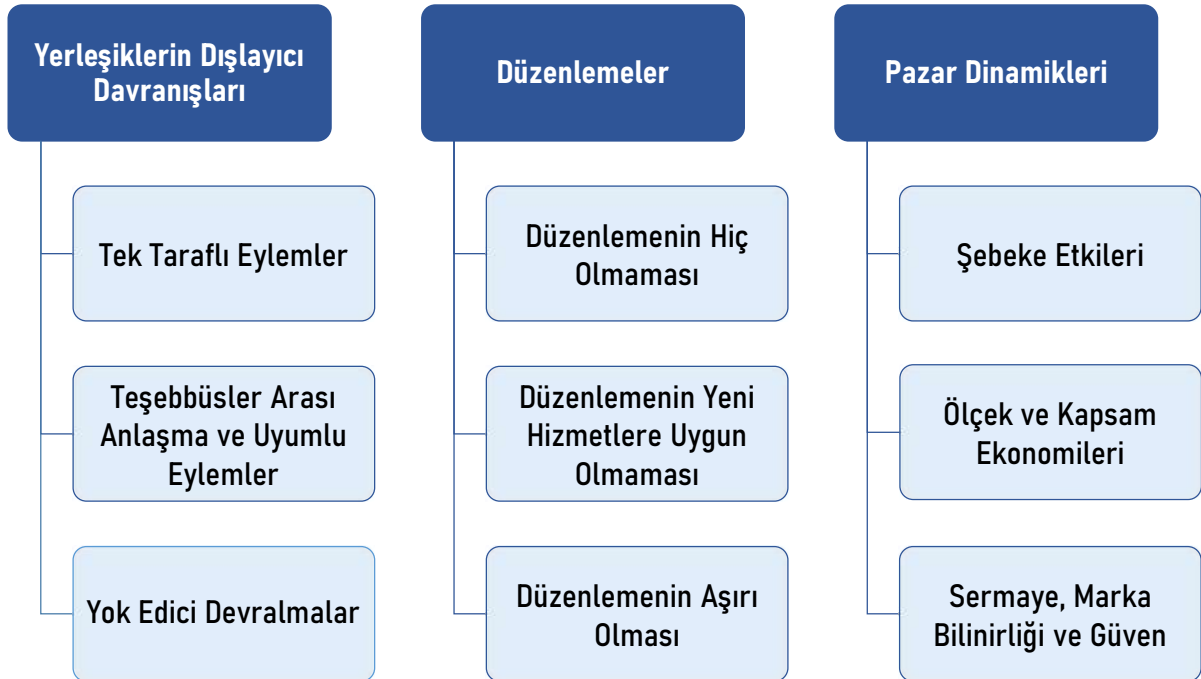
BÖLÜM 2

FİNTEKİN GELİŞİMİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE YENİ OYUNCULARIN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

2.1. Genel Bakış

(40) Fintekin artan etkisiyle birlikte finans ilişkili pazarlarda yerleşik oyuncuların yanı sıra yeni oyuncular da hizmet sunmaya başlamakta ve klasik iş akışlarının yerini inovatif, kullanıcı dostu, katma değerli iş akışları almaktadır. Artan rekabetin bir sonucu olarak tüketiciler, daha fazla seçeneğe sahip olmanın yanında ürün ve hizmetlere daha uygun koşullarda erişebilmektedir. Bununla birlikte, finansal pazarlardaki fintek kaynaklı rekabetçi ve yenilikçi dönüşüm süreci, kimi durumlarda sekteye uğrayabilmekte ve fintekin vadettiği potansiyelden tümüyle yararlanılması mümkün olmayabilmektedir. Fintekin gelişiminin önündeki engeller ile pazardaki yeni oyuncuların karşılaştığı zorluklar incelendiğinde, esasen bunların üç farklı ana kaynağının olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar; yerleşiklerin dışlayıcı eylemlerinden kaynaklı sorunlar, düzenlemelerden kaynaklı sorunlar ve pazar dinamiklerinden kaynaklı sorunlardır.

Şekil 1: Fintekin Gelişiminin Önündeki Başlıca Engeller

(41) Şekil 1'de yer verilenlerin yanı sıra fintek gelişimini yavaşlatan başkaca hususların varlığından da söz edilebilecektir. Örneğin ülkelerin fintek alanındaki düzenleyici kurallarının farklılaşmasından kaynaklı ülkeler arası düzenleyici arbitraj ve ülkelere özgü çeşitli ekonomik darboğazlar fintekin küresel ölçekte yayılma hızını düşürmektedir. Ancak tüm bu hususları ayrı ayrı incelemenin zorluğu dikkate alınarak aşağıda, Şekil 1'de yer verilen fintekin önündeki başlıca engellere değinilmektedir.

2.2. Yerleşik Teşebbüslerin Dışlayıcı Eylemleri

(42) Yukarıda değinildiği üzere, fintekin yaygınlaşmasına bağlı olarak başta ödeme hizmetleri olmak üzere farklı alanlarda yeni oyuncular pazara girmektedir. Kimi zaman bankacılık hizmetlerini tamamlayıcı nitelikte çözümler geliştirmesi ve böylelikle bankacılık hizmetlerinin tüketiciler nezdindeki değerini artırması yönüyle fintek şirketleri, bankalar açısından önemli iş ortakları olarak görülebilmekte ve bu şirketlerle bankalar arasında yakın işbirlikleri kurulabilmektedir.⁴² Ancak bazı durumlarda pazardaki yerleşik teşebbüsler, fintek şirketlerini kendi ticari faaliyetlerine bir tehdit olarak algılayabilmekte ve pazardaki güçlü konumlarını korumak adına çeşitli stratejiler geliştirerek müşterilerinin rakip fintek şirketlerine kaymasını engelleme uğraşına girebilmektedir. Ar-Ge yatırımları ile reklam bütçelerinin artırılması veya hizmet fiyatlarının düşürülmesi gibi ticari stratejiler, serbest piyasa ekonomisi ilkeleri çerçevesinde normal karşılanabilmekle beraber; yerleşik teşebbüslerce benimsenen kimi stratejiler, rekabet hukukunun radarına girebilmektedir. Pazarda hâkim durumda bulunan teşebbüs(ler) tarafından icra edilen bazı tek taraflı eylemler, yerleşiklerin pazara girişleri zorlaştırmak amacıyla kendi aralarında yaptıkları anlaşmalar veya sergiledikleri uyumlu eylemler, pazardaki rekabete zarar vermeleri nedeniyle rekabet hukuku araçlarına başvurulmasını gerektirmektedir.

Pazardaki yerleşik teşebbüslerce gerçekleştirilen bazı eylemler ise her ne kadar rekabet hukuku kapsamında bir ihlal niteliği taşımasa da sonuçları itibarıyla ilgili olduğu pazarlarda verimsizliğe yol açabilmekte ve sistemin etkin işleyişi adına düzenleyici müdahaleyi gündeme getirebilmektedir. Örneğin; hâkim durumda olmayan teşebbüsün, rakiplerinden bağımsız şekilde pazarda sergilediği sözleşme yapmanın reddi gibi bazı eylemler, düzenleyici kurallar ile sınırlandırılabilen ve böylelikle pazardaki verimliliğin artması sağlanabilmektedir.

---

⁴² OECD (2020b), s.19-20

2.2.1. Dışlayıcı Eylemleri Doğuran Pazar Yapısı

(43) Yerleşik teşebbüsler tarafından icra edilen eylemlerin özel görünümüne geçmeden önce konunun daha iyi anlaşılabilmesi adına, bir ödeme işleminin hangi bileşenlerden meydana geldiği ile ödeme sisteminde yer alan tarafların konumlarına ve rollerine değinmek uygun olacaktır. Ticari açıdan bakıldığında, bir ödeme işleminin meydana gelmesi için bir sözleşmesel ilişki çerçevesinde gönderen veya alıcının talimatı üzerine gerçekleştirilen fon yatırma, aktarma veya çekme işlemleri gibi çeşitli faaliyetler gereklidir. Örneğin bir alım-satım ilişkisinde tüketici, mal veya hizmet alımı neticesinde alım yaptığı işyerine ürün veya hizmetin bedelini ödemektedir. Ödeme işleminde nakit, çek, havale/EFT veya banka/kredi kartı gibi farklı yöntemler benimsenebilmektedir. Perakende ödeme yöntemleri arasında işlem adedine göre en yaygın olan kredi kartı ile ödeme yöntemi üzerinden devam edilecek olursa, not-on-us bir işlemde⁴³ ödeyenin fon kaynağının bulunduğu bankadan ödeme alanın fon hesabının bulunduğu bankaya bir para transferinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Ödeme işleminin gerçekleşmesi adına müşterinin (gönderen) kredi kartı bilgileri ve ödeme bilgisi, POS sistemi üzerinden işyerinin (alıcı) bankasına (kabcü banka) ileilmektedir. Kabcü banka, switch sistemi⁴⁴ aracılığıyla, ödeyenin bankası (kartı ihraç eden banka) ile iletişime geçmekte ve ilgili ödeme işlemi için otorizasyon talebinde bulunmaktadır. Kartı ihraç eden banka da gerekli kontrollerden sonra işleme onay vermekte ve işlem gerçekleşmektedir. Söz konusu iş akışının takas kuruluşları tarafından işletilen takas sistemleri üzerinden gerçekleştirilmesinin temel nedeni; merkezi bir sisteme çok sayıdaki ödeme hizmeti sağlayıcısının entegre olması sayesinde ilgili kuruluşların, ikili anlaşmalar yoluyla kurulacak sistemlerin doğuracağı iş yükü ve maliyetlerden kaçınabilmesidir. Nitekim bu amaçla kurulmuş olan takas sistemlerinde bankalar, birbirlerine ödeyecekleri ortak takas ücretlerini de belli kıstaslar altında belirleyebilmektedir.⁴⁵ Banka ve kredi kartlarındaki duruma benzer şekilde, EFT sistemi üzerinden yapılan transferlerde de yine çok sayıda bankanın entegre olduğu merkezi bir yapı üzerinden para aktarımı gerçekleşmekte ve bu sayede işlemlerin belli standartlar altında güvenli bir biçimde gerçekleşmesi sağlanmaktadır.

⁴³ Not-on-us kavramı, bir ödeme işleminde kullanılacak ön ödemeli kart, debit kart ya da kredi kartını ihraç eden kuruluş ile ilgili ödeme işleminde bu ön ödemeli kart, debit kart ya da kredi kartını kabul eden kuruluşun farklı olması durumunu ifade etmektedir.

⁴⁴ Switch sistemi, temel olarak BKM üyelerinin ATM ve POS terminalleri vasıtasıyla kabul ettikleri diğer üyelere ait kart işlemlerini, ilgili üyeye yetkilendirme sorgusu için yönlendirilmesini sağlayan hizmettir.

⁴⁵ Bkz. Kurulun 26.02.2015 tarih ve 15-09/129-58 sayılı *Banka Kartı Takas* Kararı ile 08.06.2017 tarih ve 17-19/294-130 sayılı *Kredi Kartı Takas* Kararı

- (44) Yukarıda anlatılan örnek ödeme işlemi sürecinde, bahsi geçen geleneksel iş akışının ve oyuncuların yanı sıra, fintek şirketleri de çeşitli katma değerli hizmetler ile sisteme dâhil olmaktadır. Fintek şirketlerinin bazıları yalnızca tüketici ya da işyerlerine yönelik tek yönlü bir hizmet sunmaktayken (tek yönlü hizmet sağlayıcılar) bazı fintek şirketleri ödeme işleminin başarıya ulaşması adına hem tüketiciye (gönderici) hem de işyerine (alıcı) hizmet vermektedir (çift yönlü hizmet sağlayıcılar).⁴⁶
- (45) 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” (6493 sayılı Kanun) kapsamında ödeme kuruluşu lisansına sahip fintek şirketleri, tek yönlü hizmet sağlayıcıları arasında sayılabilir. Ödeme kuruluşları, bankalardan tedarik ettikleri sanal POS'ları tek bir POS yazılımı üzerinden işyerlerine pazarlamaktadır. Söz konusu hizmet sayesinde, bankalar ile ayrı ayrı üye işyeri anlaşması (POS anlaşması) yapma imkanından yoksun işyerlerinin ilgili ödeme kuruluşu ile kurulacak tek bir entegrasyon üzerinden tüm bankaların sanal POS'undan faydalanması sağlanmaktadır. Ödeme alana hizmet eden tek yönlü hizmet sağlayıcıların yanında, ödeyen taraf olan tüketicilere yönelik tek yönlü hizmet sağlayıcılar da pazarda faaliyet göstermektedir. Tüketicilerin gündelik yaşantıda ödemelerini daha hızlı ve güvenli bir şekilde yapabilmesini sağlayan teknolojileri geliştiren fintek şirketleri bu gruba girmektedir. Örneğin; Avrupa Birliğinde Ödeme Hizmetleri Direktifi 2'nin⁴⁷ (*Payment Services Directive 2, PSD2*) yürürlüğe girmesiyle pazarda daha etkin hale gelen ve ülkemizde de 6493 sayılı Kanun'a eklenen hükümlerle hukuki altyapısı oluşturulan “hesap bilgisi sağlama hizmeti” ve “ödeme emri başlatma hizmetleri” sayesinde tüketiciler, tek bir ara yüz üzerinden bankalardaki tüm ödeme hesaplarını görüntüleyebilmekte ve bu hesaplardan ödeme emri başlatabilmektedir.
- (46) Çift yönlü hizmet sağlayıcısı olan fintek şirketleri ise ödeme işleminin gerçekleşmesi adına hem ödeyene hem de ödeme alana farklı türde ama tamamlayıcı nitelikte hizmetler sunmaktadır. Bu yönüyle faaliyetlerinde şebeke dışıllıklarının hâkim olduğu fintek şirketlerinin en bilinenleri elektronik para kuruluşlarıdır. Küresel ölçekte PayPal'ın önderlik ettiği, ülkemizde ise 6493 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren elektronik para kuruluşlarınca yürütülen iş modelinde, banka hesabı olmayan tüketiciler dahi elektronik para kuruluşu nezdindeki hesapları üzerinden ilgili elektronik para kuruluşuyla anlaşmalı işyerlerine mal veya hizmet bedelini ödeyebilmektedir.

⁴⁶ BIS (2014), “Non-banks in retail payments”, <https://www.bis.org/cpmi/publ/d118.pdf>, Erişim Tarihi: 19.01.2021, s.9

⁴⁷ 25.11.2015 tarih ve 2015/2366 sayılı AB Direktifi

Kutu 1: 6493 sayılı Kanun Kapsamında Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları

Ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerine, ödeme hizmetlerine, ödeme kuruluşlarına ve elektronik para kuruluşlarına ilişkin usul ve esasları düzenleyen ve ödeme hizmetleri ekosisteminde köklü değişiklikleri beraberinde getiren 6493 sayılı Kanun ile ödeme sistemi, ödeme işlemi, mutabakat, menkul kıymet mutabakat sistemi ve takas gibi finansal sistemdeki altyapı ve işleyişlere yönelik ayrıntılı düzenleyici çerçeve oluşturulmuştur. Mevcut altyapı ve işleyişlerin yanı sıra; finansal sistemdeki yeni oyuncular olan ödeme kuruluşları ve elektronik para kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin usul ve esaslar da yine 6493 sayılı Kanun'un ihtiva ettiği hususlardandır.

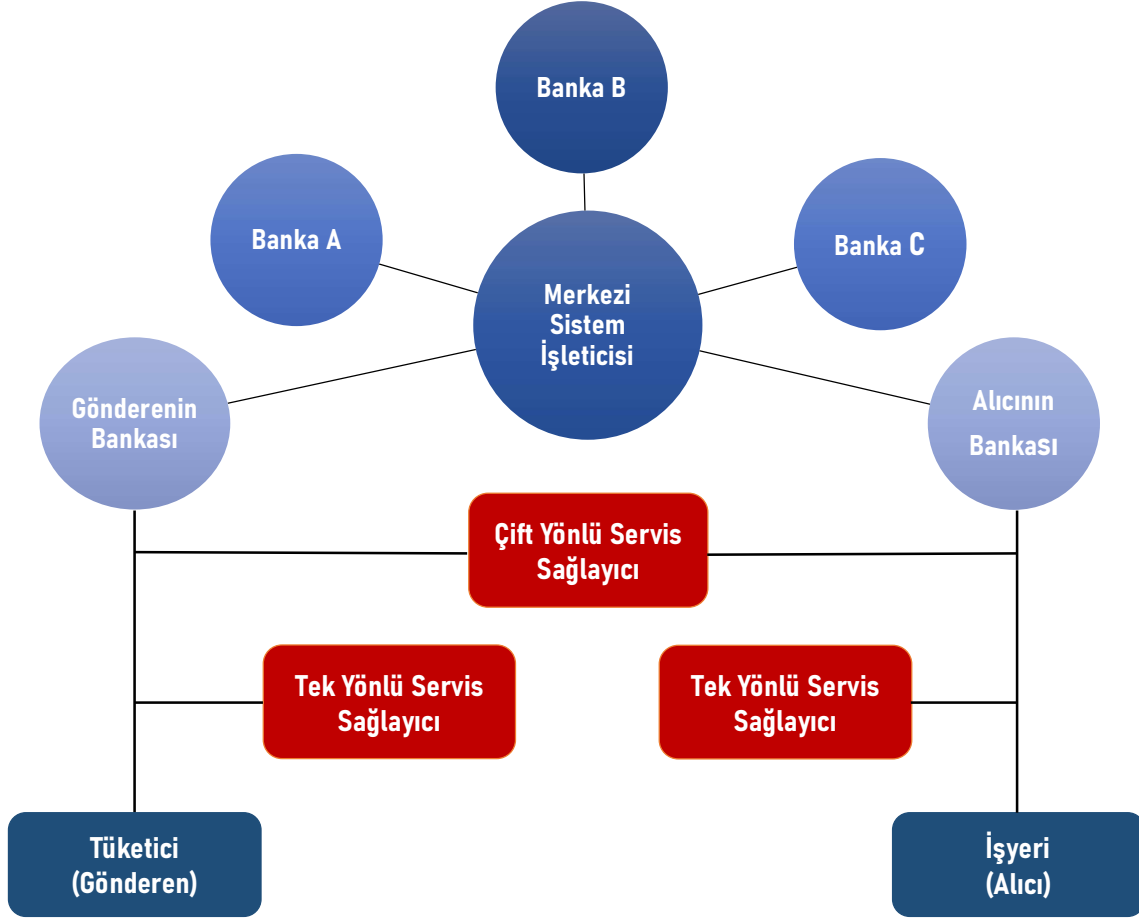
6493 sayılı Kanun ile hukuki statüye kavuşan ödeme kuruluşları ve elektronik para kuruluşları, bankalar gibi ödeme hizmeti sağlayıcısı olarak nitelendirilmiştir. Bunlardan ödeme kuruluşları, bazı iş modellerinde, bankalardan sağladıkları POS'ları işyerlerine sunmakta ve bu yönüyle bir nevi yeniden satıcı (*reseller*) olarak faaliyet göstermektedir. Bu sayede bir taraftan bankaların erişemediği işyerlerine POS hizmetlerinin sunulması mümkün hale gelmekteyken diğer taraftan da birçok banka ile POS anlaşması bulunan tek bir ödeme kuruluşu ile anlaşma yapması sonucu işyerleri, POS hizmeti almak için çok sayıda banka ile ayrı ayrı entegrasyon kurmanın doğuracağı maliyetlerden kaçınabilmektedir.

Elektronik para kuruluşları ise elektronik para ihraç eden kuruluşlar olup elektronik para; elektronik ortamda saklanan, ödeme işlemlerini gerçekleştirebilmek için kullanılan ve belli bir fon karşılığında ihraç edilen parasal değer olarak tanımlanmaktadır. Bu kuruluşların temel fonksiyonu, herhangi bir banka hesabı bulunmayan kişilerin dahi sahip oldukları elektronik para hesapları ile ödeme işlemlerini gerçekleştirebilmesini sağlamaktır. Elektronik para kuruluşları nihayetinde, elektronik para karşılığında topladığı fonları bankalar nezdinde açılacak ayrı bir hesaba aktarmaktadır.

Ödeme kuruluşları ile elektronik para kuruluşları, fonksiyonlarının bir sonucu olarak gerçekleştirdikleri işlemlerle ilgili olarak farklı nedenlerle bankalar tarafından sunulan hizmet ve sağlanan altyapılara ihtiyaç duymaktadır. Söz konusu hizmet ve altyapılara erişilemediği durumda her iki tür kuruluş için de alt pazarda tüketicilere ve işyerlerine hizmet sunumunun kalitesi önemli ölçülerde düşmekte ve bazı durumlarda imkânsız hale gelmektedir. Diğer taraftan, hem ödeme kuruluşlarının hem de elektronik para kuruluşlarının ortak özelliğinin, bankaların erişemediği kesime dolaylı yoldan bankacılık hizmetlerinin sunulmasını sağlamaları olduğu söylenebilecektir. Bunun yanı sıra, söz konusu kuruluşların bazı durumlarda tüketiciler ve işyerleri için daha esnek çözümler getirdiği, maliyet avantajı ile hizmet çeşitliliği sağladığı da ifade edilmektedir.

(47) Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında Şekil 2'de bir ödeme sisteminde⁴⁸ rol üstlenen taraflara yer verilmektedir:

Şekil 2: Bir Ödeme Sistemi ve Sistemde Yer Alan Taraflar

(48) Bir ödeme işleminin gerçekleştirilmesinde fintek şirketlerinin rolleri incelendiğinde; bu şirketlerin doğrudan müşteriye hizmet sunabildiği ancak çoğunlukla bankalar ile tüketiciler/işyerleri arasında konumlandığı görülmektedir. Perakende seviyesinde sanal POS, dijital cüzdan, ödeme emri başlatma vb. ödeme hizmetlerinde bankalar ile rekabet halinde olan fintek şirketleri, bu hizmetlerin sunumunda bir noktada mevcut bankacılık altyapısına ihtiyaç duymaktadır.

⁴⁸ 6493 sayılı Kanuna göre ödeme sistemi, üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan fon aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakat işlemleri için gerekli altyapıyı sunan ve ortak kuralları olan yapı olarak tanımlanırken; menkul kıymet mutabakat sistemi, üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan menkul kıymet aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakat işlemleri için gerekli altyapıyı sunan ve ortak kuralları olan yapı olarak tanımlanmaktadır. Ancak uygulamada ödeme sistemleri ve menkul kıymet mutabakat sistemlerinin hepsi için ödeme sistemi ifadesi kullanılabilir. (İlave bilgi için bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/73289f67-d210-4f49-8902-6e14ecae055d/OdemeSistemleri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-73289f67-d210-4f49-8902-6e14ecae055d-m5lk6L->)

- (49) Sunulan hizmetin niteliğine göre ihtiyaç duyulan altyapı değişebilmektedir. Örneğin; sanal POS hizmeti sunan bir ödeme kuruluşu, bankalardan sanal POS tedarik etmeye ve bankalarca ihraç edilen kredi kartlarına özgü taksit vb. uygulamaların kendi sanal POS'una tanımlanmasına ihtiyaç duymaktadır. Elektronik para ihraç eden bir elektronik para kuruluşunun faaliyet göstermesi için ise bankalar nezdinde ilgili elektronik para kuruluşuna hesap açılması ve elektronik para kuruluşunun EFT sistemine dolaylı erişimi gereklidir. Tek bir uygulama ekranı üzerinden müşterilerin farklı bankalardaki hesaplarını konsolide şekilde görüntüleyebilmesine imkân veren hizmetlerde ise banka müşterilerinin hesap bilgilerinin özel bir API (*Application Programming Interface*) teknolojisi⁴⁹ aracılığıyla fintek şirketlerine iletilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- (50) Sonuç olarak, çeşitli düzenleyici kurallar veya pazar dinamikleri nedeniyle başta takas ve hesaplama ile EFT sistemleri olmak üzere çeşitli bankacılık ve ödeme altyapılarına doğrudan erişim sağlayamayan fintek şirketleri, pazarda varlık gösterebilmek ve hizmetlerini tüketiciler ile buluşturabilmek adına bankalardan altyapı/entegrasyon hizmeti almak zorundadır.
- (51) Fintek şirketlerinin yürüttükleri faaliyetlerde bankacılık altyapısına bağımlı olması ve mevcut bankacılık altyapısının büyük ölçüde bankaların kontrolünde olması; fintek şirketleri ile bankalar arasında bankaların sağlayıcı, fintek şirketlerinin ise alıcı konumunda olduğu dikey bir ilişkiyi doğurmaktadır. Bu ilişki kapsamında fintek şirketleri, bir yandan üst pazarda yer alan bankalardan hizmet alırken diğer yandan alt pazarda bu bankalar ile rekabet etmektedir.⁵⁰ Telekomünikasyon, perakende ve liman hizmetleri gibi pazarlarda benzerlerine rastlanan bu ilişki, üst pazarda yer alan teşebbüslerin sözleşme yapmayı reddetme, fiyat sıkıştırması, üst dilim indirimleri gibi dışlayıcı eylemlere başvurmasına ve bunun sonucunda pazarda rekabetin kısıtlanmasına neden olabilmektedir.

---

⁴⁹ Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 3. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde "API", *bir yazılımın başka bir yazılımda tanımlanmış işlevleri kullanabilmesi için oluşturulmuş uygulama programlama arayüzü* şeklinde tanımlanmıştır.

⁵⁰ Genel tablo böyle olmakla birlikte kimi durumlarda ise bankalar, kendi ürün ve hizmetlerini geliştirmek adına fintek şirketlerinden dış hizmet alımı yapmaktadır.

Kutu 2: Telekomünikasyon Sektörü Örneği

Rekabet hukuku açısından, yerleşik ve görece güçlü bir teşebbüsün pazara yeni giren teşebbüsler ile bir yandan rekabet ettiği diğer yandan ise bu teşebbüslere girdi sağladığı durumların sonuçlarını incelemek açısından telekomünikasyon pazarları çokça kullanılan bir örnektir. Son kullanıcıya genişbant internet hizmetinin sunumu adına yerleşik teşebbüslerin altyapı avantajına sahip olduğu bilinmektedir. Nitekim belli bir güzergâhta yerleşik işletmeci tarafından kurulan bir altyapının varlığı halinde alternatif işletmecinin aynı güzergâhta ilave bir altyapı tesis etmesi, düzenlemeler nedeniyle mümkün olmamaktadır. Bu nedenle tesis paylaşımı olarak anılan, elektronik haberleşme şebeke işletmecilerinin sahip olduğu boru, kanal ve göz gibi pasif altyapıların diğer işletmecilere ücreti karşılığında kullandırılması, alternatif işletmeci adına nihai tüketiciye hizmet sunmak için tek seçenek olarak ortaya çıkabilmektedir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından yapılan düzenlemeler sonucunda* belirli şartlar altında yerleşik işletmecilerin, altyapılarını diğer işletmecilerle paylaşma yükümlülüğüne tabi kılındığı görülmektedir. Bu açıdan yerleşiklerin tüketiciye ulaşmak açısından alternatifsiz bir kanala sahip olduğu hallerde yapılacak düzenlemelerle yeni teşebbüslerin pazara girişini dikey sözleşmeler vasıtasıyla temin eden yaklaşımların benimsenebileceği açıktır.

Diğer yandan düzenlemelerin bulunduğu hallerde dahi 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) uygulama sahasının var olabileceğine yönelik Kurulun 09.06.2016 tarihli ve 16-20/326-146 sayılı kararında, Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin kendisine yapılan tesis paylaşımı başvurularını geciktirmek, zorlaştırmak ve engellemek yoluyla hâkim durumunu kötüye kullandığı ve mevzuat ile belirlenen usul ve esaslara riayet etmeyerek tesis paylaşımı sürecini geciktirdiği ve aleyhte sözleşme hükümleri öngörerek uzlaşmada zorluklar çıkardığına yönelik şikâyetler incelenmiştir. Kurul, değerlendirmesinde "boru, kanal, göz, menhol, direk ve kule gibi fiziksel altyapı unsurları ve aydınlatılmamış fiber" pazarında ve dosya kapsamında alt pazar niteliği taşıyan "fiziksel altyapı" pazarında hâkim durumda olduğunu saptadığı teşebbüsün yukarıda yer verilen eylemleriyle sözleşme yapmayı reddettiğini saptamıştır. Sonuç olarak, Türk Telekom'un sözleşme yapmanın reddi yoluyla tesis paylaşımı talebinde bulunan rakip teşebbüslerin faaliyetlerini zorlaştırdığı ve rekabet karşısı piyasa kapamaya yol açtığı tespit edilmiş ve incelenen dönemde 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlâl ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çerçevede Kurulun telekomünikasyon sektöründeki kararları ışığında oluşan içtihadın, fintek şirketlerinin son kullanıcıya ulaşma açısından yerleşik finansal kuruluşların hâkim durumda olduğu bir kanalı/altyapıyı kullanmalarının zorunlu olduğu hallerde önem taşıyacağı değerlendirilmektedir.

*<https://www.btk.gov.tr/tesis-paylasimi-duzenlemesi>, Erişim Tarihi: 13.05.2021

2.2.2. Dışlayıcı Eylemlere Rekabet Hukuku Açısından Yaklaşım

- (52) 4054 sayılı Kanun kapsamında bir ihlal türü olarak dışlayıcı eylemler, pazardaki diğer oyuncuların pazar dışına itilmesi konusunda rakiplerin aralarında anlaşması suretiyle icra edilebileceği gibi pazarda hâkim durumda bulunan teşebbüslerce sergilenen ve pazardaki rakiplerin faaliyetlerinin zorlaştırılması yönündeki eylemler şeklinde de tezahür edebilmektedir. Aşağıda fintek bağlamında öncelikle tek taraflı dışlayıcı eylemler ele alınmakta, sonrasında ise rakiplerin uzlaşması sonucu ortaya çıkan dışlayıcı eylemlere değinilmektedir. Ayrıca son olarak, kimi durumlarda dışlayıcı eylemlere benzer şekilde pazarda inovasyonun sınırlanması sonucunu doğurabilmesi nedeniyle fintek sektöründeki devralma işlemlerinin etkileri üzerinde de durulmaktadır.

2.2.2.1. Tek Taraflı Eylemler

- (53) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde, bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması yasaklanmıştır. Yine aynı madde hükmünde, ticarî faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler ile belirli bir piyasadaki hâkimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticarî avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler, hâkim durumun kötüye kullanılması hallerinden sayılmıştır.
- (54) Dışlayıcı eylemler olarak nitelendirilebilecek söz konusu eylemler, hâkim durumdaki teşebbüsler tarafından farklı görünümde gerçekleştirilebilmektedir. Sözleşme yapmayı reddetme, yıkıcı fiyatlama, fiyat/marj sıkıştırması, münhasırlık/tek marka anlaşmaları, indirim sistemleri, bağlama uygulamaları bunlar arasında sayılabilir.⁵¹ Örnek olarak sayılan dışlayıcı eylemlerin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında bir ihlal niteliği taşıması için gereken önkoşul, dışlayıcı eylemleri icra eden teşebbüsün ilgili pazar(lar)da hâkim durumda bulunmasıdır.
- (55) 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde hâkim durum; *belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü* olarak tanımlanmıştır. Bir teşebbüsün hâkim durumda olup olmadığının değerlendirilebilmesi için öncelikle ilgili pazar(lar)ın tanımlanması gerekmektedir. İlgili pazarın bir ayağını ilgili ürün pazarı oluştururken diğer ayağını

⁵¹ Bkz. Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz

ise ilgili coğrafi pazar oluşturmaktadır. Genel olarak; ürünlerin özellikleri, fiyatları ve kullanım amaçları bakımından tüketici tarafından birbirleri ile değiştirilebilir veya birbirleri ile ikame edilebilir olarak görülen mallar ve/veya hizmetler, ilgili ürün pazarının kapsamını belirlemektedir. Teşebbüslerin mal veya hizmetlerinin arz ve talebi konusunda faaliyet gösterdikleri, rekabet koşullarının yeterli derecede homojen olduğu ve rekabet koşulları komşu bölgelerden kayda değer ölçüde farklı olduğu için o bölgelerden ayrılabilen bölgeler ise ilgili coğrafi pazarı oluşturmaktadır.

(56) Statik pazarlar özelinde ilgili pazarın tayini görece basit olsa da teknolojinin yoğun hissedildiği dinamik pazarlarda ilgili pazarın belirlenmesi her durumda kolay olmamaktadır. Piyasadaki yeni bir teşebbüsün geliştirdiği inovasyon ile kısa sürede önemli bir pazar payına ulaşabilmesi, gelişen teknolojinin ürün ve hizmetlerin niteliklerinde köklü değişimlere neden olması ve buna bağlı olarak tüketici tercihlerinin hızla farklılaşması ile şebeke dışsallıklarının pazara yön vermesi gibi nedenler, dinamik pazarlarda keskin pazar tanımlarına ulaşılmasını güçleştirmektedir. Nitekim söz konusu pazarlarda “pazar içinde rekabetin” yanı sıra, “pazar için rekabet” de söz konusu olup teşebbüsler, farklılaştırılmış ürün ve hizmetler ile pazarın merkezini değiştirme çabası içine girebilmektedir.

(57) Özellikle, şebeke dışsallıkları nedeniyle birbirleriyle etkileşim halinde olan farklı müşteri gruplarını aynı yerde buluşturan ve ürün veya hizmete atfedilen değer platformda yer alan kullanıcı sayısı ile ilişkili olduğu çok taraflı pazarların⁵² geleneksel pazarlardan farklılaşması, ilgili pazar analizinde dikkate alınan geleneksel göstergelerin hesaplanması ile arz ve talep arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasını zorlaştırmaktadır.⁵³ Bu pazarlara ilişkin yapılacak değerlendirmelerde, ilgili dosya özelinde platformun özelliklerinin ve iktisadi iş modellerinin incelenmesi ve sadece fiyat, maliyet, karlılık vb. unsurların temel alınarak yapılan hesaplamalara bağlı kalınmadan platformu kullanan grupların birbirlerinin davranışlarına karşı verdikleri tepkinin de çeşitli yöntemlerle analiz edilmesi, isabetli bir pazar tanımı için elzem hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira geleneksel fiyatlandırma politikalarına sahip olmayan, müşteri grupları için farklı fiyatlandırma tercihlerinin söz konusu olduğu bu pazarlarda, kullanıcılar arasındaki bağımlılığı dikkate almadan yapılacak olan fiyat temelli testler ile ilgili pazar analizleri, hatalı pazar tanımına ve hâkim durum tespitine neden olabilecektir. Nitekim pazarın olduğundan

⁵² GÜNDÜZ, H. (2009), “Çift Taraflı Pazarlarda Rekabet Hukuku Uygulamaları”, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/uzmanlik-tezleri/97-pdf>, s.4, Erişim Tarihi: 14.07.2021

⁵³ DOĞAN, C. (2021), “Rekabet Hukuku ve İktisadi Bağlamında Dijital Platformlar”, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s.93

daha geniş veya dar tanımlanmasının yanlış müdahalelere sebebiyet vereceği aşikârdır. Pazarın daha dar tanımlandığı durumlarda örneğin, etkinlik doğuracak bir birleşme/devralma yasaklanarak refah kaybına yol açılabilecek veya bir teşebbüsün hâkim durumda olduğu tespiti sonrasında, o teşebbüse gereğinden fazla müdahale edilerek etkin işleyen piyasa mekanizmasının bozulmasına neden olunabilecektir.⁵⁴ Yine bu durum, teşebbüslerin hâkim durumda olduğunun kabulünü çok kolaylaştırarak pazar dinamiklerinin yanlış okunmasına yol açabilecektir. Bu çerçevede, müdahale edilen teşebbüsler açısından sözleşme hürriyetinin ihlali, marka imajına zarar verilmesi ve yatırım motivasyonunun azaltılması gibi olumsuz sonuçlar da doğabilecektir. Diğer yandan, pazarın olduğundan daha geniş tanımlandığı durumlarda ise aslında hâkim durumda olan teşebbüslerin söz konusu güçlü konumları ihmal edilebilecek ve pazarda rekabet hukuku araçlarıyla müdahale edilmesi gereken eylemlerin denetimden yoksun kalmasına yol açılabilecektir.

- (58) Finans sektöründeki fintek gelişmeleri, statik görünüme sahip geleneksel finansal pazarları her geçen gün daha teknoloji odaklı dinamik pazarlara dönüştürmektedir. Örneğin, yakın döneme kadar büyük ölçüde banka ve kredi kartları üzerinden yürüyen ödeme hizmetleri, güncel durumda biyometrik teknolojiler, karekod uygulamaları, dijital cüzdanlar, elektronik para hesapları vb. çözümler ile teknoloji odaklı bir görünüme kavuşmuş durumdadır. Ödeme hizmetleri alanına paralel şekilde, fintekin etkisini gösterdiği diğer alanlarda da gözlemlenen teknolojik dönüşüm; konu fintek olduğunda ilgili pazar tanımlamalarında sadece klasik iş akışlarının değil, tüketicilerin benzer ihtiyaçlarının karşılanmasına hizmet eden farklı iş akışlarının da hesaba katılmasını ve bu doğrultuda nihai pazar tanımlarının yapılmasını gerektirmektedir.
- (59) Dışlayıcı eylem analizlerinde ilgili pazarın tayininden sonraki aşamada, eylemleri incelenen teşebbüsün ilgili pazarda hâkim durumda olup olmadığı araştırılmaktadır. Örneğin, ödeme hizmetleri pazarına bakıldığında, üst pazar niteliğindeki kredi kartı, POS, ödeme hesabı gibi unsurların/altyapıların bankalar tarafından üretildiği, tedarik edildiği yahut işletildiği görülmektedir. Mevcut düzenleyici kuralların söz konusu altyapılara erişmek veya belli nitelikteki hizmetleri (ör. mevduat toplama) yürütmek için bankacılık lisansı alınmasını zorunlu kılması ve

---

⁵⁴ AKTEKİN, E. (2017), "Relevant Product Market Definition In Two-Sided Markets Under EU Competition Law", Rekabet Dergisi, C:18, S:1, s.87, <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/rekabet-dergileri/dergi-18-1-web-20180622113244264.pdf>, Erişim Tarihi: 14.07.2021

bankacılık lisansı almanın başta yüksek sermaye yeterlilikleri olmak üzere sıkı şartlara⁵⁵ tabi olması, banka dışı yeni oyuncuların bahse konu üst pazarda yer edinmesini zorlaştırmaktadır.

(60) Ülkemiz özelinde bankacılık lisansına sahip kuruluş sayısı ile bu kuruluşların pazar payları incelendiğinde, her ne kadar genel olarak söz konusu bankacılık altyapılarının işletilmesi noktasında tek veya birlikte hâkim durumun varlığından bahsedilemeyecek olsa da⁵⁶ bazı özel durumlarda her bir bankanın kendi müşteri verisine sahipliği noktasında hâkim durumda olabileceği söylenebilecektir.⁵⁷ Örneğin; bir elektronik para kuruluşunun EFT sistemine dolaylı yoldan erişebilmesi için herhangi bir banka nezdinde hesap açması mümkün olup söz konusu erişim hizmeti için ilgili banka hâkim durumda değildir. Ancak hesap bilgisi sağlama hizmetinin sunumunda ise her bir müşteri özelinde ilgili müşterinin hesap bilgileri, müşterinin hesabının bulunduğu banka dışındaki bir başka bankadan temin edilemeyecek niteliktedir. Bu yönüyle bir müşterinin ödeme hesabının bulunduğu banka, o müşteriye hesap bilgisi sağlama hizmetinin sunumu için ihtiyaç duyulan hesap bilgisine tek başına sahip olup bu bilgiye erişim açısından hâkim durumda olabilecektir. Hesap bilgisindeki duruma benzer şekilde, kredi kartı programlarına yönelik taksitli satış işlemlerinde de benzer bir içtihadın geliştirilerek her bir kredi kartı markası özelinde dar pazar tanımları gündeme gelebilecektir.

(61) Bu noktada, geçmiş dönemde telekomünikasyon sektörü özelinde tesis edilen rekabet hukuku içtihatları yol gösterici olabilecektir. Bilindiği üzere, SMS ve çağrı hizmetlerinde herhangi bir şebekeye bağlı kullanıcının başka bir şebekeye bağlı kullanıcı ile iletişim kurabilmesi için iki şebeke arasında bağlantının bulunması gerekmekte olup perakende seviyede SMS ve çağrı hizmetlerinin sunulabilmesi için toptan seviyede diğer kullanıcının hizmet aldığı şebekeye erişim sağlanması zorunludur. Bu kapsamda değerlendirmelerin yapıldığı Kurulun *SMS Sonlandırma* kararında⁵⁸ toptan seviyedeki çağrı sonlandırma hizmeti bakımından her bir şebeke için ayrı ilgili ürün pazarı oluşturulduğundan hareketle mobil işletici bazında ilgili ürün pazarı tanımlanmıştır. Bu değerlendirmelere paralel olarak, ilgili finansal hizmetleri sağlayacak olan teşebbüsler için sahip olunan müşteri verisi kapsamında her bir bankanın hâkim durumda olduğu tespiti yapılabilecektir.

⁵⁵ Bkz. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 7. ve 8. maddesi

⁵⁶ 30.06.2020 tarihi itibarıyla bankaların aktif büyüklüklerini gösteren Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verileri dikkate alındığında; genel olarak bankacılık hizmetleri pazarındaki Herfindahl Hirschman Endeksi (HHI) yaklaşık 916 çıkmakta olup söz konusu rakam, düşük yoğunluklu bir pazar yapısına işaret etmektedir.

⁵⁷ ACM (2017), s.29

⁵⁸ Kurulun 08.11.2018 tarih ve 18-42/670-329 sayılı *SMS Sonlandırma* kararı

(62) İlgili pazarın belirlenmesi ve hâkim durum tespitinin akabinde, dışlayıcı eylem analizlerinde incelenmesi gereken bir diğer husus; hâkim durumdaki teşebbüs tarafından ilgili pazarda sergilenen eylemlerin ihlal niteliği taşıması için gereken özel şartların oluşup oluşmadığıdır.⁵⁹ Tek taraflı dışlayıcı eylemlerin en yaygın görünümünden olan “sözleşme yapmanın reddi” özelinde bakılacak olursa, hâkim durumdaki bir teşebbüsün rakiplerinden bağımsız olarak başka bir teşebbüs ile sözleşme yapmayı reddetmesinin ihlal niteliği taşıması için reddetme eyleminin; alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olması, alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldırmasının muhtemel olması ve tüketici zararına yol açması gerekmektedir.⁶⁰ Bu anlamda ilk olarak, sözleşme yapmanın reddi suretiyle dışlayıcı etki doğuran davranışlar irdelenirken; sözleşme yapma özgürlüğünün sınırlanması, reddetme eylemine konu ürün veya hizmetin rekabet etmek için vazgeçilmez nitelikte olması koşulunun aranması ile dengelenmektedir. Öyle ki alt pazarda etkin bir şekilde rekabet edebilmek için vazgeçilmez nitelikte addedilen ürün veya hizmetin, nesnel olarak bu niteliğe sahip olması gerekmektedir. Nesnel olarak vazgeçilmezlik ise söz konusu unsurun hâlihazırda bir ikamesinin mevcut olmaması şeklinde tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, vazgeçilmez olarak nitelendirilen unsurun, öngörülebilir bir gelecekte sağlanıp sağlanamayacağı veyahut meydana getirilip getirilemeyeceği de dikkate alınmaktadır. Sözleşme yapmanın reddi eylemine konu olan unsurun vazgeçilmezlik koşulunu sağladığının tespit edilmesi akabinde ise, hâkim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddetmesinin hemen ya da zaman içinde alt pazarda etkin rekabetin ortadan kaldırılmasına yol açmasının muhtemel olup olmadığı değerlendirilmektedir.⁶¹

(63) Tek taraflı dışlayıcı eylemlerin bir diğer görünümü olan “fiyat/marj sıkıştırması”⁶² özelinde ise eylemi icra eden hakim durumdaki teşebbüsün dikey bütünleşik yapıya sahip olması, fiyat/marj sıkıştırmasına konu ürünün alt pazarda faaliyet göstermek için vazgeçilmez nitelikte olması, üst ve alt pazar ürünleri arasındaki marjın, üst pazarda hakim durumda bulunan teşebbüs kadar etkin bir rakibin alt pazarda kâr elde edemeyecek kadar düşük olması gibi şartlar aranmaktadır. Benzer

⁵⁹ ACM (2017), “Fintechs in the payment system: The risk of foreclosure”, <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/2018-02/acm-study-fintechs-in-the-payment-market-the-risk-of-foreclosure.pdf>, s.26-28, Erişim Tarihi: 19.01.20

⁶⁰ Bkz. Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz, s.9-10

⁶¹ Bkz. Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz, s.10

⁶² Fiyat sıkıştırması, dikey ilişkili pazarlarda faaliyet gösteren ve üst pazarda hâkim durumda bulunan bir teşebbüsün üst pazar ürünü fiyatı ile alt pazar ürünü fiyatı arasındaki marjı, alt pazarda eşit derecede etkin bir rakibin dahi kârlı bir şekilde kalıcı olarak ticari faaliyette bulunmasına imkân vermeyecek nitelikte belirlemesidir (Bkz. Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz, p.61).

şekilde, hâkim durumdaki teşebbüslerin diğer dışlayıcı eylemlerine (ör. bağlama, indirim sistemleri) yönelik ihlal tespiti analizlerinde de icra edilen eylemin niteliklerine göre ele alınacak hususlar farklılık gösterebilecektir. Bununla birlikte; söz konusu eylemlerin ortak özelliğinin, bu eylemlerin ilgili pazarda kayda değer ölçüde dışlama yahut kapama etkisi göstermesi ve bunun bir sonucu olarak pazardaki ürün çeşitliliğinin, yenilikçiliğinin ve kalite artışının kısıtlamasına yol açması olduğu söylenebilecektir.

(64) Fintek şirketlerinin gerek düzenleyici kurallardan kaynaklı gerek pazar dinamiklerinden kaynaklı nedenlerle faaliyetleri için zorunlu nitelikteki altyapılara sahip olamaması, bu şirketlerin bankalardan hizmet almalarını zorunlu kılmaktadır. Bankalardan hizmet alınmadığı durumda ise fintek şirketlerinin geliştirdiği çoğu ürün ve hizmetin tüketiciler ile buluşması mümkün olmamaktadır. Nitekim pazardaki banka dışı oyuncuların geliştirdiği ürün ve hizmetler, katma değerli hizmetler niteliğinde olup mevcut ödeme altyapılarına entegre edilmediği durumda alt pazar, fintek şirketlerine büyük ölçüde kapanmış olmaktadır. Pazarın yeni oyunculara kapanması ise fintek şirketlerinin bankalar üzerinde oluşturduğu rekabet baskısının bertaraf edilmesine ve nihayetinde alt pazarda tüketicilerin tercih edebileceği hizmet çeşitliliğinin azalması ile pazardaki yenilikçiliğinin sekteye uğramasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, üst pazarda hâkim durumda bulunan yerleşik teşebbüsler tarafından fintek şirketlerine karşı sergilenen sözleşme yapmanın reddi yönündeki eylemler, fintek şirketlerinin büyük ölçüde pazardan dışlanmasına ve buna bağlı olarak pazardaki rekabetin ve yenilikçiliğinin sınırlandırılmasına sebep olabilecek ve nihayetinde tüketici zararı ortaya çıkabilecektir. Bu durum ise 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında ilgili teşebbüs(ler)e idari yaptırım uygulanmasını gündeme getirebilecektir.

(65) Özetle, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi bağlamında hâkim durumdaki teşebbüs veya teşebbüslerin yasaklanan davranışına ilişkin değerlendirmenin esasını, söz konusu davranışın fiili veya muhtemel rekabet karşıtı piyasa kapamaya yol açıp açmadığının incelenmesi oluşturmaktadır. Dışlayıcı davranışlara ilişkin değerlendirmenin odağını oluşturan "fiili veya muhtemel rekabet karşıtı piyasa kapama" ibaresi ile davranışın nasıl yorumlanacağı yönünde bir etki standardı getirilmektedir. Söz konusu bu etki standardının, rekabetçi sürecin akamete uğratılması suretiyle i) rakiplerin ilgili pazardan dışlanması veyahut ilgili pazara hiç girememesi ve ii) tüketici refahında azalma yaşanması olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Bu bağlamda bir davranışın dışlayıcı nitelikte olup olmadığı yönünde bir incelemenin söz konusu olduğu hallerde, bahsi geçen iki yön bakımından fiili veya muhtemel pazar kapama etkisi irdelenmelidir. Rekabet

karşıtı piyasa kapamanın varlığı incelenirken; hâkim durumdaki teşebbüsün konumu, ilgili pazardaki giriş ve pazardaki büyüme engelleri, ölçek/kapsam ekonomileri, şebeke etkileri, rakiplerin, müşterilerin ya da sağlayıcıların konumu gibi faktörler dikkate alınmaktadır. Öte yandan, örneğin bankaların fintek şirketlerine karşı gerçekleştirdiği sözleşme yapmanın reddi eylemleri irdelenirken, finansal sistemin güven unsuru üzerine inşa edildiği ve ilgili fintek şirketinin güvenlik standartlarını sağlayıp sağlamadığı nazara alınmalıdır. Ek olarak tüketiciye finansal hizmet sunarken, bankalar kadar gelişmiş bir operasyonel ağa sahip olmayan fintek şirketlerinin, gerekli operasyon altyapısına sahip olup olmadığı hususları da göz ardı edilmemelidir.

2.2.2.2. Teşebbüsler Arası Anlaşma ve Uyumlu Eylemler

- (66) Hâkim durum temelli tek taraflı teşebbüs eylemlerinin yanı sıra, rakiplerin kendi aralarındaki anlaşma ya da uyumlu eylemler yoluyla geliştirdiği stratejiler de pazardaki yeni oyuncuların dışlanmasına neden olabilmektedir. Bilindiği üzere, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde; belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri yasaklanmıştır.
- (67) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin lafzından da anlaşılacağı üzere, bir ihlalin varlığına kanaat getirmek için rekabetin kısıtlanmasını amaçlayan ya da bu yönde bir etki doğuran veyahut doğurabilecek nitelikte olan bir anlaşma/uyumlu eylem/teşebbüs birliği kararının varlığı aranmaktadır. Kanunun 4. maddesinin uygulanmasında, amaç bakımından yaklaşım; incelenen davranışın gerçekleşmiş veya gerçekleşebilecek muhtemel etkilerine yönelik ayrıntılı bir incelemeye ihtiyaç duyulmaksızın, davranışın doğrudan amaç bakımından rekabeti kısıtlayıcı olması nedeniyle ihlalin varlığına kanaat getirildiği yaklaşım türüdür. Bununla birlikte, ilgili davranışın rekabeti kısıtlama amacı taşımadığı ancak niteliği itibarıyla pazarda rekabetin kısıtlanması yönünde bir etki doğurduğu yahut doğurabileceği düşünülüyorsa, davranışın mevcut veya muhtemel etkiler bakımından detaylı incelenmesi gerekecektir.
- (68) Sektör birliklerinin etkin olduğu ve teşebbüsler arası koordinasyonun nispeten kolay olduğu ödeme hizmetleri alanında, yerleşik teşebbüsler tarafından benimsenen standartlar ile fintek şirketlerine öne sürülen koşulların, rakipler arasındaki rekabeti sınırlayıcı anlaşma ya da uyumlu eylemden kaynaklı olup olmadığının yakından incelenmesi gerekmektedir. Nitekim yakın dönemde

rekabet otoritelerinin kararlarına konu olan uygulamalar incelendiğinde, teşebbüs birliği kararları ya da teşebbüsler arasında akdedilen ikili anlaşmalar yoluyla benimsenen standartların, pazardaki yeni oyuncuların dışlanmasına neden olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir.

- (69) Örneğin; *Deutsche Kreditwirtschaft* kararında⁶³ Alman Rekabet Otoritesi Bundeskartellamt, Alman Bankacılık Endüstrisi Komitesinin çevrim içi bankacılık alanında belirlediği standartların, bankacılık işlemlerinin güvenilirliğinin sağlanması için gerekli olmaktan ziyade, banka dışı hizmet sağlayıcılar tarafından geliştirilen yenilikçi ürün ve hizmetlerin pazarda kullanılmasını engelleyici ve farklı ödeme hizmeti sağlayıcıları arasındaki rekabeti bozucu nitelikte olduğunu belirtmiştir.
- (70) Ülkemiz bakımından ise Bonus markalı kredi kartı programı çerçevesinde bankalar arasında kurulan işbirliklerinin incelediği *Bonus* kararında⁶⁴ Kurul, bankalar arasındaki sözleşmelerde yer alan alt lisanslama yasağı nedeniyle ödeme kuruluşlarının üye işyeri edinme pazarından dışlanabileceği ve bu durumun tüketici refahını olumsuz etkileyebileceği değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu bakımdan, rakipler arasında akdedilen program paylaşımı sözleşmelerine 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında bireysel muafiyet tanınmasının mümkün olmadığına, bununla birlikte ödeme kuruluşlarının Bonus platformuna üye bankalarla alt lisans ilişkisi kurmasını engelleyen hükümlerin kaldırılması koşuluyla anılan sözleşmelere bireysel muafiyet tanınabileceğine karar verilmiştir.
- (71) Kurulun BKM bünyesinde sunulan kart verisi saklama faaliyetine yönelik *BKM Kart Verisi Saklama* kararında⁶⁵ ise, bankaların BKM'ye sundukları altyapı ve entegrasyon hizmetlerini pazardaki diğer kuruluşlara sunmamasının, pazardaki rekabeti sınırladığına dikkat çekilmiş ve BKM tarafından sunulan kart verisi saklama hizmetinin bireysel muafiyet koşullarını taşıyamaması nedeniyle anılan hizmetin sonlandırılması gerektiğine hükmedilmiştir. Kararın 74. paragrafındaki, bankalar ile banka dışı hizmet sağlayıcılar arasındaki rakiplik ilişkisine yönelik tespitler dikkat çekicidir:

“...ödeme ile ilişkili birçok hizmet çeşidinde banka dışı ödeme hizmeti sağlayıcısı kuruluşlar ile bankalar arasında yatay bir rakiplik ilişkisi mevcutken, aynı zamanda bankaların sağlayıcı, banka dışı ödeme hizmeti sağlayıcısı kuruluşların ise alıcı konumunda bulunduğu dikey ilişki bulunmaktadır. Bu durum ise banka dışı ödeme hizmeti sağlayıcısı kuruluşların bankacılık altyapısını kullanması noktasında bankalarca birtakım zorluklar çıkarılmasını yahut bu

⁶³ Bundeskartellamt'ın 29.06.2016 tarih ve B4-71/10 sayılı *Deutsche Kreditwirtschaft* kararı

⁶⁴ Kurulun 07.09.2017 tarih ve 17-28/462-201 sayılı *Bonus* kararı

⁶⁵ Kurulun 12.06.2018 tarih ve 18-19/337-167 sayılı *BKM Kart Verisi Saklama* kararı

kuruluşların faaliyet göstermesini güçleştiren birtakım standartların belirlenmesini beraberinde getirmektedir.”

- (72) Kurulun uluslararası para transferi işlemlerine aracılık faaliyetlerine yönelik aldığı *Para Transferi* kararında⁶⁶ ise, bankalar ile çeşitli kuruluşlar arasındaki uluslararası para transferlerine yönelik münhasırlık anlaşmalarının, diğer ödeme ve elektronik para kuruluşlarının bankalar nezdinde hesap açmalarının engellenmesi sonucunu doğurduğu ve bu yolla pazarın diğer ödeme ve elektronik para kuruluşlarına kapatıldığı iddiaları değerlendirilmiştir. Kararda sonuç olarak, bankalar ile farklı kuruluşlar arasında akdedilen anlaşmalarda yer alan münhasırlık hükümleri nedeniyle bu anlaşmaların rekabeti sınırlayıcı nitelikte olduğuna ve bireysel muafiyet koşullarını taşımadığına hükmedilmiştir.
- (73) Kurulun fintek alanındaki bir diğer kararı olan *SBM Ödeme Geçidi* kararında,⁶⁷ Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM) tarafından sunulması planlanan ödeme geçidi hizmeti⁶⁸ incelenmiştir. Kararda, sigorta sektöründe ödemelerin daha güvenli ve sorunsuz şekilde alınabilmesi amacıyla Türkiye Bankalar Birliği (TBB) koordinasyonunda yürütülen ödeme hizmeti altyapısı oluşturulmasına yönelik projenin ödeme hizmetleri alanında farklı hizmet sağlayıcılar arasındaki rekabete olası etkileri analiz edilmiştir. Bahse konu ödeme projesi kapsamında özellikle, rakip konumundaki sigorta şirketlerinin üyesi olduğu teşebbüs birliği niteliğindeki Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (TSB) bünyesinde faaliyet gösteren SBM tarafından ödeme geçidi hizmeti sunulacak olmasının pazardaki olası dışlayıcı etkileri üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda kararda, SBM'nin TSB bünyesinde faaliyet gösteriyor oluşunun doğurduğu rekabet sorunlarının yanı sıra, sigorta şirketlerinin bankalarla arasındaki sıkı hissedarlık ilişkileri ile sözleşmesel bağlantılara (ör. bankasürans sözleşmeleri) dikkat çekilmiş ve proje kapsamında SBM'ye bankalarca tanınması öngörülen entegrasyonların diğer ödeme geçidi hizmeti sağlayıcılarına tanınmamasının yol açabileceği rekabet sorunlarına vurgu yapılmıştır. Kararda, her ne kadar SBM tarafından ödeme geçidi hizmetinin sunulması faaliyetine muafiyet verilmesi de SBM'nin dâhil olmadığı iş akışında bankalar arası işbirliğinin pazarda etkinlik doğurabileceği gerekçesiyle anılan işbirliğine üç yıl süre ile bireysel muafiyet tanınmıştır. Kurulun söz konusu

⁶⁶ Kurulun 08.08.2018 tarih ve 18-27/442-212 sayılı *Para Transferi* kararı

⁶⁷ Kurulun 24.12.2020 tarih ve 20-55/769-341 sayılı *SBM Ödeme Geçidi* kararı

⁶⁸ Ödeme Geçidi Hizmeti (*Payment Gateway*), sanal POS hizmeti almak için bankalar ile ayrı ayrı üye işyeri anlaşması yapan bir işyerinin, söz konusu her bir banka ile teknik entegrasyon kurmasına ve bu entegrasyonların bağlı olduğu tek bir arayüz üzerinden ödeme alabilmesine imkan veren hizmet olarak ifade edilebilir.

karar ile pazarın rekabetçi yapısının korunmasına olduğu kadar, ödemeler alanındaki işbirliklerinin doğurabileceği güvenlik ve istikrarı da dikkate aldığı ve bu yönüyle rekabet ve yenilikçiliğin sürekliliği ile finansal istikrar arasında hassas bir denge kurduğu söylenebilecektir.

- (74) Bahse konu pazarlara ilişkin Kurul kararları incelendiğinde, Kurulun, muafiyet analizlerinde etki temelli yaklaşıma ağırlık verdiği görülmektedir. Nitekim finteke yönelik bahsi geçen kararlarda teşebbüslerin arası anlaşmaların amaç bakımından rekabeti kısıtlayıcı oldukları tespitinden ziyade, sağlayıcı konumundaki yerleşik teşebbüslerce benimsenen ortak stratejiler ile bu teşebbüslerce geliştirilen işbirliklerinin pazardaki rekabet üzerinde meydana getirdiği sınırlayıcı etkiler ortaya konulmuştur.
- (75) Yukarıda değinilen kararlarda vücut bulan etki temelli yaklaşım uyarınca, yerleşik teşebbüslerce belirlenen standart ve şartların pazardaki etkilerini ölçebilmek adına, ilgili standart ve şartların objektif olarak gerekli olup olmadığı irdelenmelidir. Nitekim yerleşik teşebbüslerce akdedilen standardizasyon veya ticarileştirme anlaşmaları, Kurulun muafiyet tanıdığı ortak ATM ağı uygulamasında⁶⁹ olduğu gibi kimi durumlarda pazardaki etkinliği artırabilmekte iken kimi durumlarda ise bu anlaşmalar, makul bir amaca hizmet etmeyen ya da ayrımcı nitelikteki koşullar üzerinden pazardaki yeni oyuncuların faaliyetlerinin zorlaştırılması sonucunu doğurmaktadır.
- (76) Söz konusu iş modelleri nedeniyle pazardaki rekabetin ne şekilde etkilendiği dikkate alınarak sonuca ulaşılması, rekabet otoriteleri açısından fintek bağlamında etkin bir rekabet analizi yaklaşımı sergilemekte olup önümüzdeki süreçte de aynı içtihat doğrultusunda kararların istikrar kazanması beklenmektedir. Öneme binaen belirtilmesi gereken husus, bahsi geçen işbu yaklaşım doğrultusunda, rekabeti kısıtlayıcı davranışı gerçekleştiren teşebbüsün bir etkinlik kazanımı elde edip etmediğinin değerlendirilmesinin de etki temelli analizin doğal bir sonucu olduğudur. Bu çerçevede etkinlik odaklı bir incelemenin esasını, teşebbüsün ihlale konu davranışının rekabet üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf edecek nitelikte ekonomik faydalar yaratıp yaratmadığı oluşturmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu davranışın ilgili pazarda bir etkinlik yaratarak tüketici refahının artmasını sağlayıp sağlamadığı önem arz etmektedir. İlk olarak, bahsi geçen etkinlik yaratımı, dışlayıcı olduğu iddia olunan davranışın sonucu olarak gerçekleşmeli ya da gerçekleşmesi muhtemel olmalı ve bu davranış, söz konusu etkinliklerin gerçekleşmesi için vazgeçilmez olmalıdır. İlaveten incelenen davranış sonucunda ortaya çıkması

---

⁶⁹ Bkz. Kurulun 22.05.2018 tarih ve 18-15/284-142 sayılı *Ortak ATM* kararı

muhtemel etkinlikler, davranışın etkilenen pazarlarda rekabet ve tüketici refahı üzerindeki olası olumsuz etkilerini telafi etmeli; davranış, fiili ve potansiyel rekabetin kaynaklarının tamamını ya da çoğunu devre dışı bırakarak etkin rekabeti ortadan kaldırmamalıdır.⁷⁰

- (77) Fintek bağlamında 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi açısından gündeme gelebilecek bir diğer husus, finansal pazarlarda teşebbüslerce akdedilen farklı nitelikteki dikey anlaşmalardır. Yatay işbirliği anlaşmalarından farklı olarak dikey işbirliği anlaşmalarında, üretim veya dağıtımın farklı seviyelerindeki sağlayıcı ve alıcı arasında ilişki kurulmaktadır. Teşebbüslerin üretim ve dağıtım sürecini en iyi şekilde kurmalarını ve bunun sonucu olarak pazarda markalar arası rekabetin artmasını sağlayan dikey anlaşmalar, kimi durumlarda pazara girişleri zorlaştırabilmekte, fiyat katılığına yol açabilmekte ya da rakipler arası koordinasyonu kolaylaştırabilmekte ve nihayetinde pazarda rekabetin sınırlanmasına neden olabilmektedir. Bu kapsamda, hâkim durumun dikey ilişkilerde kötüye kullanılması hali kenarda tutulacak olursa, dikey anlaşmalar yoluyla rekabetin sınırlandırılması 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamına girmektedir.
- (78) Genelde finans sektörü özelde ise ödeme hizmetleri sektörünün farklı birçok iş modelini bünyesinde barındırması, bu alanlarda çeşitli dikey ilişkilerin doğmasını beraberinde getirmektedir. Örneğin; kredi kartı paylaşım programları, POS hizmetleri, takas sistemleri ve dijital cüzdan uygulamaları gibi farklı ürün ve hizmetler, çeşitli dikey ilişkiler üzerinden pazarlanabilmektedir. Dikey anlaşmaların yaygın olduğu finans sektöründe, bu anlaşmalarda yer alan rekabet etmeme yükümlülükleri, münhasırlık şartları, seçici dağıtım koşulları vb. hükümler ile pazara girişler engellenebilmekte yahut yeni oyuncuların faaliyetleri kısıtlanabilmektedir. Bu bakımdan, yerleşik teşebbüslerce akdedilen ve rekabet etmeme yükümlülüğü, seçici dağıtım, münhasırlık gibi rekabeti kısıtlayıcı hükümler içeren dikey anlaşmaların fintek şirketlerinin pazara girmesini yahut pazarda faaliyet göstermesini zorlaştırıcı etkiye sahip olduğu kabul edilebilecektir.
- (79) Son olarak, fintek şirketlerine sağlanan girdi karşılığında makul olmayan bedellerin talep edilmesi, fintek şirketlerine sunulan hizmetlerin gerekçesiz olarak aksatılması, bu şirketlere yönelik boykot uygulamaları gibi yerleşik teşebbüsler tarafından dikey veya yatay ilişkiler üzerinden yeni oyunculara karşı ortak şekilde sergilenen dışlayıcı nitelikteki eylemler, her halükarda amaç bakımından rekabeti kısıtlayıcı anlaşma ya da uyumlu eyleme işaret edecek ve

---

⁷⁰ Bkz. Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz, p. 32

yerleşik teşebbüsler, dışlayıcı etki analizine başvurulmadan doğrudan amaç bakımından rekabet ihlallerinden sorumlu tutulabilecektir.

2.2.2.3. Yok Edici Devralmalar

- (80) Bu noktaya kadar izah edilen ve 4054 sayılı Kanun'un 6. ve 4. maddeleri kapsamında incelemeye tabi tutulacak davranışların doğurması muhtemel dışlayıcı etkilere benzer sonuçlar devralmalar yoluyla da gerçekleşebilecek ve bu husus 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında incelenebilecektir. Fintek alanının inovasyon ağırlıklı yapısı sebebiyle yerleşik teşebbüsler stratejilerini, pazarda yeni faaliyet göstermeye başlayan ve yıkıcı inovasyon geliştirme potansiyeli bulunan fintek şirketlerini gözeterek oluşturmaktadır. Bu kapsamda, yerleşik teşebbüslerin doğrudan rekabet etmek yerine fintek şirketlerini devralmayı tercih ettiği örneklere sıkça rastlanmaktadır. Sermaye açısından güçlü konumda bulunan pazardaki yerleşik teşebbüslerin, kendi faaliyetlerine tehdit olarak gördükleri fintek şirketlerini erken dönemde devralması sonucu bu şirketlerce geliştirilen teknolojilerin akamete uğratılması söz konusu olabilmektedir. Bu tip devralmalar inovasyonun kısıtlanması ve ilgili pazarda dışlayıcı etkiler yaratması gibi sonuçları sebebiyle etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılmasına yol açabilecektir.
- (81) Bu çerçevede, fintek sektöründeki devralmalara yönelik olarak rekabet otoritelerinin geliştirmeye başladığı şüpheli yaklaşımın dijital piyasalara ilişkin endişelerden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Özellikle büyük teknoloji şirketlerinin yaptıkları devralmaların birçok dijital pazarda inovasyonu baskıladığı ve dışlayıcı etkiler yarattığı, mevcut yoğunlaşma kontrolü rejimlerinin ise bu tip devralmaları etkili olarak denetleyemediği yönündeki tespitleri içeren akademik çalışmaların da artmasıyla oluşan yaklaşım, etkisini fintek sektöründeki devralmalar bakımından da gösterebilecektir.
- (82) Nitekim hâlihazırda kimi rekabet otoritelerinin fintek pazarlarındaki dışlayıcı etkilere ve inovasyonun kısıtlanmasına vurgu yapan açıklamaları bulunmaktadır. Birleşik Krallık Rekabet Otoritesi (*Competition and Markets Authority - CMA*) fintek özelindeki devralma rejiminin önemine vurgu yapan otoriteler arasında bulunmaktadır. CMA'nın 2019 başından itibaren dokuz aylık periyotta fintek sektöründeki dört farklı devralma işlemini ayrıntılı inceleme kapsamına aldığı görülmektedir.⁷¹ CMA'nın özellikle devralınan teşebbüsün faaliyetlerinin sona erdirilmesi, potansiyel inovasyonun engellenmesi gibi sonuçlar doğurmaya elverişli devralmalara müdahaleci

⁷¹ <https://www.osborneclarke.com/insights/fintech-mergers-cmas-spotlight-lessons-can-learned/>, Erişim Tarihi: 04.07.2021

yaklaşılması gerektiğini savunduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda CMA, fintek sektöründe kredi skorlama faaliyeti gösteren Experian Limited'in aynı faaliyeti gösteren Credit Laser Holdings'i devralmasına yönelik başvuruyu incelemeye almış, pazardaki en büyük iki teşebbüsün bir araya gelecek olmasının yaratacağı rekabet karşıtı etkiler arasında birleşik teşebbüs üzerindeki inovatif teklifler verme ve sair geliştirmeler yapma baskısının azalacağı tespitine yer vermiştir.⁷² Teşebbüsler, CMA'nın mevcut şartlar altında devralmaya izin vermeyeceğini düşündüklerini ifade ederek işlemde vazgeçmiştir.⁷³

(83) Devralma işleminin taraflarının başvurularından vazgeçtiği diğer bir örnek ise ABD'de çevrim içi ödeme faaliyetlerinde hâkim durumda bulunan Visa'nın çevrim içi ödemelere yönelik platformlar geliştiren Plaid'i devralma girişimi sonucunda yaşanmıştır.⁷⁴ Amerikan Adalet Bakanlığı (*The Department of Justice - DOJ*) anılan işleme yönelik açtığı davada, işlemin gerçekleşmesi durumunda Visa'nın çevrim içi ödemelere yönelik Plaid'den gelmesi muhtemel rekabetçi baskıdan kurtulacağını ve hakim durumunu devam ettireceğini iddia etmiştir. İşlemden vazgeçilmesi sonucunda DOJ tarafından yapılan açıklamada, devralmanın "inovatif ve gelişme aşamasındaki" bir rakibin devralınmasına yönelik olduğu vurgulanarak, işlemde vazgeçilmesiyle fintek pazarındaki inovasyonun önünün açıldığı ve fintek şirketlerinin Visa'ya alternatif faaliyetler geliştirebileceği ifade edilmiştir. Söz konusu dava, fintek alanında gelişme aşamasında olan şirketlerin devralınması durumunda inovasyonun kısıtlanması ve hâkim durumun güçlendirilmesi gibi etkiler doğabileceğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

(84) Yoğunlaşma işlemlerine ilişkin yukarıda yer verilen yaklaşımların ülkemizdeki yansıması olarak, 2020 yılında 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yapılan değişiklik ile birleşme ve devralma incelemelerinde "etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması" ölçütüne yer verilmiştir. Anılan değişiklik sonrasında yukarıda yer verilen örneklere benzer şekilde, fintek şirketlerine yönelik devralmaların, inovasyonun kısıtlanması sonucunu doğurarak etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılmasına sebebiyet verip vermediği yönünden de inceleneceği düşünülmektedir.

(85) Sonuç olarak, pazarda hâlihazırda güçlü konumda bulunan yerleşik teşebbüslerce icra edilen eylemler, rekabet hukuku açısından ihlal niteliği taşıyabilmekte ve çeşitli yaptırımlar ile

---

⁷² <https://www.gov.uk/cma-cases/experian-limited-credit-laser-holdings-clearscore>, Erişim Tarihi: 04.07.2021

⁷³ <https://www.gov.uk/government/news/abandonment-of-credit-score-checking-merger>, Erişim Tarihi: 04.07.2021

⁷⁴ <https://www.justice.gov/opa/pr/visa-and-plaid-abandon-merger-after-antitrust-division-s-suit-block>, Erişim Tarihi: 04.07.2021

karşılaşabilmektedir. 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında dışlayıcı eylemlere müdahale için aranan ön şart, tek başına ya da birlikte hâkim durumun varlığı olup somut eylemin niteliğine göre ilave birtakım şartlar aranabilmektedir. Örneğin sözleşme yapmanın reddi halinde vazgeçilmezlik unsuru şartı gündeme gelirken, yıkıcı fiyat uygulamasında ise maliyet altı fiyatlandırmanın oluşup oluşmadığının incelenmesi söz konusudur. Diğer taraftan, hâkim durumda olmaksızın teşebbüslerce benimsenen bazı ortak stratejilere karşı, rakipler arası rekabeti sınırlayıcı anlaşma veya uyumlu eylemlere yönelik düzenlemeler çerçevesinde rekabet hukuku araçlarıyla müdahale edilmesi mümkündür. 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamına giren bu tarz bir müdahalenin ön şartı ise rakipler arasında açık ya da örtülü bir irade uyuşmasının varlığının ispatıdır. Ancak pazardaki yeni oyuncuların yerleşik teşebbüsler üzerinde oluşturduğu ortak tehdit; yerleşik teşebbüslerin birbirlerinden bağımsız olarak benimsedikleri benzer nitelikteki rasyonel stratejilerin, anlaşma ya da uyumlu eylem kaynaklı stratejilerden ayrıştırılmasını zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan, dikey anlaşmalara 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi açısından müdahale edilebilmesi için ise anlaşma taraflarının pazar payları ile anlaşmada yer alan rekabet etmeme, münhasırlık vb. şartların kapsam ve sürelerinin, yeni oyuncuların faaliyetlerini zorlaştırıcı ya da pazara girişleri engelleyici nitelikte olduğunun, diğer bir deyişle söz konusu anlaşmaların pazarda kayda değer bir dışlayıcı etki doğurmaya elverişli olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Son olarak, özellikle yıkıcı inovasyon etkisi gösterme potansiyeli olan fintek şirketlerinin devralınması ile inovasyonun kısıtlanması ve çeşitli dışlayıcı etkiler yaratılması mümkün olup Kurulun, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında, piyasadaki etkin rekabetin sürdürülebilmesi adına bu tip devralmalara müdahale etmesinin mümkün olduğu görülmektedir.

2.2.3. Dışlayıcı Eylemlere Karşı Düzenleyici Müdahaleler

- (86) Pazardaki yerleşik oyuncuların yeni oyunculara yönelik dışlayıcı eylemlerine karşı rekabet hukuku araçlarıyla müdahale edilebilmesinin ancak belli şartların varlığı halinde mümkün olması ve bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinin her durumda kolay olmaması, bu alanda düzenleyici müdahalelere başvurulmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, rekabet hukuku müdahalelerinin ilgili olay özelinde sınırlı bir etki doğurması; sektörde genel nitelikte, kapsayıcı ve öngörülebilirliği sağlayan düzenleyici kuralların tesisini gerektirmektedir. Yine, rekabet hukuku araçlarıyla yapılacak müdahalelerin nihayetinde ex-post analiz niteliği taşıması, başka bir deyişle

eylem vuku bulduktan sonra devreye giriyor olması, dışlayıcı eylemlerin önüne en baştan geçilmesini sağlayan düzenleyici kurallara yönelik ihtiyacı doğurmaktadır.

(87) Söz konusu ihtiyaca binaen, birçok ülkede açık bankacılığı teşvik edici ve hatta zorunlu kılan düzenlemeler hayata geçmektedir. Dar anlamda; üçüncü taraf hizmet sağlayıcıların, müşterilerin rızası dâhilinde bu müşterilerin bankalar nezdindeki finansal bilgilerine erişebilmesini ve işlem gerçekleştirebilmesini sağlayan güvenli işleyiş olarak tanımlanabilecek açık bankacılık, geniş manada ise farklı nitelikteki bankacılık altyapıları ile bankalar nezdindeki müşteri verisinin, alt pazardaki oyunculara açılmasını ve böylelikle alt pazarda katma değerli hizmetlerin sunulmasını ifade etmektedir.⁷⁵

(88) Araştırma şirketi PWC'nin raporunda⁷⁶ ortaya konulduğu üzere açık bankacılık ile hedeflenen temel hususlar şu şekildedir:

- Yeni finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilebilmesi
- Finans sektöründe şeffaflık ve rekabetin artırılması
- Finansal hayatın kolaylaştırılması
- Finansal kapsayıcılığın artırılması
- Müşteri deneyiminin iyileştirilmesi

(89) Açık bankacılık⁷⁷ ile üçüncü tarafların, bankalardaki müşteri hesap bilgilerine ulaşmasının sağlanmasında en yaygın yöntem ise API teknolojisidir. Bir yazılımın başka bir yazılımda tanımlanmış işlevlerini kullanabilmesi için oluşturulan API teknolojisi ile bankalar nezdindeki müşteri hesap bilgileri, güvenli bir kanaldan müşterinin rızası doğrultusunda sınırlı olarak üçüncü taraflar ile paylaşılabilir. Örnek olarak Şekil 3'te hesap bilgisi sağlama hizmetinde kullanılan API teknolojisine yer verilmektedir:

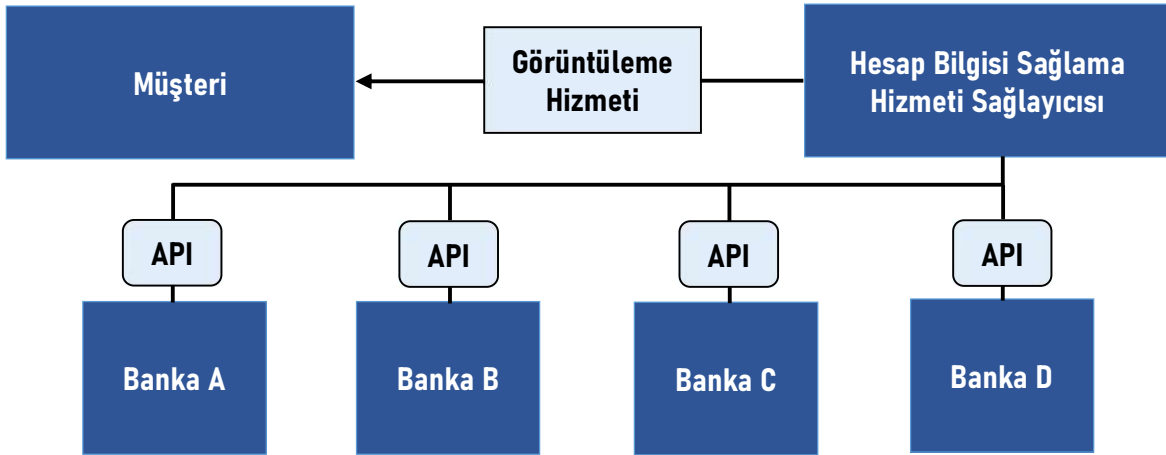
---

⁷⁵ 15.03.2020 tarihli ve 31069 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan BDDK'nın Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'inin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde "açık bankacılık servisleri", *müşterilerin ya da müşteriler adına hareket eden tarafların API, web servis, dosya transfer protokolü gibi yöntemlerle bankanın sunduğu finansal servislere uzaktan erişerek bankacılık işlemlerini gerçekleştirebildikleri veya gerçekleştirilmesi için bankaya talimat verebildikleri elektronik dağıtım kanalı* şeklinde tanımlanmıştır.

⁷⁶ PWC (2020), "Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye", <https://www.pwc.com.tr/tr/sectorler/bankacilik/pdf/acik-bankacilik-dunya-ve-turkiye-v2.pdf>, s.3, Erişim Tarihi: 19.01.2020

⁷⁷ İşbu raporda "açık bankacılık" terimi, ağırlıklı olarak ödeme hizmetleri özelinde bankaların üçüncü taraf hizmet sağlayıcılara altyapı hizmeti sunma ve bilgi sağlama faaliyetlerini ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

Şekil 3: Hesap Bilgisi Sağlama Hizmetinde API Teknolojisi

- (90) Özetle, açık bankacılık uygulamaları ile tüketicilerin, başta ödeme hesabı bilgileri olmak üzere farklı nitelikteki finansal bilgilerine istedikleri mecradan istedikleri şekilde ulaşabilmelerinin hedeflendiği söylenebilir. Bu bağlamda, tüketicilerin kendi finansal hesapları üzerinde tam kontrol sahibi olduğu ve bir manada finansal özgürlüklerinin arttığı ifade edilebilecektir. Bu sayede tüketiciler, mevcut finansal hizmetlere erişimde ve katma değerli hizmetlerden faydalanmada daha geniş imkânlarla sahip olmakta ve bu durumun bir sonucu olarak, finansal ürün ve hizmetlerin tabana yayılması sağlanmaktadır.
- (91) Açık bankacılık düzenlemelerinden en bilineni ise ödeme hizmetleri sektöründe faaliyet gösteren bankalar ile banka dışı kuruluşlar arasındaki ilişkileri düzenleyen ve AB Komisyonu tarafından kabul edilen PSD2'dir. Ödeme hizmetleri alanının yeni oyunculara açılması ve bu alandaki yeniliklerin desteklenmesi amacıyla 2007 yılında yayınlanan PSD1'in, değişen piyasa koşullarına paralel olarak güncellenmesi ihtiyacını karşılamak adına 2015 yılında PSD2 yayınlanmıştır. PSD2 ile temel olarak, açık bankacılık AB sınırları içinde kurumların bir inisiyatifi olmaktan öteye geçirilmiş ve çerçevesi düzenlemeler ile belirlenmiş mecburi bir statüye kavuşturulmuştur. PSD2'nin 36. maddesinde üye devletlere "ödeme kurumlarının, kredi kuruluşlarının ödeme hesap hizmetlerine tarafsız, ayrımcı olmayan ve orantılı koşullarda erişmesini sağlama" görevi yüklenmiştir. Aynı maddede söz konusu erişimin, "engelsiz ve etkili bir şekilde ödeme hizmetlerinin sunulabilmesini sağlayacak kapsamda olması" gerektiği belirtilmiştir. PSD2'de ayrıca, "hesap bilgisi hizmeti sağlayıcısı" (*account information service provider - AISP*) ile "ödeme başlatma hizmeti sağlayıcısı" (*payment initiation service provider - PISP*) olmak üzere iki tür hizmet sağlayıcı tanımlanmış ve bankaların, söz konusu yeni hizmet sağlayıcıların belli koşullar altında müşterilerin bankalardaki hesaplarına erişimine imkân tanınması zorunlu tutulmuştur.

- (92) Açık bankacılığa yönelik bir diğer önemli örnek Birleşik Krallık uygulamasıdır. CMA tarafından 2016 yılında perakende bankacılık sektörüne yönelik yürütülen soruşturma sonucunda hazırlanan raporda,⁷⁸ sektördeki aksaklıkların giderilmesi adına açık bankacılığın önemi vurgulanmış ve bu doğrultuda CMA tarafından “Açık Bankacılık İnisyatifi” başlatılmıştır. PSD2'ye paralel şekilde 13.01.2018 tarihinde yürürlüğe giren CMA talimatı uyarınca Birleşik Krallık'ta pazarın %80'ine hitap eden en büyük dokuz bankanın daha önce Açık Bankacılık Çalışma Grubu (*Open Banking Working Group*) tarafından açıklanan Açık Bankacılık Standartlarına (*Open Banking Standards*) uyum sağlaması ve bu kapsamda ilgili bankaların, kendi müşterilerinin hesap verisini üçüncü taraflara açması zorunlu hale getirilmiştir.⁷⁹ PSD2 ile karşılaştırıldığında daha detaylı ve kapsamlı düzenlemeler içeren “Açık Bankacılık İnisyatifi” ile Birleşik Krallık'ta açık bankacılık uygulamalarında artış görülmüştür.⁸⁰
- (93) Açık bankacılık, düzenleyici otoriteler ile sektör birliklerinin koordineli çalışmaları ve yeni düzenlemeler ile son dönemde farklı ülke mevzuatlarında da yerini bulmaya başlamıştır. Açık bankacılığın yaygınlaşabilmesi için bankalar tarafından veri paylaşılması, AB ve Birleşik Krallık'ta olduğu gibi açık bankacılık altyapısının düzenlendiği Japonya ve Meksika gibi bazı ülkelerde de zorunlu tutulmaktadır.⁸¹ Bununla birlikte güncel durumda ABD, Çin, Arjantin, Singapur, Hong Kong ve Güney Kore gibi ülkelerde bu paylaşım teşvik edilmekle birlikte, bir zorunluluk olarak öngörülmemektedir. Paylaşım için kullanılacak olan API ve benzeri teknolojilere ilişkin standardizasyon konusunda ise Fransa, Almanya, Polonya gibi bazı AB üyesi ülkelerin kendi standartlarını oluşturarak Birleşik Krallık'ı takip ettiği görülmektedir.⁸² Avustralya'da ise 2017 yılında, açık bankacılığı da içine alacak şekilde ilk etapta bankacılık sektörü, sonrasında ise enerji ve telekomünikasyon sektörlerinde tüketicilere, kendi verileri üzerinde geniş yetkiler veren

---

⁷⁸ CMA (2016), “Retail banking market investigation”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57ac9667e5274a0f6c00007a/retail-banking-market-investigation-full-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 26.01.2021

⁷⁹ DELOITTE (2017), “How to flourish in an uncertain future: Open banking”, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/financial-services/deloitte-uk-open-banking-how-to-flourish-in-an-uncertain-future.pdf>, s.8, Erişim Tarihi: 26.01.2021

⁸⁰ OECD (2020c), “Summary of Discussion of the Roundtable on Digital Disruption in Financial Markets”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2019\)1/ANN3/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2019)1/ANN3/FINAL/en/pdf), s.7, Erişim Tarihi: 26.01.2021.

⁸¹ PWC (2018), “The Imminent Arrival of the Age of Open Banking: A shift to the platform business model in banking”, <https://www.strategyand.pwc.com/jp/ja/publications/periodical/strategyand-foresight-16/sf16-02e.pdf>, s.6, Erişim Tarihi: 23.01.2021

⁸² PWC (2020), s.8

“Tüketici Veri Hakkı” (*Consumer Data Right - CDR*) düzenlemesi duyurulmuştur.⁸³ CDR ile tüketicilerin, kendi verilerine daha geniş erişim hakkına sahip olması ve karşılaştırma yaparak farklı hizmetler arasında geçiş yapmasının kolaylaştırılması hedeflenmektedir.

(94) Ülkemizde ise açık bankacılığa geçişin temellerinin T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 11. Kalkınma Planı ile atıldığını söylemek mümkündür.⁸⁴ 11. Kalkınma Planı’nda fintekye yönelik dikkat çekici hedeflerin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu hedeflerden ön plana çıkanlar şu şekilde sıralanabilir:

- Uluslararası iyi uygulamalardan yararlanılarak firmalara fırsat eşitliği sağlayan, güvenli bir fintek ekosisteminin oluşumunun desteklenmesi
- Fintek ekosisteminin ülkemizde gelişmesine yönelik yol haritasının oluşturulması
- Düzenleme Deney Alanı ve Endüstri Deney Alanı oluşturulması
- Açık bankacılık hukuki altyapısını güçlendirmek amacıyla AB Ödeme Hizmetleri Direktifi 2 ile mevzuat uyumunun sağlanması

(95) 11. Kalkınma Planı’ndaki vizyon doğrultusunda, 7192 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (7192 sayılı Kanun) ile açık bankacılık uygulamalarının hukuki altyapısı oluşturulmaya başlanmıştır. Söz konusu kanun değişikliğine giden süreci özetlemek gerekirse; ilk olarak AB’deki PSD1’in örnek alındığı 6493 sayılı Kanun 2013 yılında yürürlüğe girmiş ve ödeme sistemi, ödeme hizmeti sağlayıcısı, ödeme kuruluşu ve elektronik para kuruluşu gibi kavramlar mevzuatımızda yer almıştır. 6493 sayılı Kanun’da ödeme hizmeti sağlayıcıları, ödeme kuruluşları ve elektronik para kuruluşları ile ilgili olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK); ödeme sistemleri ve menkul kıymet mutabakat sistemleri ile ilgili olarak ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) görevlendirilmiştir.

(96) Ancak ilerleyen süreçte, ödeme hizmetleri alanında ortaya çıkan gelişmeler doğrultusunda AB’de yürürlüğe giren PSD2 düzenlemesine paralel şekilde 6493 sayılı Kanun’un güncellenmesi ihtiyacı doğmuş ve söz konusu ihtiyacı karşılamak adına 7192 sayılı Kanun ile 6493 sayılı Kanun’da köklü

⁸³ İlave bilgi için bkz. <https://www.accc.gov.au/focus-areas/consumer-data-right-cdr0#:~:text=Project%20overview&text=On%2026%20November%202017%2C%20the,and%20control%20over%20their%20data.&text=Consumer%20data%20relating%20to%20mortgage,shared%20after%201%20November%202020,> Erişim Tarihi: 03.05.2021

⁸⁴ Bkz. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>, Erişim Tarihi: 27.03.2021

değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler ile TCMB ve BDDK arasında oluşturulan ikili düzenleme ve kontrol mekanizması tek bir çatı altında toplanmış ve TCMB büyük ölçüde bu alanda tek yetkili düzenleyici otorite haline gelmiştir. İlaveten, yine aynı kanun değişikliği ile Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliğinin (TÖDEB) kurulmasının hukuki altyapısı oluşturulmuştur. Mevzuat olarak PSD2'nin örnek alındığı kanun değişikliği ile açık bankacılığa ilişkin olarak ise "konsolide hesap bilgisi sağlama" ile "ödeme emri başlatma" hizmetleri kanunda yer bulmuştur.

(97) 7192 sayılı Kanun ile hukuki altyapısı tesis edilen açık bankacılığa yönelik teknik hususlar ise 15.03.2020 tarihli ve 31069 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" ile düzenlenmiştir. Keza 01.12.2021 tarih ve 31676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik" ve "Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşlarının Bilgi Sistemleri ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcılarının Ödeme Hizmetleri Alanındaki Veri Paylaşım Servislerine İlişkin Tebliğ" ile açık bankacılığa yönelik TCMB'nin görev ve yetki alanında kalan hususlara ilişkin teknik ve operasyonel süreçler detaylı şekilde ele alınmıştır. Anılan Yönetmelik'in 8. maddesinin birinci fıkrasında, bir ödeme hizmeti sağlayıcısının, sunmakta olduğu ödeme hesabı hizmetleri ve ödeme hizmetlerine ilişkin altyapı hizmetlerinin başka bir ödeme hizmeti sağlayıcısı tarafından kullanılmak istenmesi durumunda, talepte bulunan ödeme hizmeti sağlayıcısına bu hizmetleri, mevzuattan doğan yükümlülükler ile güvenlik, operasyonel ve teknik gereklilikler saklı kalmak kaydıyla, diğer ticari müşterileri, iş ortakları ve işlem yaptığı diğer ödeme hizmeti sağlayıcıları ile benzer koşullarda sunmakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Aynı Yönetmelik'in 59. maddesinin beşinci fıkrasında ise ödeme hesabı bulunduran tüm ödeme hizmeti sağlayıcılarının, nezdinde bulunan ödeme hesapları ile ilgili olarak hesap bilgisi sağlama ve ödeme emri başlatma hizmetlerini sunabilmek için talepte bulunan tüm yetkili ödeme hizmeti sağlayıcılarına ilgili altyapıyı sağlaması gerektiği belirtilmiştir.

(98) Ülkemiz özelinde açık bankacılığa yönelik değinilmesi gereken bir diğer güncel strateji belgesi, 23.03.2021 tarihinde T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Ekonomi Reformları Eylem Planı'dır. Eylem Planı'nda fintekle yönelik öne çıkan hususları şöyle sıralamak mümkündür:

- Fintek alanının geliştirilmesine öncülük edecek gerekli koordinasyon ve işbirliğini sağlayacak yetkili bir yapı tesis edilerek, sektörün gelişimini destekleyecek

düzenlemelerin yapılmasına ilişkin yol haritasının belirleneceği bir Fintek Strateji Belgesi'nin hazırlanması

- Ödemeler alanında faaliyet gösteren fintek kuruluşlarının TCMB tarafından işletilen ödeme sistemlerine ve kamusal nitelikteki veri tabanlarına erişiminin sağlanması
- Ödeme ve elektronik para kuruluşlarının BKM'de temsilinin sağlanması
- İstanbul Finans Merkezi'nin fintek alanında küresel merkez olmasını güçlendirecek şekilde ödemeler alanında "düzenleme deney alanı" kurulması
- Fintek girişimlerinin desteklenmesi için İstanbul Finans Merkezi'nde Finans ve Teknoloji Üssü'nün kurulması
- Dijital (Şubesiz) bankacılık lisanslamalarına imkân sağlanması
- Dijital paranın ekonomik, teknolojik ve hukuki altyapısının oluşturulması
- Yenilikçi şirketlerin finansla erişimi için paya ve borçlanmaya dayalı kitle fonlaması uygulamalarının hayata geçirilmesi

(99) Yukarıda yer verilen amaçlar arasında yer alan, "fintek kuruluşlarının TCMB tarafından işletilen ödeme sistemlerine ve kamusal nitelikteki veri tabanlarına erişiminin sağlanması" hedefi, önümüzdeki süreçte banka dışı finansal kuruluşların ödeme sistemlerine doğrudan erişimlerine yönelik uygulamaların kapsam ve derinliğinin artacağına işaret etmektedir. Nitekim TCMB'nin 09.07.2021 tarihli basın duyurusunda, TCMB iç kaynaklarınca geliştirilen ve 08.01.2021 tarihi itibarıyla kullanıma açılan yeni nesil, 7/24, anlık ödeme sistemi Fonların Anlık ve Sürekli Transferi (FAST) sistemine bankaların yanı sıra 6493 Sayılı Kanun kapsamındaki ödeme ve elektronik para kuruluşlarının da katılmaları için gerekli olan teknik hazırlıklar ve düzenlemelerin hayata geçtiği ve katılım taleplerinin alınmaya başlandığı duyurulmuştur. Yine aynı duyuruda, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının FAST sistemine entegrasyonu ile finansal teknolojilerde rekabet ve yeniliğin önünün açılarak, dijital ekonomi hedefi doğrultusunda çok önemli katkılarda bulunacağı ifade edilmiştir.⁸⁵ Önümüzdeki süreçte, FAST sistemine benzer şekilde, yeni oyuncuların çeşitli bankacılık altyapılarına erişiminin sağlanması ile bir bütün olarak açık bankacılık politikasının oluşturulmasına yönelik düzenlemelerin sayısının artması beklenmektedir.

⁸⁵ Duyuru metni için bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/13ed79e7-635d-4473-9137-a471f8f3a932/DUY2021-28.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-13ed79e7-635d-4473-9137-a471f8f3a932-nGaX9U4>, Erişim Tarihi: 03.10.2021.

- (100) Bu noktada, açık bankacılığa yönelik ülkemizde yapılacak alt düzenlemeler ile veri paylaşımının tabi olacağı standartların oluşturulması, pazardaki yerleşik oyuncular ile yeni oyuncular arasındaki ilişkilerin hangi zeminde yürüyeceğini belirleyecektir. Mevcut durumda düzenlenmeyen alanlarda çeşitli bankacılık altyapılarına erişim için fintek şirketlerinin her bir banka ile farklı standartlar altında ayrı entegrasyon tesis etmesinin ortaya çıkardığı teknik ve ekonomik maliyetler karşısında, fintek şirketlerinin her banka özelinde değişim göstermeyen ve düzenleyici otoritelerce saptanan standartlar altında çeşitli altyapılara ve veri havuzlarına erişebilmesi, hem fintek şirketlerinin operasyonel maliyetlerinin önemli derecede düşmesine hem de farklı sistemler arasında birlikte işlerliğin sağlanmasına olanak tanıyarak piyasadaki rekabetin gelişmesine katkı sunacaktır.
- (101) İlaveten, çıkarılacak alt düzenlemeler ile açık bankacılık kapsamında gerçekleşen veri akışına ve kurulan entegrasyonlara bağlı olarak ortaya çıkan maliyetlere kimlerin hangi oranda katlanacağı belirlenmesi, taraflar arasındaki olası uyuşmazlıkların önüne geçecektir. Ayrıca, açık bankacılık düzenlemelerinde gözetilmesi gereken bir diğer husus olarak, veri aktarımında rakipler arasında rekabet karşısı koordinasyona yol açacak nitelikte ticari açıdan stratejik nitelikteki bilgilerin paylaşılmamasının önüne geçmeye yönelik kuralların oluşturulması, pazardaki rekabetin devamı açısından önem arz etmektedir.
- (102) Sonuç olarak, yerleşik teşebbüslerin pazardaki yeni oyunculara karşı sergilediği dışlayıcı eylemleri engellemek adına rekabet otoritelerinin yanı sıra düzenleyici otoriteler de çeşitli araçlara sahiptir. Şüphesiz bu araçların en etkilisi ise, sektör oyuncularının faaliyetlerini şekillendiren kapsayıcı kuralların tesisidir. Bu yönüyle, sektörün tümü için geçerli olan ve temel bankacılık altyapılarına banka dışı üçüncü tarafların erişimini sağlayan düzenleyici kurallar, başta ödeme hizmetleri olmak üzere finansal pazarlarda rekabetin artmasını sağlayarak tüketicilerin daha yenilikçi hizmetlerden faydalanmasını mümkün kılmaktadır. Bu açıdan “PSD2” ve “Açık Bankacılık İnisyatifi” örnek uygulamalar olmakla birlikte, her bir ülkenin, kendi ödemeler ekosistemine özgü farklılıkları dikkate alarak düzenlemeler oluşturması önem arz etmektedir.

2.3. Düzenleyici Çerçeve

2.3.1. Sektördeki Mevcut Düzenleyici Kurallar ve Yenilikçi Dönüşüm

- (103) Genel olarak finans sektöründe özel olarak ise ödeme hizmetlerinde tanık olunan gelişmeler, sektörün düzenleyici otoritelerinin bugüne kadarki yaklaşımlarını gözden geçirmesini ve pazarın dinamiklerine uygun yeni düzenlemeleri uygulamaya koymasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim

teknolojinin yoğun olarak etkisini gösterdiği fintek kaynaklı ürün ve hizmetlerin, kimi durumlarda mevcut düzenleyici çerçeveye uymaması; bu alanda klasik düzenlemelerin sorgulanmasına neden olmaktadır. Hâlihazırda özellikle 2007-2008 küresel ekonomik krizi sonucu sıkılaştıran ve finansal istikrarın korunmasını önceleyen düzenleyici kurallar; pazarda alternatif kanallar oluşturulmasına hizmet eden ve bankalardan farklı roller üstlenen fintek şirketlerinin faaliyetlerini zorlaştırabilmektedir.

- (104) Gerçekten de “iflasi için çok büyük” (*too big to fail*) olarak kabul edilen ve iflas etmesi durumunda ülke ekonomisi üzerinde oluşturacağı zincirleme etkilere bağlı olarak makroekonomik sorunlara yol açabilecek nitelikteki finansal kuruluşlar dikkate alınarak uygulamaya konulan kuralların, günümüzde sınırlı faaliyet alanına sahip ve finansal sistem üzerinde ancak kısıtlı bir risk oluşturabilecek fintek şirketlerinin yürüttüğü faaliyetlere de uygulanması, pazardaki yenilikçiliği ve çeşitliliği olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, finans sektörü ile ödeme hizmetleri sektörünün yoğun düzenlemeye tabi sektörler arasında yer alması; bu sektörlerdeki düzenleyici kurallardan kaynaklı sorunların etkisinin diğer sektörlerle nazaran çok daha fazla hissedilmesine neden olmaktadır.
- (105) Mevcut düzenleyici kuralların pazarlardaki fintek kaynaklı dönüşüme cevap vermede yetersiz kaldığının anlaşılması, birçok ülkede otoritelerin bu alandaki yaklaşımlarını farklılaştırmasını ve gelişen teknolojiyi dikkate alan, güncel pazar dinamiklerine uygun yeni kurallar benimsemesini beraberinde getirmektedir. Ancak fintekin dinamik bir alan olması, ürün ve hizmetlerdeki teknolojinin çok hızlı değişime uğraması, pazarda farklı türde oyuncuların faaliyet göstermeye başlaması ve kullanıma sunulan yenilikçi hizmetlerin finansal sisteme etkisinin ne olacağının henüz tam anlamıyla tecrübe edilmemiş olması, bu alanda ideal politika ve kuralların tespitinde düzenleyici otoritelerin işini zorlaştırmaktadır.
- (106) Finans sektörünün düzenlenmesinde rekabet hukuku açısından ortaya çıkan temel kaygı, pazardaki tüm oyuncuların adil koşullar altında rekabet edebileceği bir pazar yapısının inşası iken düzenleyici otoriteler açısından ortaya çıkan temel kaygı ise genellikle finansal istikrarın sağlanması olmaktadır. Bu bakımdan, sektörün düzenlenmesinde yenilikçiliğin gözetilmesi ile finansal istikrarın sağlanması arasında hassas bir dengenin olduğu söylenebilecektir. Bankaların sisteme etki edebileceği riskler gözetilerek oluşturulan mevcut düzenleyici kuralların pazardaki banka dışı yeni oyuncular için de geçerli olması, söz konusu hassas dengeyi bozabilecek ve pazara girişleri engelleyerek pazardaki yenilikçiliği sektöre uğratabilecektir. Diğer taraftan, yeni oyuncuların bütün düzenlemelerden bağımsız tutulması, sonuçta hem finansal istikrarı tehlikeye

sokabilecek hem de pazardaki rekabetin yerleşik oyuncular aleyhine bozulmasına neden olabilecektir. Ayrıca, bu durumun bir sonucu olarak oluşabilecek güvenlik açıkları, düzenleyici otoritelerin finans sektöründe ödemelerin güvenilirliği ve tüketicinin korunması gibi kaygılarını artıracaktır.

- (107) Finans sektöründeki klasik düzenleyici çerçevenin pazardaki yeni oyuncular ve yeni tür iş akışları üzerinde ortaya çıkardığı sorunlar üç ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar; yeni tür hizmet ve ürünlerin düzenleyici kuralların kapsamı dışında kalması, düzenleyici kuralların yeni tür hizmet ve ürünlerin niteliklerine uymaması ve son olarak düzenleyici kuralların yeni tür hizmet ve ürünler için aşırı yoğun olması şeklinde sıralanmaktadır.

2.3.2. Düzenleyici Kuralların Bulunmamasından Kaynaklı Sorunlar

- (108) Pazarda fintek şirketleri tarafından teknolojinin getirdiği imkânlardan yararlanılarak sunulan çoğu hizmet, daha önce tüketicilerin deneyimmediği nitelikteki özellikleri haizdir. Örneğin; kredi alma-verme faaliyetlerinde bankaların aracılığını devre dışı bırakan bireyler arası (*peer to peer*, "*P2P*") borçlanma platformları, sermaye piyasası araçlarına başvurmadan fon toplamayı sağlayan paya dayalı kitle fonlama (*equity crowdfunding*) platformları ya da ödeme hizmetleri alanında tüketicilerin bankalara olan bağımlılığını azaltan elektronik para hesapları; büyük ölçüde bankalarca işletilen kredi, mevduat ve ödeme sistemleri dikkate alınarak hazırlanan klasik düzenlemelerin kapsamı dışında kalabilmektedir.
- (109) Söz konusu durum, düzenleyici kurallardan kaynaklı sınırlamalara uymak ve düzenleyici kurallara uyum için gereken maliyetlere katlanmak zorunda olan yerleşik teşebbüslerin, düzenleyici kuralların kapsamına girmeksizin farklı iş modelleri üzerinden faaliyet gösteren yeni oyuncular ile alt pazarda rekabet etmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin; bankaların faaliyetleri gereği edindikleri müşteri sırlarının ifşasını önleyici düzenlemeler,⁸⁶ bankaların bilgi işlem altyapılarının yeterliliklerine yönelik şartlar,⁸⁷ bankalarca alınan ücret ve komisyonlara yönelik sınırlamalar⁸⁸ ile asgari sermaye yeterlilik kriterleri gibi çok çeşitli düzenlemeler, bankaların yürüttüğü faaliyetleri sıkı şartlara tabi kılmaktadır.

---

⁸⁶ Ör. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun m. 73/3 hükmü

⁸⁷ Ör. Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik'in m. 27/A hükmü

⁸⁸ Ör. 2020/7 sayılı Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında TCMB Tebliği

- (110) Mevcut düzenleyici çerçevenin dışında kalan iş modelleri üzerinden alt pazarda bankalarla rekabet eden ve tüketicilere katma değerli ürün ve hizmetler sunan bazı fintek şirketleri, her ne kadar bankalar kadar olmasa da yürüttükleri faaliyetlerle sınırlı olarak finansal sisteme etki etmekte ve yeri geldiğinde finansal istikrar ile tüketicinin korunmasına yönelik kaygılara konu olabilmektedir. Bu bakımdan, hem pazarda yerleşik oyuncular ile yeni oyuncuların adil koşullarda rekabet edebilmesi hem de finansal pazarların düzenlenmesinde güdülen amaçların korunması adına mevcut düzenlemelerin, yeni tür iş akışlarına özgü kurallar ile zenginleştirilmesi önem taşımaktadır.
- (111) Ayrıca, finansal sistemin istikrarını olduğu kadar tüketicilerin korunabilir bireysel menfaatlerini de dikkate alan düzenleyici kurallar, tüketicilerin finansal sisteme olan güvenini artırmaktadır. Her ne kadar bankacılık sisteminin içine girdiği krizler sonucu banka iflaslarının yaşanması, tüketicilerin bankacılık sistemine yönelik algısında bozulmalara neden olmuşsa da bu alandaki düzenleyici kuralların derinleşmesi ve bankaların kurumsallaşma sürecinin hızlanması, günümüzde bankaların tüketicilerin güvenini büyük ölçüde kazanmasını sağlamıştır.
- (112) Fintek şirketleri açısından bakıldığında ise, söz konusu şirketlerin tüketicilerin güvenini kazanma noktasında henüz yeterli seviyeye gelmediği görülmektedir. Her ne kadar PayPal gibi küresel ölçekte milyonlarca kullanıcısı olan kimi fintek şirketleri edindikleri tecrübe ile tüketiciler nezdindeki güvensizlik algısını kırmış olsa da özellikle henüz pazarda tutunma aşamasındaki girişimci fintek şirketleri, tüketicilerin güvenini kazanmada zorluk yaşamaktadır. Bu yönüyle, pazardaki yeni oyuncuların düzenleyici kuralların kapsamı dışında kalmasının yol açtığı bir diğer aksaklığın, fintek şirketlerinin ve bu şirketlerce pazarlanan ürün ve hizmetlerin tüketiciler nezdinde oluşturduğu güvensizlik algısı olduğu söylenebilecektir. Söz konusu güvensizlik algısının doğal bir sonucu olarak, yenilikçi ürün ve hizmetlere yönelik geçişler sınırlı kalmakta ve yeni iş modellerinde, uzun vadede pazarda tutunabilmek adına gereken ölçüğe ve müşteri kitlesine ulaşılamamaktadır.
- (113) Nitekim yakın dönemde, herhangi bir lisansa sahip olmayan banka dışı oyuncular tarafından denetimsiz olarak pazarlanan farklı hizmetlerde tanık olunan dolandırıcılık vakaları, tüketicilerin alışlagelmiş iş modellerinden farklı yöntemlere tereddütle yaklaşmasına yol açmaktadır. Bu bakımdan, örneğin; P2P borçlanma modelinde borç alanların ödememe riskinin ne şekilde dağıtılacağı, borçlanmaya aracılık eden platformların siber tehditlere karşı nasıl korunacağı ya da bu platformların iflası durumunda ortaya çıkan zararların nasıl giderileceği hususları düzenleyici

kurallar tarafından ele alınmayı beklemektedir.⁸⁹ Keza, ödeme hizmetleri alanında örneğin bir dijital cüzdan hizmetinde, tüketicilerin kart ve ödeme bilgilerinin gizliliğinin nasıl sağlanacağını ve bu bilgilerin elde edilmiş amacının dışında kullanımı durumunda sorumluluk tayinin ne şekilde belirleneceğini ortaya koyan düzenleyici kuralların varlığı, önemi giderek artan bir ihtiyaç olarak ön plana çıkmaktadır.

- (114) Ayrıca, tüketicilerin korunması amacıyla yerleşik teşebbüslerin bazı faaliyetlerinde sağlanan tüketiciyi koruyucu garantilere benzer şekilde, fintek şirketleri tarafından yürütülen bazı faaliyetler için de tüketicileri koruyucu garantilerin sağlanması önem taşımaktadır. Örneğin, “Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelik” kapsamında mevduat ve katılım fonu toplamaya yetkili mevduat ve katılım bankalarının BDDK tarafından faaliyet izinlerinin kaldırılması halinde mevduat ve katılım fonu hak sahiplerinin maruz kalacağı 150 bin TL'ye kadarki kayıpların karşılanmasını öngören düzenlemeye benzer şekilde; çevrim içi platformlar üzerinden sunulan çeşitli yenilikçi finansal hizmetlerde tüketicilerin uğrayabileceği zararların belli bir miktara kadar karşılanması, tüketicilerin yenilikçi finansal hizmetlere geçişini hızlandırabilecektir. Konuya ilişkin örnek bir düzenleme olarak Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik'in 33. maddesinin dokuzuncu fıkrası gösterilebilecektir. Söz konusu hüküm ile belirli ödeme hizmetlerini sunan kuruluşlar, asgari 1 milyon TL tutarında mesleki sorumluluk sigortası yaptırmakla veya 1 milyon TL değerinde teminat bulundurmakla yükümlü tutulmuştur. Benzer şekilde, aynı Yönetmelik'in 34. maddesinde ödeme fonlarının⁹⁰ korunmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş, 36. maddesinde ise mevzuatta belirtilen hallerde fon sahiplerinin haklarının tazmin edilmesi amacıyla gerekli bir dizi tedbir ve bunlara ilişkin yöntem hukuki zemine kavuşturulmuştur. Bunlara paralel minvalde ve oldukça temel bir yükümlülük olarak öngörülebilir şekilde aynı Yönetmelik'in 48. maddesinde; ödeme hizmeti sağlayıcısının tüketici haklarını bildirmekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bu kapsamda ödeme hizmeti sağlayıcısının, tüketicinin haklarını içeren, açık ve kolay anlaşılır bir dilin kullanıldığı, rahatlıkla okunabilecek bir

---

⁸⁹ OECD (2015), s.12

⁹⁰ Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik'in 34. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, ödeme fonları; işleminin gerçekleştirilmesi için kuruluşun, şubelerinin, temsilcilerinin veya kuruluş adına hareket eden üçüncü taraf bir hizmet sağlayıcısının müşteriden veya bir müşteri adına diğer bir ödeme hizmeti sağlayıcısından aldığı müşteri adına uhdesinde tuttuğu ancak henüz alıcıya ya da alıcının ödeme hizmeti sağlayıcısına ödenmemiş fonların toplamından oluşur.

şekilde tasarlanmış elektronik veya fiziksel bir bilgi formunu hazırlamakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır.

- (115) Yeni nesil ödeme yöntemlerinin ve diğer fintek faaliyetlerinin çıkarılacak düzenlemeler ile belli standartlar altında yürütülmesi, tüketicilerin olduğu kadar bankalar ve diğer yerleşik finansal oyuncuların da pazardaki banka dışı yeni oyunculara yönelik güveninin artmasını sağlayabilecektir. Üçüncü taraf riskine yönelik çekincelerin en aza indirgenmesiyle yerleşik oyuncuların fintek şirketleri ile işbirlikleri artabilecek ve böylelikle fintek şirketlerinin ihtiyaç duyduğu sermaye ve finansal altyapılara erişim olanakları çoğalabilecektir.
- (116) Ödeme hizmetleri alanında yeni tür hizmetlere yönelik düzenleyici kuralların bulunmamasından kaynaklı boşluğun giderilmesi adına ülkemizde uygulamaya konulan düzenlemelere örnek olarak 6493 sayılı Kanun gösterilebilecektir. Bu Kanun ile banka dışı finansal kuruluşlar olarak ödeme kuruluşları ile elektronik para kuruluşlarının faaliyetleri düzenlenmiş ve bu faaliyetlere özgü olarak tüketicileri ve finansal istikrarı koruyucu kurallar tesis edilmiştir. Yine aynı Kanuna dayanılarak çıkarılan Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmelik ile Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşlarının Bilgi Sistemleri ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcılarının Ödeme Hizmetleri Alanındaki Veri Paylaşım Servislerine İlişkin Tebliğ sayesinde, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının faaliyetleri net bir şekilde düzenlenmiş ve tüketicilerin, bu kuruluşlara güven duymasına zemin hazırlanmıştır.
- (117) Konuya ilişkin verilebilecek bir diğer düzenleme örneği olarak, BDDK tarafından tüm paydaşların görüşüne açılan “Dijital Bankaların Faaliyet Esasları ile Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik Taslağı” dikkat çekmektedir. Dijital bankaların tabi olacağı usul ve esaslar ile servis modeli bankacılığı iş modelinin esaslarının ele alındığı söz konusu düzenlemenin uygulamaya girmesiyle birlikte, bankacılık ve finans alanında ortaya çıkan yeni iş modellerinin tabi olacağı kuralların belirleneceği ve böylelikle internet tabanlı bankacılık ürün ve hizmetlerine yönelik tüketici güveninin tesis edileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan, taslak yönetmeliğin 11. maddesinde yer alan 1 milyar TL’lik asgari kuruluş sermayesine yönelik şart, pazarda bir giriş engeli oluşturabilecektir. Bununla birlikte, dijital bankaların mevduat toplama ve kredi kullandırma gibi finansal sistem üzerinde risk doğuran faaliyetleri yürütecek olması dikkate alındığında, asgari kuruluş sermayesi miktarının yeterli seviyede olması önem arz etmektedir. Bu kapsamda; düzenlemenin son halinde, asgari kuruluş sermayesinin kuruluşta daha az bir miktar

olarak belirlendikten sonra yürütülen faaliyetin ulaştığı ölçüğe göre sermaye artırım şartının öngörülmesi, pazara girişlerin önünü açabilecektir.

- (118) Fintek endüstrisinde meydana gelen değişim ve gelişmelerin, bilhassa yeni teknolojilerin, pazara doğru bir şekilde uyarlanabilmesi amacıyla finansal hizmet endüstrisindeki aktörlerin de bu çabanın birer paydaşı olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, yukarıda değinilen ve devlet eliyle gerçekleştirilecek/gerçekleştirilmesi beklenen düzenlemelerin yanı sıra, sektör paydaşları tarafından sektörün ihtiyaçlarına cevap veren gerekli adımların atılması da önem taşımaktadır. Bahsi geçen adımlar atıldığı takdirde; her ne kadar değişen müşteri tercihleri, hizmet anlayışı ve teknolojik yenilikler, finansal hizmetler endüstrisinin aktörlerini kendini revize etme konusunda zorlasa da bu zorlama karşısında yaşanacak olan kabuk değişimi daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilecektir. Diğer yandan, sektörde belirlenmiş öz düzenlemelerin (*self-regulation*) varlığı, politika yapıcılara da yol gösterici olacak, mevzuat temelli düzenlemeleri besleyecektir. Bu anlamda organize kuruluş ve birliklerin var olması önem taşımaktadır. Zira bu tür kuruluşlar/birlikler, finansal sektörlerin stratejik olarak geliştirilmesine de katkıda bulunabilecek, sektör; organizasyon biçimi, reklam ve pazarlama yöntemlerinin sınırı, sektör etiği ve yeni gelişmelere uyum gibi alanlarda, efektif ve koordineli bir şekilde mesafe kat edebilecektir. Nitekim önceki bölümlerde de yer verildiği üzere, ödemeler alanında mesleki gelişimi sağlamaya yönelik çeşitli aksiyonlar almak ve sektöre yönelik bilgi birikimini artırarak bu alandaki faaliyetlerin gelişimini temin etmek amacıyla kurulmuş bir yapı olan TÖDEB'in faaliyetleri, bu alandaki olumlu bir adım olarak değerlendirilebilecektir.

2.3.3. Düzenleyici Kuralların Yeni Teknolojilerle Uyumsuzluğundan Kaynaklı Sorunlar

- (119) Düzenleyici çerçeveden kaynaklanan ve finansal pazarlardaki yenilikçiliği sektöre uğratan bir diğer husus, hâlihazırdaki düzenleyici kuralların yeni tür iş modellerinin niteliğine uygun düşmemesidir. Özellikle, yeni teknolojilere açık kapı bırakmayan ya da mevcut teknolojilerin geliştirilmesini sınırlandıran bu kurallar, sektörü klasik iş akışlarına hapsedmektedir. Örneğin; bir kredi ilişkisinin ıslak imza ile imzalanan fiziki sözleşmeler üzerinden kurulacağını şart koşan ya da belli bazı finansal hizmetlerin şubeler aracılığıyla yüz yüze (*face to face*) görüşmeler neticesinde verilmesini öngören düzenlemeler, başta çevrim içi platformlar üzerinden sunulan

hizmetler olmak üzere farklı yenilikçi iş modelleri üzerinden finansal hizmetler sunmayı amaçlayan fintek şirketlerinin faaliyetlerini zorlaştırmaktadır.⁹¹

(120) Bu bakımdan, düzenleyici kuralların yeni teknolojilerin gelişimini özendirici şekilde tekrar ele alınması önem taşımaktadır. Düzenleyici kuralların klasik iş modellerinin yanı sıra dijital iş modellerinin de pazarda yer edinmesini sağlayacak yöntemlere izin vermesi, yenilikçi ürün ve hizmetlerin tüketiciler ile buluşmasını kolaylaştıracaktır. Örneğin; finansal kuruluşların müşteri kazanma süreçlerinde dijital kimlik doğrulama yöntemlerinden faydalanmasının teşvik edilmesi, ödeme hizmetlerinde ve diğer alanlarda çok daha yenilikçi hizmetlerin tüketicilere sunumunu hızlandıracaktır. Keza, açık bankacılık işleyişinde üçüncü taraf ile veri paylaşımının koşulu olan müşteri onayında, ilgili müşterinin bu onayı uzaktan verebileceği dijital teknolojilere izin veren düzenleyici kurallar, açık bankacılık sistemi üzerinden katma değerli hizmetlerin sunumunu kolaylaştıracak ve söz konusu hizmetlerin tabana yayılmasını sağlayacaktır.

(121) Ülkemiz özelinde bakılacak olursa, 22.10.2020 tarihinde yürürlüğe giren “Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı Elektronik Kimlik Doğrulama Sistemi Yönetmeliği” bu alanda önemli fırsatlar sunmaktadır. Elektronik kimlik doğrulama sistemine yönelik hukuki altyapının kurulmuş olması, ülkemiz finans sisteminde dijital kimlik doğrulama yöntemleri ile yenilikçi hizmetlerin sunumunu mümkün hale getirmektedir.⁹² Öte yandan 24.02.2021 tarih ve 31405 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanın Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik’e eklenen 6/A hükmü ile elektronik transfer gibi finansal akışı konu alan işlemlerde, belli şartlar altında yüz yüze gelinmeksizin kimlik doğrulamasına imkân verecek yöntemlerle uzaktan kimlik tespitinin yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. İlgili yönetmelik hükmüne dayanılarak hazırlanan, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 30.04.2021 tarih ve 21470 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 01.05.2021 tarihinde yürürlüğe giren Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Genel Tebliği (Sıra No:19) içeriğinde, müşteri kimliğinin doğrulanması amacıyla kullanılacak uzaktan kimlik tespiti yöntemlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Bu yönüyle ilgili düzenlemenin, elektronik kanallar üzerinden finansal kuruluşlar ile gerçekleştirilecek işlemlerde gerek yüz yüze gerekse uzaktan kimlik doğrulama yöntemlerine imkân veren bir prosedür noktasında yeni bir kapı açtığı söylenebilecektir.

---

⁹¹ CBC (2017a), s.20

⁹² Örneğin Kurulun 29.07.2021 tarih ve 21-36/515-BD sayılı kararında ödeme hizmetlerinin T.C. kimlik kartı kullanılarak sunulabilmesi için kurulan bir ortak girişimin incelendiği görülmektedir.

- (122) Bunun yanı sıra, 26.06.2020 tarihinde yayımlanan 7247 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 76. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle; belli şartlar dâhilinde bankalar ve müşteriler arasındaki ilişkilerin, bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden gerçekleştirilecek ve müşteri kimliğinin doğrulanmasına imkân verecek yöntemler yoluyla kurulacak sözleşmeler ile düzenlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Konuya ilişkin olarak BDDK tarafından hazırlanan Bankalarca Kullanılacak Uzaktan Kimlik Tespiti Yöntemlerine ve Elektronik Ortamda Sözleşme İlişkisinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik, 01.05.2021 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup söz konusu yönetmelik kapsamında bankalar tarafından yeni müşteri kazanımında ve müşteri kimliğinin doğrulanmasında kullanılacak uzaktan kimlik tespiti yöntemlerine ve bu yöntemlerin güvenli çalışabilmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.
- (123) Banka dışı ödeme hizmeti sağlayıcıların uzaktan müşteri edinimine yönelik olarak ise 7247 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 6493 sayılı Kanun’un 12. maddesinin üçüncü fıkrasına eklenen hükümde; bir ödeme hizmetinde taraflar arasındaki hak ve yükümlülüklerin yer aldığı çerçeve sözleşmelerin belli şartlar dâhilinde bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden gerçekleştirilecek ve müşteri kimliğinin doğrulanmasına imkân verecek yöntemler yoluyla kurulabileceği belirtilmiştir. Konuya ilişkin teknik hususlar ise Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik ile Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşlarının Bilgi Sistemleri ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcılarının Ödeme Hizmetleri Alanındaki Veri Paylaşım Servislerine İlişkin Tebliğ ile ele alınmış durumdadır.⁹³
- (124) Dijital kimlik doğrulama yöntemlerine alan açan düzenleyici kurallara benzer şekilde, yakın dönemde yürürlüğe giren “Ödeme Hizmetlerinde TR Karekodun Üretilmesi ve Kullanılması Hakkında Yönetmelik” de teknoloji dostu düzenlemeler arasında sayılabilir. Ödeme hizmetlerinde Karekod kullanımına yönelik usul ve esasları düzenleyen anılan yönetmelik ile özellikle son yıllarda büyük bir artış eğilimine giren temassız ödeme teknolojilerinin derinlik kazanması öngörülmektedir.

---

⁹³ Yukarıda değinildiği üzere, uzaktan müşteri edinme yöntemlerine yönelik olarak TCMB ve BDDK düzenlemelerinin yanı sıra, başta “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik” olmak üzere çeşitli MASAK düzenlemeleri de mevcuttur.

- (125) Sonuç olarak, dijital kimlik doğrulama ve karekod ile ödeme yöntemlerine benzer şekilde gelişen teknolojiye bağlı olarak finansal hizmetlerin sunumundaki farklı türdeki iş modellerine uygun kuralların tesisi, fintekin gelişimini hızlandıracaktır. Bunun yanı sıra, küresel ölçekte farklı finansal sahalarda kullanımı git gide artan blokzincir ve bulut teknolojilerinden ülkemiz finans sektöründe de faydalanılmasına imkân tanıyan düzenlemeler, finansal hizmetlerin tüketiciler ile buluşmasının maliyetlerini ciddi oranlarda azaltabilecektir. Bu noktada, blokzincir ve bulut teknolojileri gibi mevcut iş akışlarını kökten değiştirme potansiyeli taşıyan teknolojilerin finansal sisteme entegre edilmesi sürecinde her türlü güvenlik endişelerini giderecek stratejik tedbirlerin alınması, gözetilmesi gereken hususlardandır.
- (126) Öte yandan, teknolojinin çok hızlı bir dönüşüm içerisinde olması, düzenleyici kuralların belli teknolojilere odaklanmaktan ziyade ilkesel yaklaşımlar içermesini gerektirmektedir. Bu bakımdan, örneğin, bir dijital cüzdan ya da kart verisi saklama hizmetinde müşterilerin kart bilgilerinin birebir hangi teknolojiyle saklanması gerektiğini tanımlayan kazuistik bir yaklaşım yerine; bu bilgilerin saklanmasında hangi objektif güvenlik standartlarının karşılanması gerektiğinin çerçevesini çizen kapsayıcı bir yaklaşım, düzenleyici kuralların daha uzun soluklu olmasını sağlayacaktır. Bir diğer örnek olarak, uzaktan müşteri edinme yöntemlerinde belli cihazlara bağlanmış elektronik imza teknolojilerinin yanı sıra biyometrik doğrulama yöntemlerine de açık kapı bırakan düzenlemeler, kapsayıcı bir yaklaşımın ürünü olacaktır. Nitekim söz konusu yaklaşımın mevzuatımızdaki yansımalarının arttığını söylemek mümkündür. Örneğin; Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmelik'in "Çerçeve sözleşme" başlıklı 41. maddesinin dördüncü fıkrasında, ödeme hizmeti sağlayıcılarının, uzaktan iletişim aracı ile kurulacak çerçeve sözleşme ile ilgili olarak müşteriden temin etmesi gereken bilgi ve belgeleri, posta, faks, elektronik posta ve çevrim içi görüntülü görüşme benzeri yöntemler veya günün teknolojisine uygun yenilikçi diğer yöntemler ile temin edebileceği hüküm altına alınmış ve bu yönüyle belli teknolojilere odaklanmaktan ziyade güncel teknolojilere açık kapı bırakılarak teknolojik kapsayıcılık ilkesi gözetilmiştir.
- (127) Verilerin güvenli bir şekilde saklanması ve yönetilmesini sağlayan güncel teknolojilerden biri de blokzincir teknolojisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Blokzincir teknolojisine ilişkin açıklamalara Kutu 3'te yer verilmektedir:

Kutu 3: Blokzincir Teknolojisi

Bireylerin kripto para kavramı kadar aşına olmadığı ancak kripto paraların altında yatan teknoloji olma özelliğini taşıyan blokzincir, ekonominin birçok alanında kullanılabileceğinin anlaşılmasıyla birlikte başta finansal piyasalar olmak üzere, çok çeşitli alanlarda son dönemde toplumun hemen her kesiminin dikkatini çekmeyi başarmış durumdadır.*

Blokzincir temel olarak, değer içeren verilerin (para, kimlik, değerli kâğıtlar gibi) güvenli bir şekilde depolanması ve yönetilmesi için tasarlanmış bir teknoloji olarak tanımlanmaktadır.** Söz konusu teknolojinin işleyiş mekanizması, dağıtık ağ yapısı üzerinde gerçekleşen işlemlerin, belirlenmiş bir protokole göre bloklara kaydedilmesi ve son bloğun işlem hacmi dolunca yeni bir blokun eklenerek blokzinciri oluşturmaları temeline dayanmaktadır. Blokzincir teknolojisini, bir ağ sistemi olarak kurgulanan diğer teknolojik uygulamalardan ayıran en önemli unsur dağıtık yapısıdır. Bunun anlamı, blokzincir ağında tek bir merkez yerine birden fazla dağıtık yapıda veri merkezlerinin olması, ilaveten, bir blokzincir ağı üzerinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin, söz konusu bu veri merkezleri üzerinde aynı anda ve eşlenik olarak kaydının tutulabilmesidir. Böylece bu yapı, blokzincire hem şeffaflık hem de güvenilirlik sağlamaktadır. Öte yandan blokzincir ağı üzerinde, herhangi bir üçüncü kişi veya kuruluşa ihtiyaç duymaksızın eşten eşe/uçtan uca işlemler gerçekleştirilebilmektedir.

Bahsi geçen bu özellikleri sayesinde blokzincir teknolojisi, finans sektöründeki inovasyonun ana itici güçlerinden biri haline gelme potansiyelini bünyesinde ihtiva etmektedir. Blokzincir teknolojisi ayrıca, uçtan uca işlem gerçekleştirebilmeye uygun yapısıyla, para transferi, kredilendirme, kitlesel fonlama gibi alanlarda aracı olarak hizmet veren üçüncü parti finansal kuruluşları devreden çıkarma özelliğine sahiptir. Üstelik blokzincir tabanlı finansal hizmetlerin oluşturulması verimlilik ve hız bakımından da ekosisteme katkı sağlayabilecektir. Zira uluslararası para transferi işlemlerinden doğan maliyetler ve gerçekleşmesi birkaç günü alan işlemler karşısında, blokzincir ağı üzerinden yapılan para transferinin daha az maliyet ile daha kısa sürede, hatta resmi tatil günlerinde tamamlanabilmesi mümkündür.***

Burada önemli olan, finansal teknoloji şirketleri ve geleneksel aracı kuruluşlar arasındaki rekabet ortamına, blokzincir teknolojisi ile geliştirilebilecek yenilikçi ürün ve hizmetlerin de yeni bir unsur olarak nasıl eklendiğidir. Bu sebeple bugün geldiği nokta itibarıyla, birçok finans ve teknoloji firması mevcut sorunlara çözüm üretme ve süreçleri iyileştirme arayışındadır. Araştırma geliştirme faaliyetleriyle birlikte bu alandaki iş modellerinin çeşitlenmesinin; ticarete, ödemelerde ve diğer finansal işlemlerde yenilikçi çözümlerin sunulmasına önyak olması beklenmektedir.

*SAĞLAM B. (2019), "Dijitalleşmede Yeni Aşama: Blokzincirler ve Rekabet", Rekabet Dergisi, C: 20, S: 1, Haziran 2019, s. 6

**DURBİLMEZ, S. E. (2018), "Blokzincir Teknolojisinin Finans Sektöründeki Yeri ve Uygulamaları", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 28

***DURBİLMEZ, S. E. (2018), s. 64

2.3.4. Düzenleyici Kuralların Aşırı Yoğun Olmasından Kaynaklı Sorunlar

- (128) Finansal kuruluşların faaliyetlerini ele alan düzenleyici çerçeveden kaynaklanan ve fintekin gelişimini sınırlandıran son durum ise, hâlihazırdaki birtakım kuralların, pazardaki yeni oyuncular için aşırı yoğun olması durumudur. Bankalar gibi çok geniş faaliyet alanına sahip ve ülke ekonomileri üzerinde büyük etkiye sahip finansal kuruluşlar dikkate alınarak hazırlanan düzenlemelerin, henüz bir ya da birkaç hizmet dalında sınırlı faaliyet hacmine sahip fintek şirketlerine birebir uygulanması, pazardaki banka dışı yeni oyuncular için orantısız bir külfetin oluşmasına neden olmaktadır. Bankaların finansal sistem üzerinde doğurabileceği sistemik riske nazaran finansal sistem üzerinde çok daha sınırlı bir risk oluşturan fintek şirketlerinin perakende seviyesinde bankalar ile aynı düzenlemelere tabi olması, düzenlemelere uyum noktasında fintek şirketlerinin çoğu durumda karşılayamayacağı maliyetler oluşturmaktadır.
- (129) Bankacılık lisansına sahip olmamaları nedeniyle mevduat toplama, kredi verme ya da takas sistemlerine doğrudan erişim yetkisi bulunmayan, genellikle yerleşik teşebbüslerin mevcut altyapılarına erişim sayesinde katma değerli ürün ve hizmetler sunan fintek şirketleri, ölçek ve kapsam ekonomilerinin avantajlarından yoksun kalmaktadır. Bu durumun aksine bankalar, çok sayıda finansal ürün ve hizmet grubunda büyük ölçekte faaliyet göstermektedir. Söz konusu durum, bir bankanın düzenleyici kurallara uyum amacıyla katlandığı maliyetin bu bankanın toplam gelirine oranı ile bir fintek şirketinin düzenleyici kurallara uyum amacıyla katlandığı maliyetin bu şirketin toplam gelirine oranı arasında büyük fark oluşmasına neden olmaktadır.⁹⁴
- (130) Düzenleyici kuralların yoğun ve ağır olması, en nihayetinde finansal pazarlarda ve özellikle ödeme hizmetleri alanında pazara giriş engeli oluşturmaktadır. Diğer taraftan, düzenleyici kurallara uyum için katlanılan maliyetler, teşebbüslerin pazardan çıkmaya karar vermesi durumunda batık maliyet niteliğine dönüşebilmekte ve bu durum, teşebbüslerin pazara girme güdüsünü azaltabilmektedir.
- (131) Düzenleyici kuralların sınırlı faaliyet alanına sahip fintek şirketlerine birebir uygulanmasının doğurabileceği sorunlara karşı, finansal aktörlerin sisteme etki edebileceği riske göre orantılı yükümlülükler öngören kuralların benimsenmesi seçeneği önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, toptancı bir yaklaşım yerine finansal faaliyetlerin alt kırılımlarına göre farklılaştırılmış kuralların benimsenmesi ve gösterilen faaliyetin tür ve kapsamına göre asimetrik bir düzenleyici çerçevenin

⁹⁴ DAL, C. (2020), *Rekabet Hukuku Perspektifinden Finans Sektöründeki Yıkıcı İnovasyon ve Finansal Teknolojiler*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara, s.29

oluşturulması, pazardaki yeni oyuncuların yerleşik teşebbüsler ile adil koşullarda rekabet edebilmesinin önünü açacaktır. Nitekim teşebbüslerin faaliyetlerinin finansal sistemde oluşturduğu riske göre aşamalı yükümlülüklerin belirlenmesi, düzenleyici kuralların hakkaniyet ilkesiyle örtüşmesini sağlayacaktır.⁹⁵

- (132) Yürütülen faaliyetin finansal sisteme etki gösterebileceği risk miktarına göre düzenleme kapsamının belirlenmesine yönelik asimetrik düzenleyici yaklaşıma örnek olarak, 6493 sayılı Kanun'un 12. maddesinin beşinci fıkrası gösterilebilir. Söz konusu hüküm uyarınca, 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme hizmeti sayılmayan birtakım faaliyetlerin, toplam büyüklük ve etki alanı açısından TCMB tarafından belirlenecek seviyeye ulaşması durumunda, bu Kanun kapsamında ödeme hizmeti olarak değerlendirilmesine karar verilebilecektir.
- (133) Asimetrik düzenleyici yaklaşımın özel bir görünümü ise aşamalandırılmış lisans rejimidir. Belirtildiği üzere; mevduat toplama, kredi verme ya da takas sistemine doğrudan erişme gibi çeşitli faaliyetleri yürütmek için bankacılık lisansına sahip olunmasının gerekmesi, bu lisansa sahip ol(a)mayan ve sadece belli türdeki hizmetlerde sınırlı kapsamda faal olan fintek şirketlerinin temel bankacılık altyapılarına erişiminde pazardaki yerleşik teşebbüslere bağımlılığını artırmaktadır. Örneğin, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümleri ve BDDK uygulamaları doğrultusunda gereken yüksek tutarlardaki asgari sermaye yeterlilik şartlarının karşılanamaması nedeniyle bankacılık lisansına sahip olunamaması, fintek şirketlerinin katma değerli hizmetler sunmak için gereken birçok altyapıya ancak bankalar aracılığıyla erişebilmesine neden olmaktadır. Söz konusu durum, bankaların yeni oyunculara karşı dışlayıcı eylemlere başvurmalarını kolaylaştırmaktadır. Her ne kadar rekabet hukuku araçları ya da açık bankacılık gibi düzenleyici müdahaleler ile pazardaki dışlayıcı eylemlerin önüne geçilmeye çalışılsa da bazı yapısal nitelikteki çözümler, pazardaki yeni oyuncuların rekabet gücünü daha etkin şekilde artırabilecektir. Bu kapsamda, örneğin; ödeme hizmeti alanında faaliyet gösteren fintek şirketlerinin belli sınırlar dâhilinde takas sistemlerine doğrudan erişmesine imkân tanıyan hafifletilmiş bir lisans rejimi, pazardaki yenilikçi ürün ve hizmetlerin daha etkin şekilde sunulmasını sağlayabilecektir.

---

⁹⁵ Asimetrik düzenleyici yaklaşıma örnek olarak sermaye piyasalarına ilişkin mevzuat gösterilebilecektir. Buna göre, yatırım araçları bahsine ilişkin düzenlemelerin, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve fonları, altyapı gayrimenkul yatırım ortaklıkları, menkul kıymet yatırım ortaklıkları, emeklilik yatırım fonları, borsa yatırım fonları gibi alt kırılımlara indirildiği, bahsi geçen alt kırılımların konusu olan faaliyetlere ilişkin usul ve esasların ayrı tebliğlerde ihdas edildiği görülmektedir.

- (134) Yine, olumlu bir kredi geçmişine sahip olunmaması, ipotek ettirilebilecek malvarlığına sahip olunmaması, yüksek faizden ya da kredi almak için gereken dokümantasyon masraflarından kaçınılmak istenilmesi gibi çok çeşitli gerekçeler ile bankalardan kredi elde edemeyen tüketicilere yönelik olarak, bankaların aksine şube ağı gibi fiziki altyapı masraflarına katlanmadan çevrim içi kanallar üzerinden daha az maliyetle hizmet sunmak isteyen fintek kuruluşları için, sınırlı miktarlara kadar mevduat toplama ile kredi vermeye izin veren ve bankacılık lisansına göre daha hafif şartlar taşıyan bir lisans rejiminin oluşturulması, finansal erişimi olmayan kesimin finansal sisteme entegre olmasını mümkün kılacaktır.⁹⁶ Bununla birlikte düzenleyici otoritelerin banka dışı finansal kuruluşların mevduat toplaması hususunda finansal istikrarın korunması açısından çekinceleri olduğu da bilinmektedir.
- (135) Bu noktada ülkemiz mevzuatı açısından atılabilecek somut bir adım olarak; 6493 sayılı Kanun'un 14. ve 20. maddesi ile Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Hizmeti Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik'in 4 ve 5. maddelerinin güncel piyasa koşullarına göre yenilenmesi gündeme gelebilecektir. Bu düzenlemeler kapsamında elektronik para kuruluşları ile ödeme kuruluşlarının tuttukları ödeme hesaplarına faiz işletemeyeceği ve ödeme hesabı sahibine süreye veya tutara bağlı herhangi bir menfaat sağlayamayacağı belirtilmektedir. Ancak birçok ülkede örneklerine rastlanıldığı üzere, gelişen fintek ekosistemine bağlı olarak banka dışı kuruluşların belli şartlarda ve sınırlı ölçüde müşterilere getiri imkânları tanıyan iş modellerini hayata geçirmelerine izin verilmesi, ülkemiz özelinde de banka dışı kuruluşlara bu alanda esneklik sağlanmasını gündeme getirebilecektir.⁹⁷ Başta finansal istikrar ve müşteri güvenliği olmak üzere tüm düzenleyici endişeleri bertaraf edecek objektif standartlar altında elektronik para ve ödeme kuruluşlarının müşterilere çeşitli menfaatler (taksitlendirme, sadakat programları, ödül puanlar gibi) sağlayabilmesi, ödeme hizmetleri alanında yeni oyuncuların yerleşik oyuncular ile rekabetini kolaylaştırabilecek ve yeni oyuncuların tüketiciler nezdindeki cazibesini artırabilecektir.
- (136) Ülkemiz finans sisteminde bazı faaliyetler özelinde yeni oyuncuları hafifletilmiş lisans rejimine tabi kılan en önemli düzenleme olarak, yukarıda da değinilen 6493 sayılı Kanun ön plana

---

⁹⁶ Bu alanda atılan bir adım olarak BDDK tarafından paydaşların görüşüne sunulan "Dijital Bankaların Faaliyet Esasları ile Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik Taslağı" örnek gösterilebilecektir.

⁹⁷ Güney Asya ülkelerinin çeşitli lisans düzenlemeleri altında mikro finans araçlarını kullandırmada küresel olarak büyük pazar payına sahip olduğu görülmektedir. Bu araçların özellikle belli tüketici gruplarına odaklandığı (ör. kadın girişimciler, KOBİ'ler vb.), büyüme ve getiri açısından başarılı olduğuna dikkat çekilmektedir. Bkz. Citi GPS (2020), Banking The Next Billion Digital Financial Inclusion in Action, <https://ir.citi.com/pN%2B0lBahjzmpHvliXxcaHdn%2B1kONN7NB7l3YKzIQvpsbYl%2Bri0LJyscLIG8hM%2Fo0Ll0CKhz8l0%3D>, s.94-100, Erişim Tarihi: 13.08.2021

çıkılmaktadır. Bu Kanun ile bankaların yanı sıra ödeme kuruluşları ve elektronik para kuruluşları da ödeme hizmeti sağlayıcısı olarak kabul edilmiştir.⁹⁸ İlgili Kanun ve alt düzenlemeler çerçevesinde ödeme ve elektronik para kuruluşu olarak faaliyet gösterebilmek için lisans alınması şartı getirilmiş ve lisans vermede yetkili otorite olarak TCMB tayin edilmiştir. Çeşitlendirilmiş lisans rejimine yönelik bir diğer örnek olarak Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından çıkarılan ve 27.10.2021 tarih ve 31641 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Kitle Fonlaması Tebliği (III-35/A.2)"⁹⁹ gösterilebilir. Söz konusu düzenlemeler ile kitle fonlama¹⁰⁰ faaliyetinde uyulacak esaslar belirlenmiş, kitle fonlaması platformlarının kuruluş ve listeye alınma şartları, yatırım sınırları, fon toplamaya ilişkin esaslar, kampanya süreci, fon kullanım yerleri ve girişim şirketlerinin nitelikleri düzenlenmiştir. Anılan düzenleme ile klasik halka arz süreçlerinden daha esnek hizmet modeline sahip kitle fonlaması yöntemine yönelik farklı kurallar benimsenmiştir.

2.4. Pazar Dinamikleri

- (137) Tarihsel olarak yüksek giriş engellerine sahip olduğu kabul edilen finansal hizmetlere ilişkin pazarlar açısından, fintek alanındaki gelişmeler ve fintek şirketlerinin ortaya çıkışı, giriş engellerine bir meydan okuma olarak nitelendirilebilir. Yerleşiklerin yoğun dağıtım ağlarına, yüksek miktarda müşteri verisine sahip olmasıyla; müşterilerin ise yüksek geçiş maliyetleriyle karşılaşmasıyla somutlaşan giriş engelleri karşısında fintek şirketleri dijital ödeme platformları ve mobil uygulamalar ile yeni alternatifler yaratmakta, yerleşiklerin sahip olamayacağı bazı etkinliklerle müşterileri cezbedebilmektedir.¹⁰¹ Örneğin, sahip oldukları müşteri verisiyle eşsiz bir avantaja sahip olan yerleşikler karşısında fintek şirketleri, yeni veri işleme metotları geliştirerek az miktarda veriyi etkin bir şekilde işleyerek rekabet edebilme imkânı aramaktadır. Yıkıcı uygulamaların olduğu finansal pazarların özelliklerinden biri de yıkıcı teknolojilerin eski

⁹⁸ 6493 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrası uyarınca ödeme hizmeti sağlayıcıları şunlardır: 5411 sayılı Kanun kapsamındaki bankalar, elektronik para kuruluşları, ödeme kuruluşları, Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim şirketi. 13. maddenin ikinci fıkrasında ise TCMB ve ödeme hizmeti sağlayıcısı dışındaki kişilerin ödeme hizmeti sunamayacağı hüküm altına alınmıştır.

⁹⁹ Kitle Fonlaması Tebliği (III-35/A.2) ile birlikte, Paya Dayalı Kitle Fonlaması Tebliği (III-35-A.1) yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰⁰ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun m. 3/1(z) hükmünde kitle fonlama faaliyeti, *bir projenin veya girişim şirketinin ihtiyaç duyduğu fonu sağlamak amacıyla Kurul tarafından belirlenen esaslar dâhilinde bu Kanunun yatırımcı tazminine ilişkin hükümlerine tabi olmaksızın kitle fonlama platformları aracılığıyla halktan para toplanması faaliyeti* şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁰¹ VEZOSSO, S. (2018), "Fintech, Access to Data and the Role of Competition Policy", V. Bagnoli (der.), *Competition and Innovation* içinde, Scortecci, São Paulo, s.32-33

teknolojilere kıyasla daha düşük aracı ücretleri barındırmasıdır. Bu nedenle tüketiciler, P2P borçlanma örneğinde olduğu gibi daha düşük maliyetli yeni alternatiflere yönelebilmektedir.

- (138) Bu anlamda yeni teknolojiler sayesinde yerleşiklerin ve mevcut pazarların hızla değiştiği yahut ortadan kalktığı durumlarla karşılaşılması olasılığı her zaman mevcuttur. Bu nedenle teknoloji pazarlarında rastladığımız görece küçük bir teşebbüsün getirdiği bir inovasyonla pazarı domine etmesi olasılığı fintek için de kısmen geçerlidir. Elbette bu tip bir durum ortaya çıksa dahi anılan pazar gücünün uzun süre korunacağını söylemek zordur. Zira her an bir rakibin inovatif bir teknoloji ile hâkim duruma gelmesi söz konusu olabilecektir.¹⁰² Bunun da ötesinde teknoloji pazarlarının dinamik olması bu pazarlara özgü giriş engellerinin bulunmadığı anlamına gelmemektir. Nitekim bütün bu tespitlere rağmen genel olarak fintek kapsamında hatırı sayılır giriş engellerinin varlığını halen sürdürdüğü söylenebilecektir. Fintek şirketlerinin karşılaştığı zorlukların, özellikle de pazara giriş engellerinin bir kısmı yukarıda yer verildiği üzere düzenleyici çerçeveye atfedilebilecekken, birtakım sorunlar da pazarın dinamiklerinden doğmaktadır.
- (139) Aşağıda yer verilecek çeşitli giriş engellerinin yerleşiklerin dışlayıcı davranışlarından bağımsız düşünülmesi elbette mümkün değildir. Nitekim pazara giriş engellerinin bulunması yerleşiklerin dışlayıcı eylemlerini kolaylaştırmaktadır. Örneğin, giriş maliyetlerinin yüksek olduğu bir pazardan dışlanan fintek şirketlerinin pazara dönmesi daha zor olacağından, dışlayıcı eylemler yerleşikler için uzun vadede daha kârlı olabilecektir. Diğer yandan, yerleşiklerin stratejileri, pazarın genelinde giriş engellerinin ortadan kaldırılmasını engelleyici etkiler gösterebilecektir.
- (140) Fintek şirketlerinin faaliyetlerinin gelişmesinin önünde pazar dinamiklerinden kaynaklandığı görülen birçok husus üzerinde durulabilir. Nitekim fintek şirketlerinin; müşteri sadakatinden doğan potansiyel bir müşteri portföyüne sahip olmaması, potansiyel müşterilere ulaşmak için kullanabileceği veriden yoksun olması, yerleşik oyunculara nazaran düşük marka bilinirliğine sahip olması ve görece yüksek sermaye maliyetlerine katlanması bu doğrultuda verilecek örnekler arasındadır. Esasında fintek şirketlerinin yukarıda yer verilen yerleşik oyuncuların sahip olduğu avantajları kullanmaya yönelik stratejiler uygulaması da mümkündür. Yerleşik teşebbüslerin agresif stratejilerine maruz kalmak istemeyen bazı fintek şirketlerinin faaliyetlerini sınırlı tutarak yerleşik oyuncularla çeşitli işbirlikleri yapması bu duruma örnek verilebilir.¹⁰³ Bu şekilde yerleşikler, fintek şirketlerinin sahip olduğu bilişim altyapısından ve düzenleyici

---

¹⁰² BEEK (2017), s.5

¹⁰³ OECD (2020b), s.21

arbitrajdan yararlanırken; fintek şirketleri ise yerleşiklerin marka bilinirliğinden, ölçek ekonomilerinden ve dağıtım kanallarından yararlanmaktadır.

- (141) Buna karşılık her halükarda, fintek şirketlerinin bağımsız teşebbüsler olarak piyasada faaliyet gösterebilme şansına sahip olmalarının özellikle rekabet otoriteleri perspektifinden ne denli önemli olduğu açıktır. Bu çerçevede pazar dinamiklerinden kaynaklanan engeller, tüketici davranışlarına bağlı ve pazar yapısına bağlı engeller olmak üzere iki alt başlık altında incelenebilecektir.

2.4.1. Tüketici Davranışlarına Bağlı Engeller

- (142) Finansal pazarlarda inovatif ürün ve hizmetlerin pazarlanmasında karşılaşılan en büyük zorluklardan biri müşterilerin güveninin nasıl kazanılacağı hususunda ortaya çıkmaktadır. Nitekim birikimlerinin güvende olduğundan, yatırımlarının geleceğinden ve ödemelerinin zamanında yapıldığından emin olmak isteyen tüketiciler, yerleşik bankalara büyük güven duymaktadır. Zira bu bankalar, on yıllardır yahut yüz yıllardır faaliyet göstermekte olup bankacılık sisteminde kimi zaman tecrübe edilen krizlere rağmen hâlihazırda tüketiciler nezdinde yüksek güven duyulan kurumlar olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁴ Bu kapsamda tüketicilerle güçlü bağı olan yerleşik bankaların piyasaya girmek isteyen fintek şirketlerinin sunduğu hizmetlere benzer hizmetler sunuyor oluşu önemli bir giriş engeli yaratmaktadır.
- (143) Finansal teknolojilere ilişkin pazarlarda tüketicilerin güveninin sağlanması, finansal ve dijital okuryazarlıkla da doğrudan bağlantılıdır.¹⁰⁵ Söz gelimi yerleşik bankaların birçok hizmetini dijital kanallardan sunduğu son yıllarda, yalnızca çevrim içi olarak hizmet gösteren yeni nesil bankalar ya da fintek şirketleri açısından mudilerin güvenini sağlamak halen büyük bir sorun teşkil etmektedir.¹⁰⁶ Kanada'da fintekin gelişiminin neden yavaş olduğunu ortaya koymaya yönelik yapılan bir çalışmada, yalnızca %8'lik bir kesimin yerleşiklerin sunduğu finansal hizmetler dışındaki hizmetleri kullandığı saptanmıştır.¹⁰⁷ Bu durumu yaratan etkenler arasında tüketicilerin

---

¹⁰⁴ CBC (2017a), s.17

¹⁰⁵ PCA (2018), "Technological Innovation and Competition in the Financial Sector in Portugal", http://www.concorrenca.pt/vEN/Estudos_e_Publicacoes/Estudos_Economicos/Banking_and_Insurances/Documents/2018%20%20Issues%20Paper%20Technological%20Innovation%20and%20Competition%20in%20the%20Financial%20Sector%20in%20Portugal.pdf, s.24, Erişim Tarihi: 29.01.2021

¹⁰⁶ OECD (2015), s.5

¹⁰⁷ CBC (2017b), "Highlights from the Competition Bureau's FinTech Workshop: Driving Competition and Innovation in the Financial Services Sector", [https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTechReport-Workshop-Eng.pdf/\\$file/FinTech-Report-Workshop-Eng.pdf](https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTechReport-Workshop-Eng.pdf/$file/FinTech-Report-Workshop-Eng.pdf), s.4, Erişim Tarihi: 27.01.2021

alternatif hizmetlerin varlığı ve bunların avantajları konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması bulunmaktadır. Ayrıca araştırmada tüketicilerin yerleşiklerin sunduğu hizmetlerden genel olarak memnun oldukları ve yerleşik bankalar ile tüketiciler arasında güvene dayalı güçlü bir ilişkinin bulunduğu ifade edilmektedir. Anılan statükodan memnun olan yerleşik bankaların mevcut teknolojik altyapılarında büyük değişikliklere gitme konusunda çok istekli olmadıkları örneklere rastlanmaktadır. Buna karşılık ülkemizde olduğu üzere bazı ülke örneklerinde ise yerleşik bankaların dijitalleşmede hızlı bir dönüşüm içerisinde olduğu ve bu durumun tüketicilerin farklı alternatiflere olan ihtiyacını bir nebze azalttığı söylenebilecektir. Tersi örnekte, yani bankacılık sisteminin gelişmediği ya da yenilikçi olmadığı ülkelerde ise fintek daha hızlı yaygınlaşmaktadır.

- (144) Fintek şirketlerinin faaliyetlerine özgü bazı düzenlemeler yapılması, kalite standartlarının belirlenmesi ve ülkemizdeki TÖDEB örneğinde olduğu gibi sektörel kuruluşların kurulması, müşteri güvenini sağlama konusunda katkı sağlayabilecektir. Keza dijital okuryazarlığın arttırılmasına yönelik eylemler de benzer etkiyi gösterebilecektir. Sonuç olarak, tüketicilerin fintek hakkındaki bilgisi ve farkındalığı arttıkça daha inovatif çözümler sunan finansal hizmetlere olan talebin artması ve anılan giriş engelinin bir nebze zayıflaması söz konusu olabilecektir. Diğer yandan, PSD2 ve benzeri düzenlemelerin getirdiği sıkı güvenlik gereklilikleri konusunda bilgi sahibi olan tüketicilerin fintek hizmetlerine olan güveninin artması beklenmektedir.¹⁰⁸ Benzer şekilde ülkemizde de 6493 sayılı Kanun kapsamında TCMB tarafından çıkarılacak alt düzenlemeler ile fintek şirketlerinin faaliyetlerindeki güvenlik standartlarının belirlenmesi, tüketicilerin yeni oyunculara güvenini artırabilecektir.
- (145) Tüketici davranışlarına yönelik açıklanan bu hususlar ödeme hizmetleri pazarı özelinde de geçerlidir. Örneğin, bazı çalışmalar mobil ödeme çözümlerine yönelimin tahmin edilenden yavaş olduğunu, yerleşiklerin sunduğu ödeme yöntemlerine güvenmesi nedeniyle birçok tüketicinin mobil cüzdan gibi yöntemleri henüz tercih etmediğini ortaya koymaktadır.¹⁰⁹ Buna karşılık, genç nüfusun yoğun olduğu, nakit paranın çok kullanıldığı ve yerleşik bankalarla ilişkisi olmayan kesimin fazla olduğu ülkelerde mobil ödeme yöntemlerine geçişin daha hızlı olduğu görülmektedir. Anılan hususlar, yalnızca tüketiciler için değil işlemin diğer tarafındaki üye işyerleri için de geçerlidir. Bununla beraber, özellikle e-ticaret işlemlerinde yaşanan artışla beraber gerek tüketiciler gerek üye işyerleri tarafında yeni ödeme yöntemlerine ilginin artması beklenmektedir.

---

¹⁰⁸ PCA (2018), s.25

¹⁰⁹ CBC (2017b), s.28

- (146) Ödeme hizmetlerinin çift taraflı yapısı nedeniyle bir yandan tüketicilerin yeni bir ödeme yöntemi kullanmaya ikna olması diğer yandan üye işyerlerinin yeni ödeme yöntemleriyle ödeme yapılmasını kabul etmesi gerekmektedir. Esasen kredi kartıyla yapılan ödemelerin üye işyerleri için yarattığı maliyetin diğer ödeme yöntemlerine oranla daha yüksek olduğu düşünüldüğünde, üye işyerlerinin alternatif yöntemleri kabul konusunda yeterli güdüleri olacağı söylenebilecektir.¹¹⁰ Buna karşılık tüketiciler, hâlihazırdaki ödeme yöntemlerinin yarattığı bazı avantajlardan (kredi kartlarına özel puan sistemleri gibi) vazgeçme konusunda kararsız kalabilmektedir. Zira bu tip kampanyalar görünürde tüketiciler için bir maliyet yaratmamaktadır. Hâlbuki bu kampanyalardan doğan maliyetin üye işyerlerinin kart kabul maliyetine yansıtıldığı ve nihai ürün fiyatını etkilediği söylenebilecektir. Ek olarak, yüksek sayıda kredi kartı çıkaran kuruluşlar, takas ücreti gibi kalemlerden elde ettikleri cirodan feragat etmek istemediklerinden kredi kartlarına alternatif düşük maliyetli yeni ödeme yöntemlerine geçiş açısından eylemsiz kalabilmektedir.
- (147) Piyasalarda rekabeti sağlayan unsurlardan biri de tüketicilerin alternatif ürün ve hizmetler arasında geçiş yapabilme imkânıdır. Bu yolla bir yandan tüketiciler kendileri için en uygun seçeneğe erişmekte, diğer yandan müşterilerini rakiplerine kaptırma tehdidi altındaki teşebbüsler ürünlerinin ve hizmetlerinin kalitesini yükseltme ihtiyacı hissetmektedir. Özellikle farklı bir sağlayıcıya geçmek isteyen tüketicilerin çeşitli ücretler, cezalar vb. maliyetlere katlandığı durumlarda oluşan yüksek geçiş maliyetleri ise pazarda tüketici ataleti yaratabilecektir. Benzer şekilde yeni finansal hizmetler denemekten kaynaklanan çeşitli riskler de tüketicileri sağlayıcı değiştirmekten alıkoyabilmektedir.¹¹¹ Pazara girmeye çalışan küçük teşebbüsler açısından tüketicilerin mevcut sağlayıcılarına bağlı kalmaya devam edeceği bu haller büyük dezavantajlar doğurmaktadır. Tüketici ataleti yaratan durumlara fintek bağlamında; piyasada sürekli yeni hizmetlerin boy göstermesi sebebiyle tüketicilerin kafa karışıklığı yaşamaları ve yeterli bilgiye ulaşarak bir seçim yapamaması, yerleşiklerin olmazsa olmaz ürünleri ile diğer ürünleri paket şeklinde sunması, uzun süreli sözleşmeler ile tüketicilerin bağlanması gibi haller örnek olarak verilebilir.¹¹² Tüketici ataleti kavramı yalnızca son tüketiciyi değil özellikle ödeme hizmetleri gibi pazarlar açısından önem taşıyan üye işyerleri gibi teşebbüsleri de kapsamaktadır.

---

¹¹⁰ CBC (2017b), s.30

¹¹¹ CBC (2017b), s.17

¹¹² ACM (2016), "How to boost FinTech's contribution to effective competition in the financial sector ?", https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/publicaties/15926_fintech-call-for-input-final-version-EN.pdf, s.5, Erişim Tarihi: 29.01.2021

2.4.2. Pazar Yapısına Bağlı Engeller

- (148) Ülkemizde özellikle sektör temsilcilerince fintek şirketlerinin aleyhine işleyen pazar dinamiklerine dikkat çekilmektedir. Büyük bilgi teknolojileri ekiplerine sahip bankaların tüm projeleri şirket içinde hayata geçirme eğiliminde olmaları; risk sermayesinin, melek yatırımcıların ve etkili teşvik mekanizmalarının olmayışından dolayı yaşanan kaynak ve yatırım sıkıntısı; bankalar ile fintek kuruluşlarının birlikte çalışılabilecekleri ortam ve platformların olmayışı; bankalar ile fintek kuruluşları arasındaki rekabet ortamını gözetken politikaların eksikliği dile getirilen hususlar arasındadır. Ülkemizde özellikle sermaye sıkıntısı dolayısıyla pazardaki gelişimin istenilen düzeyde olmadığından söz edilebilecektir. Sektöre ilişkin verinin bağımsız ve şeffaf bir şekilde toplanarak sektöre ilgi duyan yatırımcılara sunulabilmesini sağlayacak bir mekanizma olmaması sebebiyle yatırımcıların temkinli davranması bu sorunda büyük rol oynamaktadır.¹¹³
- (149) Fintek şirketlerinin karşılaşması muhtemel engellerden biri de şebeke etkisinden doğmaktadır. Bir şebekeye katılan her tüketicinin veya ürünün şebeke içinde yer alan tüketicilere ve ürüne ek bir fayda sağlamasından doğan bu etkiler, özellikle ödeme sistemleri açısından ele alınabilecektir.¹¹⁴ Örneğin bir ödeme sisteminin takas altyapısı kullanmadan ödemeyi doğrudan kullanıcının banka hesabı üzerinden yaptığı bir durumda (on-us işlemler) şebeke etkisi önem kazanacaktır. Zira bu hizmetin sunulabilmesi için ödeme yapanın ve ödeme alanın anılan sisteme kayıtlı olması gerekmektedir. Bu şekilde sisteme dâhil olan her yeni ödeme alan kuruluş, hâlihazırdaki kullanıcılar için pozitif bir dışsallık sağlayacaktır. Bu tip bir sistemin müşterileri artan oranlarda kendine çekeceği ve böylelikle aynı pazarda benzerinin kurulması zor bir ekosistem yaratarak rakipler için tehdit oluşturan bir pazar gücüne erişeceği söylenebilecektir. Bu nedenle şebeke etkilerinin olduğu pazarlarda, müşterilerinin küçük bir kısmını dahi kaybetse karlılığını yitirecek olan fintek şirketlerinin dışlanma ihtimallerinin yüksek olduğu ifade edilmektedir.¹¹⁵ Şebeke etkilerinin, tüketicilerin yalnızca bir sağlayıcının platformunu kullanmayı tercih ettiği (*single homing*) pazarlarda çok daha güçlü bir giriş engeli yaratması mümkündür.¹¹⁶

¹¹³ EY (2018), "Türkiye FinTech Ekosisteminin Sürdürülebilir Gelişimi için 23 Öneri", https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2018/02/EY_T%C3%BCrkiye-Fintech-Ekosisteminin-S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Geli%C5%9Fimi-%C3%A7in-23-%C3%96neri.pdf, s. 19, Erişim Tarihi:29.01.2021

¹¹⁴ OECD (2015), s.6

¹¹⁵ ACM (2017), s.28

¹¹⁶ EP (2018), "Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)", [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/619027/IPOL_STU\(2018\)619027_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/619027/IPOL_STU(2018)619027_EN.pdf), s.13, Erişim Tarihi: 29.01.2021

- (150) Ölçek ve kapsam ekonomilerinin söz konusu olduğu pazarlar açısından da fintek şirketlerinin aleyhine giriş engellerinin söz konusu olduğu görülmektedir. Fintek şirketlerinin ölçek ekonomisine ulaşması; bu şirketlerin, sundukları hizmetin iki tarafında da yeterli sayıda kullanıcıya erişmesiyle faaliyetlerini sürdürülebilir kılmasıdır. Böylelikle ölçek ekonomisine ulaşan fintek şirketleri, şube ağına sahip olmamalarından doğan maliyet avantajı ile elde ettikleri kârlarını uzun vadede de koruyabilecektir.¹¹⁷ Bununla birlikte hâlihazırda müşteri portföyü geniş olan yerleşikler, ölçek ekonomisine ulaşmada oldukça avantajlıdır. Ölçek ekonomisinin yalnızca bir ya da iki büyük oyuncunun faaliyette bulunmasına imkân tanıdığı durumlarda fintek şirketlerinin pazarda kalıcı olmakta zorlanacağı açıktır. Benzer bir durum, hâlihazırda birçok farklı hizmeti sunan ve büyük risklere girmeden yeni hizmetler sunmaya yetecek sermayeye sahip olan yerleşik bankaların kapsam ekonomisine ulaşması açısından da geçerlidir. Nitekim bankaların sundukları farklı hizmetler bakımından ortak maliyetlere katlanmalarından dolayı yeni hizmetler sunma konusunda ellerinin güçlü olduğu söylenebilecektir.¹¹⁸ Kapsam ekonomisine ulaşan ve birçok farklı hizmet sunan bankaların bu hizmetleri paket halinde tüketiciye sunmaları da büyük bir avantajı beraberinde getirmektedir.
- (151) Yeni ödeme yöntemlerinin yaygınlaşmasına yönelik bir diğer engel ise ödeme platformları ve cihazlar arasındaki birlikte çalışabilirliğin (*interoperability*) sağlanamamasıdır.¹¹⁹ Birçok ödeme yönteminin olduğu bir pazarda tüketiciler hangi ödeme yönteminin hangi işyerlerinde geçerli olduğu konusunda kafa karışıklığı yaşayabilecektir. Benzer şekilde, işyerlerinin de farklı ödeme yöntemlerini kabul edecek altyapıyı yönetmeleri zor olabilmektedir. Bu nedenle pazardaki oyuncuların işbirliğiyle, birlikte çalışabilirliğin sağlandığı bir yapıda fintek şirketleri de pazara giriş açısından daha avantajlı olacaktır.¹²⁰
- (152) Benzer bir şekilde tamamlayıcılık (*complementarity*) kavramı da bu kapsamda ele alınabilecektir.¹²¹ Fintek şirketlerinin sunduğu ürünlerin tamamlayıcı olması, yerleşiklerin farklı ürünleri ile uyumlu olarak çalışabilmesi anlamına gelmektedir. Söz gelimi bir fintek şirketi

---

¹¹⁷ CBC (2017b), s.17

¹¹⁸ CNMC (2018), "Market Study on the Impact on Competition of Technological Innovation in the Financial Sector", https://www.cnmc.es/sites/default/files/2218346_1.pdf, s.48, Erişim Tarihi: 29.01.2021

¹¹⁹ CBC (2017b), s. 31

¹²⁰ Diğer bir yöntem, TCMB tarafından hazırlanan "Ödeme Hizmetlerinde Tr Karekodun Üretilmesi ve Kullanılması Hakkında Yönetmelik"te görüleceği üzere düzenleyici otorite tarafından bir ödeme yönteminin işleyişinin standartlaştırılması ile pazardaki oyuncular arasında ödeme yöntemine ilişkin farklılıkların asgari seviyeye indirilmesidir.

¹²¹ ACM (2017), s. 25

tarafından mobil cihazlarda kullanım için sunulan bir ödeme uygulaması, tüketicinin mevduat hesabı ya da banka/kredi kartı ile uyumlu olarak kullanılabilirdiği takdirde müşteriler için değer kazanmaktadır. Fintek şirketleri ödeme sistemlerine yönelik hizmetleri bir bütün halinde vermemekte, genel olarak bu sistemin bir aşamasına yönelik hizmet sunmaktadır. Tamamlayıcılık bu nedenle pazara yeni giren teşebbüslerin varlıklarını devam ettirmeleri açısından önemlidir. Diğer yandan, tüketicilerin yerleşik bankaların hizmetlerini tamamlayıcı olarak hizmet aldığı fintek şirketleri ile tanışması, bu tüketicilere pazarda farklı rekabetçi hizmetlerin fintek şirketleri tarafından sunulduğu bilgisini kazandırmaktadır.¹²² Bizzat bu nedenle yerleşikler, yeni teşebbüslerin bir hizmetini tamamlayıcı nitelikte görmeyen getireceği avantajlardan ziyade, ileride diğer hizmetleri adına rekabetçi bir baskıyla karşılaşabilecekleri riskine odaklanabilmekte ve dışlayıcı eylemlere başvurabilmektedir.

(153) Fintek şirketleri için geçmiş dönemde en önemli giriş engellerinden birinin de konvansiyonel anlamda bir şube ağına sahip olmamaları olduğu söylenmektedir.¹²³ Buna karşılık, internete ve mobil cihazlara erişimin oldukça yaygınlaştığı son yıllarda tüketicilerin bir şubeye gitmektense anlık olarak dijital işlemler yapmayı tercih eder hale geldiği söylenebilecektir. Bu nedenle şube ağına sahip olmama fintek açısından bir giriş engeli olma vasfını her geçen gün yitirmektedir. Aksine, yaygın fiziki şube ağına sahip olunmaması, bir yönüyle fintek şirketlerine esneklik ve maliyet avantajı sağlamakta ve bu açıdan kimi durumlarda giriş engelinden ziyade ticari avantaj oluşturmaktadır.¹²⁴

(154) Müşterilere ilişkin bilgiler açısından fintek şirketlerinin yaşadığı problemlere de değinilebilecektir. Örneğin, banka dışı finansal kuruluşlar müşterilerin kredi ve finansal bilgilerine çoğu zaman sahip değildir. Skorum ve finansman sağlama açısından önem taşıyan bu bilgiler, müşteriler ile hâlihazırda çalışan bankaların elinde bulunmaktadır. Müşterinin hesap hareketleri üzerinden doğan bilgiye sahip olan bankalar, müşterisine diğer ürünlerinin satışını yapma konusunda büyük imkân elde etmekte ve müşterilerin diğer hizmetleri de kendilerinden almasını sağlamaktadır.¹²⁵

---

¹²² PCA (2018), s. 20

¹²³ CBC (2017b), s. 16

¹²⁴ Diğer taraftan, bazı fintek şirketlerinin banka şubelerinin yaygın olmadığı bölgelerde açtığı temsilcilikler ile finansal erişimi olmayan kesime ulaşmayı başardığı ve bu yönüyle rekabet avantajı elde ettiği bilinmektedir.

¹²⁵ ACM (2017), s. 12

BÖLÜM 3

FİNTEKTE YENİ BİR CEPHE: BÜYÜK TEKNOLOJİ ŞİRKETLERİNİN PAZARA GİRİŞİ

3.1. Genel Bakış

- (155) Geçtiğimiz birkaç yıla kadar rekabet hukuku bağlamındaki fintek tartışmaları, yıkıcı inovasyon geliştirme potansiyeli olan banka dışı fintek şirketlerinin kendilerine pazarda ne ölçüde yer bulabileceği hususu, düzenlemelerin gelişimi ve yerleşiklerin dışlayıcı davranışlarına karşı yapılacak ex-post müdahaleler odağında yürümekteydi. Fakat dünya çapında fintek pazarlarını rekabetçi kılmaya yönelik ve esas amacı banka dışı finansal kuruluşların bu pazarlarda faaliyet göstermesine imkân yaratmak olan düzenlemeler (AB örneğinde PSD1 ve PSD2’de olduğu üzere), büyük teknoloji şirketlerinin de özellikle ödeme hizmetleri pazarına yönelmesine önayak olmuştur. Bu nedenle her geçen gün yukarıda anılan tartışmaların yanına; büyük teknoloji şirketlerinin çok daha büyük bir potansiyel ile asıl yıkıcı etkiyi yaratacak teşebbüsler olduğu iddiası odağında gelişen tartışmalar eklenmektedir. Teknoloji şirketleri ise fintek pazarlarına girmelerindeki esas amacın hâlihazırda ekosistemlerinin güçlendirilmesi ve tüketicilerin bu ekosistemde kalmalarının sağlanması olduğunu ifade etmektedir.¹²⁶
- (156) Üzerinde durulan husus pazara giriş yapmak isteyen küçük şirketler olduğunda, rekabet otoritelerinin bu şirketlerin aleyhine gelişen rekabetçi yapıya odaklandığı söylenebilecektir. Buna karşılık, büyük teknoloji şirketleri hâlihazırda birçok farklı pazardaki hâkim durumları sebebiyle soruşturmalarla karşı karşıya kalan, son yıllarda özellikle veri sahipliği ve ölçek/kapsam ekonomisi odağında akademik çevrelerce daha sert rekabet hukuku yaptırımları ile muhatap olması gerektiği ifade edilen teşebbüsler konumunda bulunmaktadır. Bu nedenle, kaldıraç etkisi ile yeni girdiği pazarlarda olumsuz sonuçlar doğurabilecek bu teşebbüslere yönelik fintek özelinde yapılan tartışmaların farklılık arz edebileceği açıktır.
- (157) Büyük teknoloji şirketlerinin finansal hizmetlere ilişkin birçok farklı ülkede yeni faaliyet alanlarına dâhil olduğu söylenebilecektir. Örneğin, sanal varlıklar ve dijital ödeme yöntemleri açısından

---

¹²⁶ ACM (2020), “Big Techs in the Payment System”, <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/acm-report-on-big-techs-in-the-payment-system.pdf>, s.3, Erişim Tarihi: 29.01.2021

teknoloji şirketlerinin bir hayli aktif olduğu görülmektedir. Öyle ki Çin'de Alipay ve WeChat Pay, Kenya'da M-Pesa tarafından yürütülen projeler ve küresel ölçekte Facebook'un Diem projesi bu açıdan öne çıkmaktadır. Avrupa'da ise hâlihazırda ödeme kuruluşu veya elektronik para kuruluşu olarak lisanslanmış yahut ödeme hizmetlerine yönelik çeşitli teknik hizmetler sağlayan büyük teknoloji şirketlerinin bulunduğu görülmektedir. Ödeme kuruluşu olarak lisanslanan teşebbüsler arasında eBay ve Facebook örnek olarak gösterilebilecekken; elektronik para lisansına sahip olan teşebbüsler arasında Amazon, Alipay, Airbnb, Google ve Uber bulunmaktadır.¹²⁷ Bunun yanında Apple'ın ABD'de ödeme lisansına, Tencent'in ise Çin'de çeşitli lisanslara sahip olduğu bilinmektedir. Konu büyük teknoloji şirketleri olduğunda ödeme hizmetlerine yönelik ilk olarak çevrim içi ödemeler akla gelse de NFC (*Near Field Communication*/Yakın Alan İletişimi) teknolojisi üzerinden Apple Pay ile yapılan ödemelerde olduğu gibi doğrudan fiziki mağazalarda da ödemeler yapılabilmektedir.

- (158) Anlaşılacağı üzere büyük teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetleri pazarına giriş yöntemleri çeşitlilik göstermektedir. Söz gelimi Apple, finansal sektördeki yerleşikler ile işbirliği yaparak yeni çözümler (Apple Wallet ve Apple Credit Card) geliştirirken, Facebook bağımsız bir girişimle kendi sanal varlıklarını geliştirmektedir. Bu anlamda teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetlerinin farklı seviyelerinde hizmet sunmayı hedeflediği görülmektedir. Nitekim bazıları bir nevi aracılık faaliyetiyle kendi platformunda müşteri ile sağlayıcı arasındaki ödeme işleminin gerçekleştirilmesini sağlarken, sanal varlık çıkarıcı kuruluşlar ise müşterilere doğrudan bir hizmet sağlamaktadır.¹²⁸
- (159) Yukarıda anılan hizmetlerin henüz önemli seviyelerde pazar paylarına ulaştığı söylenemeyecektir. Bu konudaki istisna ise finansal hizmetlere ilişkin büyük teknoloji şirketlerinin hatırı sayılır pazar payına ulaştığı çok az sayıdaki örnekten biri olan Çin pazarıdır. Öncelikle Çin'de mobil ödemelerin oldukça popüler olduğu ve Çin'in gayri safi yurtiçi hasılasının %16'sına ulaştığı belirtilmelidir.¹²⁹ Fakat bu noktaya gelinmesinden önce Çin'de oldukça zayıf bir ödeme hizmetleri pazarı olduğu bilinmekteydi. İşte tam olarak bu boşluktan yararlanan e-ticaret devi Alibaba, bir çevrim içi ödeme platformu olan Alipay ile pazara girmiştir. Günümüzde ödeme hizmetlerinin yanında finansman,

---

¹²⁷ SPEK, L.D. ve S. PHIJFERR (2020), "Will BigTechs change the European payments market forever", <https://www.compact.nl/articles/will-bigtechs-change-the-european-payments-market-forever/>, s.15, Erişim Tarihi: 29.01.2021

¹²⁸ SPEK ve PHIJFERR (2020), s. 14

¹²⁹ OECD (2020b), s.14

sigorta, kredi puanlama gibi birçok hizmeti de sunan Alipay'in, büyük kısmı Çin'den olmak üzere küresel çapta 1 milyarı aşkın kullanıcısının olduğu¹³⁰ ve Çin'in en büyük dört kreditorüyle aynı miktarda parayı yönettiği belirtilmektedir.¹³¹ Diğer yandan Alipay'in en büyük rakibi de yine bir teknoloji şirketi olan ve Çin'deki en popüler mesajlaşma uygulaması WeChat'in sahibi Tencent'dir. Nitekim WeChat, gerek çevrim içi gerek fiziki ortamda işyerlerinde geçerli bir ödeme yöntemi olarak kullanılmaktadır.

3.2. Büyük Teknoloji Şirketlerinin Fintek Hizmetlerini Farklı Kılan Hususlar

(160) Fintek şirketlerinin gerek düzenlemeler gerek pazarın yapısı sebebiyle karşılaştığı engellere yukarıda yer verilmiştir. Bu engeller arasında mevcut bir müşteri havuzuna ve müşteri verisine sahip olmama, yüksek sermaye maliyetleri, marka bilinirliğinin düşük olması gibi hususlar bulunmaktadır. Büyük teknoloji şirketleri bu dezavantajlarının çoğuyla muhatap olmamaktadır.¹³² Tersine, büyük teknoloji şirketleri sadık bir müşteri portföyüne sahip, bu müşterilerin verisini toplayan, sermaye sorunu yaşamayan, kapsam ve ölçek ekonomilerine, yüksek seviyede marka bilinirliğine ve lobi gücüne sahip teşebbüsler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³³ Şebeke etkileri ve kapsam ekonomileri gibi yukarıda ele alınan hususlar, konu büyük teknoloji şirketleri olduğunda lehe dikkate alınacak değişkenler olarak kabul edilmelidir. Zira bu şirketler ellerinde tuttıkları veri (arama geçmişi, sosyal medya hesaplarıyla bağlantılı bilgiler, alışveriş geçmişi vb.) vasıtasıyla kapsam ekonomileri içerisinde düşük maliyetler ile finansal hizmet sunabileceklerdir. Yerleşik finansal kuruluşların müşteri verisi konusunda bağlı olduğu sıkı düzenlemelerden bağımsız şekilde kendi faaliyetleri dolayısıyla veri toplayan teknoloji şirketlerinin, bu verilerden yararlanarak fintek pazarlarına yönelik bazı hizmetler sunması mümkündür.¹³⁴ Örneğin, yapılan bir çalışmada, finansman sağlayan teknoloji şirketlerinin büyük veri üzerinde makine öğrenmesi ve yapay zekâ yöntemleriyle yaptığı analizlerle riskli kredileri saptamada klasik metotlar kullanan

---

¹³⁰ Bkz. <https://news.lendit.com/2020/07/16/alipay-has-more-than-1-billion-annual-active-users/>, Erişim Tarihi: 04.04.2021

¹³¹ OECD (2020b), s.14

¹³² Küçük fintek şirketleriyle büyük teknoloji şirketlerinin tek ortak dezavantajları, finansal hizmetler alanındaki düzenlemelere ve risk yönetimine yönelik tecrübelerinin kısıtlı olması ve bankacılık lisanslarının olmamasından dolayı bazı haklardan yoksun olmasıdır.

¹³³ OECD (2020b), s.15

¹³⁴ OECD (2020b), s.15

kuruluşlardan daha başarılı olabileceği saptanmıştır.¹³⁵ Nitekim Çin'deki Ant Financial ve JD.com örneğinde, e-ticaret alanında edinilen harcama alışkanlıklarına dair verinin, düşük miktartlı kredi hizmetlerinde kullanıldığı görülmektedir.¹³⁶

(161) Fintek hizmetlerinin sunumu açısından, doğrudan hizmet sağlayıcı yahut platformları vasıtasıyla aracı rolünde görülebilen teknoloji şirketlerinin en büyük avantajlarından biri; hâlihazırdaki müşteri portföyüne, mevcut hizmetlerin yanında fintek hizmetleri de sunabilecek olmalarıdır. WeChat örneğinde olduğu üzere paket şeklinde sunulan bu tip hizmetlerde finansal hizmetler ile diğer hizmetlerin sınırları kaybolmakta ve tüketicilere paket halinde hizmet sunulmaktadır.¹³⁷ Yerleşik finansal kuruluşların ise finansal olmayan hizmetlerle paket yapabilme imkânından çoğunlukla yoksun olduğu söylenebilecektir.

(162) Hâlihazırdaki müşteri portföyüne, mevcut hizmetlerin yanında fintek hizmetleri de sunabilecek olmanın getirdiği avantajdan ticari olarak yararlanmaya yönelik stratejinin son dönemdeki somutlaşmış hali Süper Uygulamalardır (*Super-Apps*). Süper Uygulamalar ilk olarak 2010 yılında Blackberry markasının kurucusu Mike Lazaridis tarafından, birden fazla uygulamanın aynı ekosistem içerisinde kullanıcıya kolaylık sağlayacak şekilde sunulması olarak tanımlanmıştır.¹³⁸ Her geçen gün yaygınlaşmakta olan bu konsept sayesinde tüketiciler tek bir uygulama üzerinden yemek siparişinden finansal hizmetlere, çevrim içi alışverişten sağlık hizmetlerine birçok hizmetten faydalanabilmektedir. Diğer bir deyişle, normal şartlarda tüketicilerin mobil cihazlarında bulunan birden fazla uygulama ile yönettiği işlemler tek bir uygulama üzerinde entegre bir şekilde çalışma imkânı bulabilmektedir. Bu model bir yandan kullanıcılara farklı işlemleri aynı uygulama üzerinden yapabilme imkânı tanıırken, diğer yandan uygulamanın sunduğu hizmetlerin birbirleri ile uyum ve etkileşim içerisinde çalışmasıyla yeni faydalar doğurabilmektedir. Bu minvalde bir örnek olarak Güney Doğu Asya'da faaliyetlerini sürdüren Gojek isimli uygulama gösterilebilecektir.¹³⁹ Faaliyetine bir taksi uygulaması olarak başlayan Gojek, kısa

---

¹³⁵ FROST, J, L. GAMBACORTA, Y. HUANG, H. S. SHIN ve P. ZIBINDEN (2019), "BigTech and the Changing Structure of Financial Intermediation", https://www.bis.org/events/confresearchnetwork1909/frost_pres.pdf, s.21, Erişim Tarihi: 29.01.2021,

¹³⁶ OECD (2020b), s.22

¹³⁷ SPEK ve PHIJFERR (2020), s.18

¹³⁸ CAPGEMINI (2020), "Payments Top Trends 2021", https://www.capgemini.com/wp-content/uploads/2020/11/Payments-Top-trends-2021_web.pdf, s.8, Erişim Tarihi: 21.04.2021

¹³⁹ Bkz. <https://www.gojek.io/about>, Erişim Tarihi: 10.05.2021

sürede bünyesine ödeme hizmetleri de dâhil olmak üzere 20 farklı hizmeti dâhil etmiştir. Gojek'in iş modeli Asya pazarındaki farklı teşebbüslerce örnek alınarak yaygınlık kazanmaktadır.

(163) Süper Uygulamalar dendiğinde Çin, Tencent ve Alibaba gibi örnekler ile öne çıkmaktadır. Nitekim Tencent ve Alibaba, sırasıyla WeChat ve AliPay uygulamalarıyla ödeme hizmetlerini diğer hizmetlerinin yanına konumlandırmış durumdadır. Tencent ve Alibaba gibi teşebbüslerin Süper Uygulamalar içerisine ödeme hizmetlerini konumlandırma açısından dünyadaki örneklerine kıyasla çok daha başarılı oldukları görülmektedir. Akıllı telefon kullanımının ve bankalara erişim sağlamamış nüfusun yüksek olduğu Çin'de, tüketicilerin çoğunluğunun verilerini teknoloji şirketleriyle paylaşma konusunda bir çekincesinin de olmadığı saptanmıştır.¹⁴⁰ Bunun yanında Çin'de tüketicilerin dijital hesaplarıyla vatandaşlık numaralarının eşlenmesini gerektiren yapı sebebiyle teknoloji şirketleri farklı kanallardan da tüketiciler hakkında bilgi toplamıştır. Böylelikle tüketici özelinde geniş bir profil oluşturan teşebbüsler, tüketicilere Süper Uygulamalar kapsamında birçok farklı özelleştirilmiş hizmet sunma avantajını elde etmiştir.¹⁴¹ Diğer yandan gün itibarıyla Avrupa ve ABD'de yukarıda verilen örnekler düzeyinde finansal hizmetleri de içine alacak şekilde tasarlanmış Süper Uygulamalar görüldüğü söylenemeyecektir.¹⁴² Bununla beraber bazı örneklerin ortaya çıkmaya başladığı da söylenebilir. Örneğin Whatsapp, uygulama içerisinde alışveriş yapılmasına yönelik bir yöntem olan "Carts" özelliğini tanıtmıştır.¹⁴³ Yine Apple, Apple Pay vasıtasıyla mesajlaşma uygulaması içerisinde para gönderimini mümkün kılan bir özelliği tanıtmıştır.¹⁴⁴ Bu gibi uygulamaların gelecekte diğer bazı özellikleri de kapsamaya başlamasıyla birer Süper Uygulama olarak anılması mümkündür.

(164) Süper Uygulamalar açısından dikkat çeken diğer bir husus, teşebbüslerin öncelikli olarak esas faaliyetleri üzerinden yeterli sayıda kullanıcıya ulaşması ve daha sonrasında ödeme hizmetleri gibi diğer hizmetleri de uygulamaya dâhil ediyor olmasıdır. Bu bir anlamda, sunduğu ticari ürün/hizmet ne olursa olsun, yeterli sayıda kullanıcıya erişen ve gelişmiş bir bilişim altyapısına sahip bütün teşebbüslerin ödeme hizmeti gibi diğer hizmetleri uygulamalarına entegre edebileceği

---

¹⁴⁰ OLIVER WYMAN (2020), "Big Banks, Bigger Techs?", <https://www.oliverwyman.com/content/dam/oliver-wyman/v2/publications/2020/jul/Big%20Banks%20Bigger%20Techs%20Final%20Version.pdf>, s.38, Erişim Tarihi: 21.04.2021

¹⁴¹ OLIVER WYMAN (2020), s.39

¹⁴² CITI (2019), "Bank X The New New Banks", <https://hollandfintech.com/wp-content/uploads/2019/05/ANZTS.pdf>, s.24, Erişim Tarihi: 21.04.2021

¹⁴³ <https://faq.whatsapp.com/general/account-and-profile/about-cart/?lang=en> Erişim Tarihi: 21.04.2021

¹⁴⁴ <https://support.apple.com/tr-tr/guide/iphone/iph6d80edff1/ios>, Erişim Tarihi: 21.04.2021

anlamına gelmektedir. Ayrıca bir Süper Uygulama ne kadar çeşitli ticari ürün/hizmet sunarsa, uygulamaya entegre ödeme hizmetinin kullanımının o denli yaygınlaşacağı söylenebilecektir. Buna bağlı olarak, teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetleri başta olmak üzere finansal hizmetlere yönelik artan etkisinin, Süper Uygulamalar vasıtasıyla yalnızca Google ve Apple gibi teknoloji devleriyle sınırlı kalmayacağı, ölçek ekonomisine ulaşan ve bazıları yalnızca Türkiye’de faaliyet gösteren çeşitli sektörlerden teşebbüslerin de bu pazarda etki göstermeye başlayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde Süper Uygulama yaratmaya en elverişli teşebbüsler olarak e-ticaret şirketleri, bankalar, sipariş sağlayıcıları ve telekomünikasyon operatörleri gösterilebilecektir.¹⁴⁵

- (165) Süper Uygulamaların birden fazla hizmete yönelik tüketici verisi toplamasıyla çok değerli bir veri havuzuna eriştiği aşikârdır. Teknoloji şirketlerinin diğer faaliyetlerinden doğan veriler dolayısıyla finansal hizmetler sunmada elde edeceği yukarıda izah edilen avantajlar, onlarca hizmet sunabilen Süper Uygulamalar bakımından çok daha fazla olabilecektir. Süper Uygulamaların tüketiciler açısından yarattığı avantajlar ise; yüksek kullanıcı deneyimi, veri güdümlü öneriler ve kişiselleştirilmiş teklifler olarak sayılmaktadır.¹⁴⁶
- (166) Süper Uygulamalar karşısında yerleşik bankaların nasıl bir strateji güdeceği konusunda ise belirsizlikler sürmektedir. Bununla beraber yerleşik bankaların Süper Uygulamalar ile işbirliği yaparak son kullanıcılara ulaşmaya çalıştığı örneklerden söz etmek mümkündür.¹⁴⁷
- (167) Teknoloji devlerinin sunduğu/sunacağı finansal nitelikli hizmetlerin nasıl ücretlendirileceği hususu da geleneksel finansal sisteme göre farklılık arz etmeye müsaittir. Müşterilere çeşitli ödeme hizmetleri sunan teşebbüsler bu müşteriler hakkında finansal durum veya harcama alışkanlıkları gibi çeşitli bilgiler edinmektedir. Bu denli değerli bir bilgi tek başına dahi finansal bir değer taşıyabileceğinden, teşebbüslerin ekonomik modellerini esas hizmeti ücretsiz sunarak bu bilgiyi elde etme üzerine kurabileceği iddia edilmektedir.¹⁴⁸ Bu tip bir ekonomik modelin finansal kuruluşlar için alışılmadık olduğu açık olsa da Facebook ve Google gibi teknoloji devlerinin hâlihazırda bu sistemle kazanç elde ettiği bilinmektedir. Bir görüşe göre, yerleşik bankalar veri sahipliği açısından daha avantajlı görülseler de bu veriyi yapay zekâ ve makine öğrenmesi gibi

---

¹⁴⁵ Bkz. <https://www.strategyand.pwc.com/tr/tr/pdf/super-uygulamalar-pdf.pdf>, Erişim Tarihi: 13.10.2021

¹⁴⁶ CAPGEMINI (2020), s.9

¹⁴⁷ Bkz. <https://www.reuters.com/article/us-gojek-siam-commercial-bank-idUSKCN1U50I9>, Erişim Tarihi: 13.10.2021

¹⁴⁸ SPEK ve PHIJFERR (2020), s.18

tekniklerle işleme kapasiteleri teknoloji şirketlerine göre kısıtlıdır.¹⁴⁹ Bizzat bu nedenle teknoloji şirketlerinin pazara girişinin küçük fintek şirketlerinden daha yıkıcı olacağı savunulmaktadır. Kaldı ki dinamik olmayan altyapılarının varlığıyla bilinen mevcut ödeme hizmetleri pazarındaki yerleşiklerin karşısına, müşterilere çok daha kolay ve hızlı çözümler sunma konusunda istekli olduğu görülen teknoloji şirketlerinin¹⁵⁰ (büyük müşteri havuzu, üstün teknolojik imkânlar, veri işleme kapasitesi, yüksek sermaye ve marka tanınırlığıyla) çıkmasının yıkıcı etki göstermesi şaşırtıcı olmayacaktır.

- (168) Diğer yandan, teknoloji şirketlerinin fintek hizmetleri açısından hiçbir dezavantajının bulunmadığını söylemek de doğru olmayacaktır. Finansal kuruluşlar hakkında yapılan bir araştırma, sanal varlık birimi sağlanması açısından en güvenilmeyen teşebbüslerin, gizlilik kaygısından dolayı teknoloji şirketleri olduğunu ortaya çıkarmıştır.¹⁵¹ Buna rağmen bazı yazarlar Çin örneğini vererek teknoloji şirketlerine güvenin az olması durumunun bütün ülkeler için geçerli olmadığını, özellikle gelişmekte olan ülkelerde finansal hizmetler için teknoloji şirketlerinin tercih edilmesinin daha olası olduğunu ifade etmektedir.¹⁵² Ek olarak, fintek şirketlerine benzer şekilde büyük teknoloji şirketlerinin de finansal risk yönetiminde tecrübelerinin yeterli olduğu söylenemeyecektir.¹⁵³

3.3. Büyük Teknoloji Şirketlerinin Piyasaya Etkileri ve Olası Stratejiler

- (169) Büyük teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetleri başta olmak üzere fintek pazarlarına girişinin rekabetçi yapıya ve tüketici deneyimine birçok olumlu etkisinin olacağı söylenebilecektir. Ödeme hizmetlerine yönelik oligopolistik yapının ortadan kalkmasıyla rekabetçi baskı altında kalacak klasik finansal kuruluşların daha inovatif, tüketici dostu ve verimli çözümler sunma reflekslerinin artması bu faydaların başında gelmektedir.¹⁵⁴ Bunun yanında doğrudan büyük teknoloji şirketlerinin sunacağı, tüketicinin isteklerini inovatif ve kapsamlı şekilde karşılayan hizmetlerin sağlayacağı faydalar da ortadadır.

---

¹⁴⁹ OECD (2019), "Summary of Discussion of the Roundtable on Digital Disruption in Financial Markets", [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2019\)1/ANN3/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2019)1/ANN3/FINAL/en/pdf), s.3, Erişim Tarihi: 29.01.2021

¹⁵⁰ SPEK ve PHIJFERR (2020), s.13

¹⁵¹ SPEK ve PHIJFERR (2020), s.18

¹⁵² OECD (2019), s.4

¹⁵³ OECD (2020b), s.15

¹⁵⁴ ACM (2020), s.42

(170) Buna karşılık büyük teknoloji şirketlerinin özellikle bir pazardaki hâkim durumlarının diğerinde kötüye kullanılması şeklinde ortaya çıkabilecek dışlayıcı davranışlarına yönelik risk de göz ardı edilememektedir. Bu tip davranışların anlaşılması adına öncelikle teknoloji şirketlerinin hangi modelde faaliyet göstereceğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu şirketler doğrudan fintek hizmetlerinin sağlayıcısı olarak, sahip oldukları kapsam ekonomilerinden yararlanmak ve paket hizmetler sunmak şeklinde faaliyet gösterebilmektedir. Fakat şu an için büyük teknoloji şirketlerinin doğrudan ödeme kuruluşu olarak faaliyet gösterdiği örneklerden ziyade bu şirketlerin ödemenin yapılmasını temin eden teknik bir hizmet sunduğu örnekler daha sık rastlanmaktadır.¹⁵⁵ Güncel durumda bankalardan farklı olarak, yalnızca bir teknik hizmet sağlayıcısı ya da aracı olarak faaliyet gösteren büyük teknoloji şirketlerinin, PSD2 kapsamında başka ödeme hizmeti sağlayıcılarına yönelik bir erişim sağlama yükümlülükleri bulunmamaktadır. Keza bankalarla aynı düzenlemelere tabi olmamak için bu teşebbüslerin mevduat kabul etmeyi tercih etmeyebilecekleri de ifade edilen hususlar arasındadır.¹⁵⁶

(171) Diğer bir olasılıkta ise teknoloji şirketleri doğrudan bir fintek hizmetini (örneğin ödeme hizmetini) sağlamaktan ziyade bir pazaryeri olarak faaliyet göstererek fintek hizmetlerine yönelik çok taraflı bir platform sunabilecektir.¹⁵⁷ Pazaryeri olarak faaliyet gösteren bir platform bu şekilde birden fazla teşebbüse ait finansal hizmeti müşterilere bir arada sunabilecektir. Bu tip bir platforma sahip olan bir teknoloji şirketi, yerleşiklerin en karlı hizmetlerini saptayarak bu hizmetleri bizzat sunma girişiminde bulunabilecek ve bu şekilde yerleşiklere yönelik dışlayıcı stratejiler güdebilecektir.¹⁵⁸ Bir teknoloji şirketinin tüketici ile bankaları bir araya getiren bir platformu kontrol ettiği senaryoda, büyük teknoloji şirketlerine karşı yürütülmüş olan ve bu teşebbüslerin platformlarda kendi ürün ve hizmetlerini öne çıkarmasına yahut bir pazardaki hâkim durumunu bağlantılı diğer bir pazarda kötüye kullanılmasına yönelik soruşturmalar akla gelmektedir. Nitekim büyük teknoloji şirketlerine karşı birçok yargı çevresinde yürütülen soruşturma ve davalarda, dikey seviyede farklı faaliyetlerin yürütüldüğü pazarlarda faaliyet göstermeye başlayan teknoloji şirketlerinin bir seviyedeki hâkim durumundan yararlanarak diğer seviyelerde de hâkim duruma gelme potansiyeli olduğu ve diğer seviyelerdeki rakipleri dışlayıcı davranışlara rastlanılabileceği ortaya konmuştur.

---

¹⁵⁵ ACM (2020), s.48

¹⁵⁶ OECD (2020b), s.22

¹⁵⁷ OECD (2020b), s.23-24

¹⁵⁸ EISANMANN, T, G. PARKER ve M. V. ALSTYNE (2011), "Platform Envelopment", *Strategic Management Journal*, Strat. Mgmt. J, 32: 1270-1285, s.1270; OECD (2020b), s.22

- (172) Bu tip dışlayıcı davranışların ödeme hizmetleri pazarı özelinde görülmesi ihtimali üzerinde ayrıca durulabilecektir. Dışlayıcı davranışlar, özellikle bir platformda faaliyet gösteren satıcılara veya e-cüzdan ya da ödeme uygulaması sağlayıcılarına yönelebilecektir.¹⁵⁹ Bu durumda büyük teknoloji şirketlerinin hâkim durumda buldukları platformlarda gerçekleşecek ödeme hizmetleri açısından bir geçit beklisi konumunda buldukları söylenebilecektir.
- (173) Hollanda'da bankaların, teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetleri pazarına girişi karşısında yaptıkları yorumlarda; PSD2 sebebiyle veri paylaşımının bazı hallerde zorunlu olması sebebiyle kendi hizmetlerine yönelik otonomiye kaybetme riskiyle karşı karşıya olduklarını düşündükleri belirtilmektedir.¹⁶⁰ Ayrıca bankaların bazı hizmetler için büyük teknoloji şirketlerine mahkûm oldukları, örneğin Apple'ın NFC özelliğini bankalara açmaması dolayısıyla bu cihazlarda bankaların e-cüzdan uygulamasıyla ödeme yapılamadığı ifade edilmektedir. Nitekim AB Komisyonunun başlattığı yeni bir soruşturmada, Apple'ın telefonlarındaki NFC özelliğini yalnızca Apple Pay'e açtığı iddiasının inceleneceği görülmektedir.¹⁶¹ Bu hususa ilişkin olarak yine Almanya'nın 2020 yılından itibaren geçerli olmak üzere ödeme hizmetleri alanında yaptığı yasal düzenleme dikkat çekmektedir. Bu düzenleme uyarınca mobil ve internet tabanlı ödeme hizmetlerine katkıda bulunan teknik altyapıları işleten operatörler, ödeme ya da elektronik para kuruluşlarının talebi üzerine, makul bir ücret karşılığında ilgili altyapılara bu kuruluşların erişebilmesini sağlamak zorundadır. Düzenlemenin birincil amacı Apple'ın NFC özelliğinin yerleşik oyunculara açılmasını sağlamak olarak yorumlandığından ilgili düzenleme "Lex Apple Pay (Apple Pay Kanunu)" olarak bilinmektedir.¹⁶²
- (174) Apple Pay örneğinde sözleşme yapmanın reddi şeklinde somutlaşan stratejinin farklı görünümünde ortaya çıkması da mümkündür. Kurulun *Google Android* kararında¹⁶³ görüleceği üzere büyük teknoloji şirketlerinin bağlama uygulamalarıyla rekabet ihlaline sebebiyet vermesi olasılık dâhilindedir. Ödeme hizmetlerine ilişkin hizmetlerin de bu tip bağlama uygulamalarına konu edilmesi durumunda rekabet karşıtı riskler ortaya çıkabilecektir. Bunun yanında, hâkim

---

¹⁵⁹ ACM (2020), s.43

¹⁶⁰ ACM (2020), s.37

¹⁶¹ İlave bilgi için bkz. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1075, Erişim Tarihi:13.10.2021

¹⁶² FRANCK J, LINARDATOS D. (2021), "Germany's 'Lex Apple Pay': Payment Services Regulation Overtakes Competition Enforcement", *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt:12, Sayı:2, <https://academic.oup.com/jeclap/article/12/2/68/5905712>, s. 68, Erişim Tarihi: 02.11.2021

¹⁶³ Kurulun 19.09.2018 tarih ve 18-33/555-273 sayılı *Google Android* Kararı

durumdaki bir e-ticaret platformu sahibince kendi ödeme hizmetini kullanan satıcılara ayrıcalık tanınması durumuna rastlanabilecektir.¹⁶⁴ Bir diğer örnekte, İsviçre Rekabet Otoritesinin incelemeye konu ettiği bir olayda Twint isimli uygulama ile ödeme yapmak isteyen Apple kullanıcılarının otomatik olarak Apple Pay'e yönlendirildiği görülmekte, bu açıdan ödeme hizmetleri pazarında teknoloji şirketlerinin kendi ürün ve hizmetlerine rakip teşebbüsleri dışlayacak şekilde bir ayrıcalık tanıyabileceği hususu gündeme gelmektedir.¹⁶⁵ Son olarak, hâlihazırda büyük teknoloji şirketlerinin veri toplamasına ve veri sahipliğine yönelik yürütülen soruşturmalarda görüldüğü gibi ödeme hizmetlerinde de tüketici verisinin toplanması ve kullanılması zemininde ortaya çıkacak hâkim durumun kötüye kullanılması hallerinden söz etmek mümkün olabilecektir.

(175) Ayrıca bazı büyük teknoloji şirketlerinin hâlihazırda milyonlarca kullanıcının işlem yaptığı uygulama mağazaları vasıtasıyla kullanıcılar ile satıcılar arasındaki ödeme işlemlerine aracılık ettiği bilinmektedir. Anılan işlemlerden komisyon alan teknoloji şirketlerinin ödeme işlemi için kendi ödeme ekosistemini zorunlu tutması, tartışmaları beraberinde getirmektedir. Nitekim bir oyun yapımcısı olan Epic Games'in Apple ve Google ile düştüğü ihtilaflar ve bu teşebbüslere karşı ABD'de açmış olduğu davalar, anılan tartışmaların bir sonucudur. Epic Games'in oyunlarına yönelik uygulama içi satın alım işlemlerini kendi ödeme sistemi üzerinden yapmak istemesiyle başlayan tartışma, Apple ve Google'ın Epic Games'in en çok satan oyununu uygulama mağazalarından kaldırması ile sonuçlanmıştır. Bu durum karşısında Epic Games, anılan teşebbüslerin uygulama dağıtımını ve bununla bağlantılı olarak ödeme sistemleri pazarında rekabeti kısıtladığını ve uygulama içi satın almalar açısından uygulanan komisyonun tekelci fiyattan gerçekleştiğini iddia etmektedir. Farklı yargı çevrelerinde de görülmeye başlanan davaların sonuçları, büyük teknoloji şirketlerinin esas faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri güçlü konumlarının, ödeme hizmetleri açısından nasıl sonuçlar doğurabileceğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

(176) Mevcut düzenlemeler çerçevesinde teknoloji şirketlerinin olası stratejilerinin nasıl karşılanabileceği tartışılmaktadır. Nitekim Çin, AB ve ABD'de büyük teknoloji şirketlerinin finansal hizmetler alanındaki artan faaliyetleri, ilgili düzenleyici otoriteler ile rekabet otoritelerini, yeni

---

¹⁶⁴ ACM (2020), s.45

¹⁶⁵ İlave bilgi için bkz. <https://www.weko.admin.ch/weko/en/home/latest-news/press-releases/nsb-news.msg-id-73448.html>, Erişim Tarihi: 13.10.2021

politikalar geliştirmeye ve pazarın rekabet edilebilirliğini korumak için önlemler üzerinde çalışmaya sevk etmiştir. İlgili otoritelerce yapılan analizlerin geleneksel ex-post yöntemlerden büyük teknoloji şirketleri özelinde uygulanabilecek özgü ex-ante yöntemlere evrildiği söylenebilecektir.

- (177) Bu kapsamda, PSD2'nin 35. maddesinde ödeme hizmeti sağlayıcılarının ödeme sistemlerine erişiminin objektif, ayrımcı olmayan ve ölçülü koşullarla sağlanması gerektiği düzenlenmektedir. Getirilen bir öneri, bu maddenin uyarlanması yönündedir.¹⁶⁶ Böylelikle ödeme hizmeti sağlayıcılarının; kredi kuruluşları nezdindeki ödeme sistemlerine erişiminin mümkün kılınmasına benzer şekilde, platformları aracılığıyla ödeme hizmetleri açısından geçit bekçisi rolünü üstlenecek teknoloji şirketlerinin platformlarına erişimi de sağlanabilecektir.
- (178) Bu noktada bir diğer öneri, "açık bankacılık" kapsamında edinilen tecrübelerin büyük teknoloji şirketlerinin platformlarında gerçekteşen ödeme işlemleri açısından kullanılmasıdır. "Açık platform" olarak adlandırabilecek bu tip bir düzenleme sayesinde, açık bankacılık kapsamında üçüncü kişi hizmet sağlayıcıların, kullanıcıların finansal bilgilerine erişmelerini ve işlem gerçekteşirebilmelerini sağlayan yöntemin bir benzeri platformlar bakımından da hayata geçirilebilecektir. Böylelikle, teknoloji şirketlerinin ekosistemleri içerisinde yapılacak ödeme işlemlerinin diğer ödeme hizmeti sağlayıcılara objektif şartlar altında açılması mümkün olabilecektir. Elbette bu tip bir düzenlemenin hayata geçirilmesi adına otoritelerin konu hakkındaki tecrübelerinin artmasında fayda bulunduğu bilinen bir vakıdır.
- (179) Diğer yandan, özellikle Avrupa'daki otoritelerin büyük teknoloji şirketlerinin faaliyetlerini düzenleme konusunda girişimlerde bulunması konu açısından dikkate değerdir. Özellikle Komisyonun kamuoyu ile paylaştığı Dijital Hizmetler Yasa Tasarısı¹⁶⁷ ve Dijital Pazarlar Yasa Tasarısı¹⁶⁸ diğer yargı çevrelerini de etkileme potansiyeline sahiptir. Her ne kadar yasalaşma sürecinde olması sebebiyle içeriği değişikliğe uğrayabilecek olsa da tasarının bazı hükümleri muhtemel etkileri sebebiyle şimdiden tartışmalara konu olmaya başlamıştır. Özellikle Dijital Pazarlar Yasa Tasarısı, dijital piyasaları yönlendirme ve etkileme gücü olan teşebbüslerin geçit bekçisi olarak tanımlanmasını ve bu teşebbüslere çeşitli yükümlülükler getirilmesini

---

¹⁶⁶ ACM (2020), s.5

¹⁶⁷ Bkz. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_en, Erişim Tarihi: 12.05.2021

¹⁶⁸ Bkz. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en, Erişim Tarihi: 12.05.2021

öngörmektedir. Ödeme hizmetleri pazarına etkisi yukarıda ele alınan birçok teknoloji şirketinin geçit bekçisi tanımı kapsamına girmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

- (180) Tasarıdan anlaşılacağı üzere geçit bekçisinin işletim sistemini kullanan son kullanıcıların, farklı yazılım, uygulama ve hizmetler arasında geçiş yapmalarının veya bu yazılım, uygulama ve hizmetleri kullanmalarının teknik olarak sınırlandırılmasından kaçınılması gerekecektir. Ayrıca ticari kullanıcıların ve yan hizmet sunucularının, geçit bekçisinin gözetiminde sunulan yan hizmetlerde; geçerli işletim sistemi, yazılım ve donanım özelliklerine erişimlerine ve bunlarla birlikte çalışabilirliğe izin verilmesi öngörülmektedir. Bu tip düzenlemelerin büyük teknoloji şirketlerinin sundukları ödeme hizmetlerine yönelik etkiler göstermesi de olasıdır. Özellikle Apple'ın NFC uygulamalarına yönelik devam etmekte olan soruşturma da göz önüne alındığında, Komisyonun Dijital Pazarlar Yasası ile ödeme ekosistemlerinin üçüncü taraf hizmet sağlayıcılara açılması yönünde daha sağlıklı işleyen bir yapıyı inşa etmesi olasıdır. Yasalaşma sürecinde söz konusu düzenlemelerin ödeme hizmetlerine etkisi konusunda yapılacak ayrıntılı çalışmaların takibi, ülkemizde ilerleyen yıllarda gerek ödeme hizmetlerine gerek dijital piyasalara ilişkin yapılacak düzenlemelere rehberlik etmesi açısından önem taşımaktadır.
- (181) Nihayetinde teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetleri pazarına girişi, faaliyet tipleri ne olursa olsun yerleşik bankalar için önem taşımaktadır. Zira bankalar ödeme hesapları üzerinden edindiği bilgilerle tüketiciye farklı ürünler önerebilme şansını elde etmekte, tüketicinin kredibilitelerini ölçmekte, bu hesaplar üzerinden doğan işlemler vasıtasıyla tüketici ile olan bağını güçlendirmekte ve bazı durumlarda ödemeler üzerinden doğrudan gelir elde etmektedir.¹⁶⁹ Tüketicilerin teknoloji şirketlerinin ödeme hizmetlerini tercih etmesi bankaların bütün bu doğrudan ve dolaylı getirilerden mahrum kalması anlamına gelecektir.
- (182) Bu nedenle, yerleşik bankalar büyük teknoloji şirketlerinin anılan şekilde faaliyetlerini artırması karşısında çeşitli stratejiler izleyebilecektir.¹⁷⁰ Finansal olmayan ürünlerle paket halinde finansal ürün sunma şansına sahip olmayan yerleşik bankalar teknoloji şirketleriyle işbirliği yolunu seçebilecektir (Hâlihazırda Amazon ile JPMorgan ve Apple ile Goldman Sachs arasında bu tip işbirliklerinin olduğu bilinmektedir). Bunun yanında teknoloji şirketlerinin platform olarak faaliyet göstermesinden doğacak rekabetçi baskıyı engellemek adına yerleşik finansal kuruluşlar işbirliğine giderek birbirlerinin ürünlerinin yer aldığı platformlar kurabilecektir. Bunun yanında

---

¹⁶⁹ ACM (2020), s.37

¹⁷⁰ OECD (2020b), s.24

özelleştirilmiş finansal ürünler ve hizmetler geliştirerek teknoloji şirketlerinin sunamayacağı ürünlerle müşteri portföyünün korunması da olası stratejilerden biridir. Yerleşik bankaların yüksek müşteri güvenine, veri güvenliği algısına ve finansal düzenlemeler konusundaki tecrübesine dayanarak teknoloji şirketleriyle kıyasıya rekabeti tercih etmesi de elbette mümkündür. Fakat her halükarda yerleşik bankalar da kaçınılmaz olan teknolojik değişimin bir parçası olacaktır.¹⁷¹ Büyük teknoloji şirketlerinin pazara giriş yoğunluğuna bağlı olarak rekabetin ve yerleşik bankaların yaşayacağı kayıpların nihayetinde yerleşiklerin teknoloji yatırımlarını artırması beklenmektedir.¹⁷² Bu noktada, pazarda doğacak etkilerin seviyesi açısından özellikle büyük teknoloji şirketlerinin fintek faaliyetlerini konu alan düzenlemeler ile rekabet otoritelerinin uygulamaları önem kazanabilecektir.

- (183) Ülkemiz açısından büyük teknoloji şirketlerinin finansal hizmetlerde yıkıcı girişimlerde bulunmasının kuvvetli bir ihtimal olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, hâlihazırdaki örneklerde finansal hizmetler açısından boşlukların olduğu, bankalardan hizmet almayan kesimin yüksek olduğu, finansal düzenlemelerin sıkı olmadığı, rekabetçi olmayan finansal pazarların bulunduğu ülkelerde teknoloji şirketlerinin girişinin daha hızlı olduğu görülmektedir.¹⁷³ Her ne kadar bankalardan hizmet almayan kesimin ülkemizde görece yüksek olduğu görülse de,¹⁷⁴ sayılan diğer değişkenler açısından ülkemizin, teknoloji şirketlerinin hızlı bir şekilde finansal piyasalara girdiği gelişmekte olan ülkelere ayrıştığı söylenebilecektir. Gelişmekte olan ülkelerin yanında ABD ve AB finansal pazarlarında faal olan birçok teknoloji şirketinin Türkiye'de henüz hatırı sayılır bir finansal faaliyeti bulunmamaktadır. Ancak ülkemizde akıllı telefon kullanımının artması,¹⁷⁵ e-ticaretin hacminin büyümesi,¹⁷⁶ sosyal medya kullanıcısı sayısının yüksekliği¹⁷⁷ gibi hususlar bu şirketlerin fintek hizmetlerinin Türkiye'de yaygınlaşacağı tahminini kuvvetlendirmektedir.

---

¹⁷¹ OECD (2020b), s.25

¹⁷² OECD (2019), s.3

¹⁷³ FROST vd. (2019), s.1-2

¹⁷⁴ Bkz. <https://www.jpmorgan.com/merchant-services/insights/reports/turkey>, Erişim Tarihi: 12.05.2021

¹⁷⁵ Bkz. <https://www.statista.com/statistics/568281>, Erişim Tarihi: 12.05.2021

¹⁷⁶ Bkz. <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/turkiyede-e-ticaret-2019-pazar-buyuklugu.html>, Erişim Tarihi: 12.05.2021

¹⁷⁷ Bkz. <https://datareportal.com/reports/digital-2020-turkey>, Erişim Tarihi: 12.05.2021

SONUÇ VE ÖNERİLER

- (184) Finansal piyasaların daha rekabetçi bir görünüme kavuşmasının fırsatı olan fintek, geçtiğimiz birkaç yıl içerisinde finansal hizmetlerde etkisini artırmış ve çok sayıda paydaşı bünyesinde barındıran bir ekosistemin oluşmasını sağlamıştır. Buna paralel olarak, son yıllarda gerek düzenleyici otoritelerin gerek rekabet otoritelerinin finteke yönelik politikalarının ana hatlarının olduğu ve yine bu alana ilişkin içtihat oluşturabilecek kararların alındığı görülmektedir. Ülkemizde de Kurulun fintek ile ilgili kararlarında vücut bulan yaklaşımın istikrara kavuştuğu ve kararlarda ön plana çıkan ortak endişenin, yeni oyuncuların mevcut altyapılardan dışlanmasının ortaya çıkaracağı rekabet karşıtı etkiler olduğu söylenebilecektir.
- (185) Bu noktada sadece finansal piyasalar özelinde değil, genel olarak ekonomilerde yaşanan dijitalleşmenin bir sonucu olarak “veri sahipliği” kavramı, rekabet analizlerinin mihenk taşı oluşturmaktadır. Rekabet hukukundaki modern yaklaşımlar, klasik rekabet hukuku araçlarının günümüzde yaşanan dijitalleşmeye bağlı ortaya çıkan yeni rekabet sorunlarına tatmin edici çözümler üretmesinin mümkün olmadığını savunmakta ve bu alanda yeni yorumlara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Dijitalleşmeye ve veri sahipliğinin artan önemine bağlı olarak pazarlarda görülen atipik rekabet sorunlarına karşı ne tür müdahalelerin geliştirilebileceğine yönelik yoğun tartışmalar, modern yaklaşımların haklılığına işaret etmektedir.
- (186) Finans sektörü özelinde de veri sahipliği, her geçen gün daha kritik hale gelmekte ve piyasaların geleceği için belirleyici gösterge konumuna erişmektedir. Buna bağlı olarak, rekabet hukuku bağlamında benimsenebilecek en işlevsel modern yorum ise, her bir veri setinin kendine has oluşu ve ikame edilemezliği ile belirli veri setlerine sahiplik noktasında teşebbüslerin hâkim durumda bulunabileceğinin kabulüdür. Söz konusu yorum doğrultusunda, bir teşebbüsün müşterisine ait verinin başka bir teşebbüsten elde edilemeyeceği ve ilgili müşteri verisi özelinde teşebbüsün hâkim duruma gelebileceği sonucuna ulaşılabilecektir. Diğer bir deyişle, bir müşteriye katma değerli hizmetler sunabilmek adına ilgili müşteri verisi kilit konumda kabul edilebilecek ve bu verinin sadece bir teşebbüsten elde edilebiliyor olması durumunda bu teşebbüsün hâkim durumda olduğu kanaatine varılabilecektir.
- (187) Rekabet hukuku müdahalelerinde olduğu kadar fintekin düzenlenmesinde de yeni yaklaşımlara duyulan ihtiyaç tartışmasızdır. Özellikle, düzenleyici müdahalelerin daha kapsayıcı, hızlı ve

öngörülebilir çözümler üretebilmesi dikkate alındığında, bu alana yönelik ideal düzenlemelerin hayata geçmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, oluşturulacak düzenleyici kuralların finansal istikrarın korunması başta olmak üzere klasik düzenleyici kaygıların yanında piyasalardaki rekabetin ve inovasyonun sürekliliğini de göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu doğrultuda, pazara girişleri teşvik eden ve pazardaki yeni oyuncuların zorunlu altyapılardan dışlanmasını engelleyen düzenleyici kuralların tesisi, etkin bir finansal yapının inşası sürecinde amaca uygun bir yaklaşım olacaktır. Yine, piyasadaki farklı niteliklere sahip oyunculara yönelik farklılaştırılmış ve aşamalandırılmış yükümlülükler öngören düzenleyici kuralların, fintekin gelişimine katkı sunacağı açıktır. Asimetrik düzenleme yaklaşımı olarak nitelendirilebilecek bu yaklaşım, finansal piyasalardaki inovasyonun önünü açacak ve bu pazarlardaki dinamizmi artıracaktır.

(188) Bunun yanı sıra, oluşturulacak düzenleyici kuralların sadece günümüz teknolojilerine yoğunlaşmaktan ziyade yeni teknolojilere açık kapı bırakacak esnekliğe sahip olması, finansal piyasalardaki teknolojik dönüşümü hızlandıracaktır. Düzenleyici kuralların oluşturulması noktasında “düzenleyici deney alanları” (*regulatory sandbox*) çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Yenilikçi fintek ürün ve hizmetlerinin belli düzenleyici kurallardan istisna tutularak sınırlı bir şekilde piyasada deneyimlenmesine imkân tanıyan düzenleyici deney alanı uygulamalarıyla teşebbüslerin, tüketicilerin ve düzenleyici otoritelerin yeni ürün ve hizmetlere yönelik tecrübe sahibi olması sağlanmakta ve bu sayede farklı fintek ürün ve hizmetleri özelinde optimal düzenleyici çerçevenin oluşturulması mümkün olmaktadır. Özetle, bu alanda atılacak düzenleyici adımların, günün ihtiyaçlarına cevap verirken geleceğe de uyum sağlayan, pazar koşullarını bozmadan yeni oyuncuların pazara girmesini teşvik eder nitelikte olması beklenmektedir.

(189) Düzenlemelerin ve fintek ekosistemine yönelik devlet politikalarının, pazara girişi zorlaştırıcı nitelikteki pazar dinamiklerini ortadan kaldırmaya yönelik tasarlanması da rekabetçi yapının tesisi adına önem taşımaktadır. Bu açıdan özellikle kamu kaynaklı sermaye desteğine yönelik programların netleştirilmesiyle küçük ve orta ölçekteki teşebbüsler adına çeşitli finansman yöntemlerinin benimsenmesi uygun olacaktır. Diğer taraftan, bu tip devlet desteklerinin, pazardaki rekabete zarar verecek şekilde bir yahut birkaç teşebbüsün rakiplerine karşı avantaj elde etmesi sonucunu doğurmamasına dikkat edilmelidir. Daha ziyade, inovatif çözümler geliştiren fakat pazara girişin ilk safhasında finansman sıkıntısı yaşayan teşebbüslerin desteklenmesi, rekabetçi

yapının sağlanması yaklaşımıyla uyum gösterecektir. Ayrıca bu tip teşebbüslere objektif şartlar dâhilinde oluşturulmuş bir program ile vergi kolaylığı sağlanması da yarar sağlayabilecektir.

- (190) Bunun yanında, devlet desteklerinin pazara etkisinin her halükarda sınırlı kalacağı göz önüne alındığında, esas ilerlemenin fintek şirketlerinin alacağı doğrudan yatırımlarda saklı olduğu açıktır. Bu konuda özellikle yatırımcıların karar alma süreçlerine yardım sağlayacak kamuya açık bir veri havuzunun oluşturulması gündeme gelebilecektir. Yine, fintek alanında piyasa eğilimlerinin güncel şekilde takip edilerek tüketici tercihlerine en uygun hizmetlerin geliştirilmesi adına toplu pazar verisinin oluşturulması düşünülebilir. Nitekim ülkemizde finansal piyasalara ilişkin toplulaştırılmış verilerin sunulduğu örnekler rastlanmaktadır. Örneğin TCMB "Elektronik Veri Dağıtım Sistemi" üzerinden kamuoyuyla birçok finansal veriyi paylaşmaktadır. Benzer şekilde BKM; genel raporlar, kredi kartı işlemleri, banka kartı işlemleri gibi farklı kategoriler altında çeşitli veri havuzlarını erişime açmaktadır. Anılan örnekler benzer şekilde, özellikle sektör paydaşlarının öne sürdüğü ihtiyaçlar da dikkate alınarak toplanacak bir verinin kamuoyuyla paylaşılması düşünülebilir. Böylesi bir verinin rekabet karşıtı etkiler doğurabileceği şüphesinin oluşması halinde ise Rekabet Kurumunun sunacağı katkı ile çözüme ulaşılabilecektir.
- (191) Keza, hâlihazırda klasik finansal oyuncuların erişebildiği veri setlerine pazardaki yeni nesil oyuncuların da erişebilmesi, pazarda veriye erişim noktasında rakipler arasındaki asimetrik durumun ortadan kaldırılmasına hizmet edecektir. Bu kapsamda, yerleşik finansal oyuncuların erişebildiği başta TBB bünyesindeki Risk Merkezi verilerine, Kredi Kayıt Bürosu verilerine, BKM Veri Paylaşımı sisteminde paylaşılan verilere ve Merkezi Nüfus İdare Sistemi (Mernis) kayıtlarına fintek şirketlerinin de faaliyet alanları ilgili olduğu ölçüde erişebilmesi, pazardaki yeni oyuncuların yerleşik oyuncular ile eşit koşullarda rekabet edebilmesinin önünü açacaktır.
- (192) Sadece birtakım veri havuzlarına değil, özellikle zorunlu nitelikteki bankacılık altyapılarına fintek şirketlerinin doğrudan erişebilmesine izin veren düzenlemeler, finansal pazarlardaki ürün ve hizmet çeşitliliğini artırabilecektir. Nitekim fintek şirketlerinin TCMB bünyesindeki EFT ve FAST sistemlerine doğrudan erişim sağlayabilmesine imkân tanınması, bu şirketlerin yerleşik finansal oyunculara olan bağımlılığını azaltarak sektördeki rekabete sağlıklı bir işleyiş kazandırabilecek olması bakımından örnek bir düzenleme niteliği taşımaktadır.
- (193) Ülkemizdeki fintek ekosisteminin gelişimi adına teknoloji geliştirme merkezlerinin (*innovation hubs*) kurulması, üniversitelerde fintek programlarının açılması, nitelikli insan kaynağı

yetiştirilmesi gibi özellikle uzun vadede Türkiye'nin fintek yatırımları için cazibe merkezi haline gelmesini sağlayacak adımların önemi de açıktır. Anılan adımların yanında pazarın gelişimi açısından tüketici algısından doğan engelleri kaldıracak çözümlere de başvurulmalıdır. Bu kapsamda, dijital ve finansal okuryazarlığın artırılması başta olmak üzere tüketici farkındalığını tesis eden bütün yaklaşımların nihayetinde pazardaki rekabete olumlu etki edeceği düşünülmektedir.

- (194) Bir diğer husus olarak, ülkemiz fintek ekosisteminin gelişimi adına sektör oyuncuları ile kamu otoritelerinin sağlıklı diyalog mekanizmaları geliştirmesinin önemi açıktır. Bu bakımdan, ilgili kamu otoriteleri ile başta TBB, TKBB, TÖDEB, TSB olmak üzere ilgili sektör kuruluşları arasındaki görüş alışverişleri, kapsayıcı ve amaca uygun politikaların hızlı bir şekilde benimsenmesini sağlayabilecektir.
- (195) Keza, finteke yönelik bütüncül ve tutarlı bir ülke politikasının tesisi, kamu otoriteleri arasında yakın işbirliğinin kurulmasıyla doğrudan ilişkilidir. Nitekim finteke yönelik örnek ülke uygulamalarında, kamu otoriteleri arasındaki işbirliklerinin ileri seviyede olduğu göze çarpmaktadır. Gerçekten de fintekin bankacılık hukuku, bilişim hukuku, tüketici hukuku, rekabet hukuku ve kişisel verilerin korunması hukuku gibi birçok disiplini ilgilendirmesi, bu alana yönelik farklı kurumlarca yapılacak düzenlemelerdeki kural ve standartların uyumlu olmasını gerektirmektedir. Ülkemizde de Rekabet Kurumu ile TCMB ve BDDK arasında kurulacak istişare mekanizmalarının büyük kazanımlara vesile olacağı muhakkaktır. Benzer şekilde, fintek ekosisteminin diğer paydaşları konumundaki SPK, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (GİB, MASAK), BTK ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu ile koordineli politikaların benimsenmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda, T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından yürütülecek koordinasyon faaliyetleri, ülkemizin bütüncül bir fintek politikasının oluşmasına hizmet edecektir.

KAYNAKÇA

ACCENTURE (2017), "The Rise of Insurtech", https://www.accenture.com/t00010101T000000_w_/gb-en/_acnmedia/PDF-50/Accenture-Insurtech-PoV.pdf, Erişim Tarihi: 27.01.2021

ACM (2016), "How to Boost FinTech's Contribution to Effective Competition in the Financial Sector?", https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/publicaties/15926_fintech-call-for-input-final-version-EN.pdf, Erişim Tarihi: 29.01.2021

ACM (2017), "Fintechs in the Payment System: The Risk of Foreclosure", <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/2018-02/acm-study-fintechs-in-the-payment-market-the-risk-of-foreclosure.pdf>, Erişim Tarihi: 19.01.2021

ACM (2020), "Big Techs in the Payment System", <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/acm-report-on-big-techs-in-the-payment-system.pdf>, Erişim Tarihi: 29.01.2021

BIS (2014), "Non-banks in retail payments", <https://www.bis.org/cpmi/publ/d118.pdf>, Erişim Tarihi: 19.01.2021

BIS (2019), "Annual Economic Report", <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2019e3.pdf>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

BKM (2021a), "2020 Faaliyet Raporu", <https://bkm.com.tr/raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari/>, Erişim Tarihi: 09.05.2021

BKM (2021b), "Mobil Temassız/Karekodla Yapılan Ödeme İşlemleri", <https://bkm.com.tr/mobil-temassiz-karekodla-yapilan-odeme-islemleri/>, Erişim Tarihi: 09.05.2021

BOWER, J. L. ve C. M. CHRISTENSEN (1995), "Disruptive Technologies: Catching the Wave", Harvard Business Review, Vol:73, No:1

CAPGEMINI (2020), "Payments Top Trends 2021", https://www.capgemini.com/wp-content/uploads/2020/11/Payments-Top-trends-2021_web.pdf, Erişim Tarihi: 21.04.2021

CBC (2017a), "Technology-Led Innovation in the Canadian Financial Services Sector – A Market Study", [http://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTech-MarketStudy-December2017-Eng.pdf/\\$FILE/FinTech-MarketStudy-December2017-Eng.pdf](http://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTech-MarketStudy-December2017-Eng.pdf/$FILE/FinTech-MarketStudy-December2017-Eng.pdf), Erişim Tarihi: 27.01.2021

CBC (2017b), “Highlights from the Competition Bureau's FinTech Workshop: Driving Competition and Innovation in the Financial Services Sector”, [https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTech-Report-Workshop-Eng.pdf/\\$file/FinTech-Report-Workshop-Eng.pdf](https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/vwapj/FinTech-Report-Workshop-Eng.pdf/$file/FinTech-Report-Workshop-Eng.pdf), Erişim Tarihi: 29.01.2021

CITI (2019), “Bank X The New New Banks”, <https://hollandfintech.com/wp-content/uploads/2019/05/ANZTS.pdf>, Erişim Tarihi: 21.04.2021

CMA (2016), “Retail banking market investigation”, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57ac9667e5274a0f6c00007a/retail-banking-market-investigation-full-final-report.pdf>, Erişim Tarihi: 26.01.2021

CNMC (2018), “Market Study on the Impact on Competition of Technological Innovation in the Financial Sector”, https://www.cnmc.es/sites/default/files/2218346_1.pdf, Erişim Tarihi: 29.01.2021

DAL, C. (2020), *Rekabet Hukuku Perspektifinden Finans Sektöründeki Yıkıcı İnovasyon ve Finansal Teknolojiler*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara

DELOITTE (2017), “How to flourish in an uncertain future: Open banking”, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/financial-services/deloitte-uk-open-banking-how-to-flourish-in-an-uncertain-future.pdf>, Erişim Tarihi: 26.01.2021

DURBİLMEZ, S. E., (2018), “Blokzincir Teknolojisinin Finans Sektöründeki Yeri ve Uygulamaları”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

EISANMANN, T, G. PARKER ve M. V. ALSTYNE (2011), “Platform Envelopment”, *Strategic Management Journal*, Strat. Mgmt. J, 32: 1270–1285

EP (2018), “Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/619027/IPOL_STU\(2018\)619027_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/619027/IPOL_STU(2018)619027_EN.pdf), Erişim Tarihi: 29.01.2021

EY (2018), “Türkiye FinTech Ekosisteminin Sürdürülebilir Gelişimi için 23 Öneri”, https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2018/02/EY_T%C3%BCrkiye-Fintech-Ekosisteminin-S%C3%BCrd%C3%BCrebilir-Geli%C5%9Fimi-i%C3%A7in-23-%C3%96neri.pdf, Erişim Tarihi: 29.01.2021

EY (2019), “Global FinTech Adoption Index 2019”, https://www.ey.com/en_gl/ey-global-fintech-adoption-index, Erişim Tarihi: 23.05.2021

FRANCK J, LINARDATOS D. (2021), “Germany’s ‘Lex Apple Pay’: Payment Services Regulation Overtakes Competition Enforcement”, *Journal of European Competition Law & Practice*, C: 12, S: 2, <https://academic.oup.com/jeclap/article/12/2/68/5905712>, Erişim Tarihi: 02.11.2021

FROST, J, L. GAMBACORTA, Y. HUANG, H. S. SHIN ve P. ZIBINDEN (2019), “BigTech and the Changing Structure of Financial Intermediation”, https://www.bis.org/events/confresearchnetwork1909/frost_pres.pdf, Erişim Tarihi: 29.01.2021

KPMG (2021), “Pulse Of Fintech H1 2020”, <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2021/02/pulse-of-fintech-h2-2020.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2021

OECD (2015), “Hearing on Disruptive Innovation in the Financial Sector”, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP2\(2015\)9&doclanguage=en](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP2(2015)9&doclanguage=en), Erişim Tarihi: 27.01.2021

OECD (2017), “10 years on from the Financial Crisis: Co-operation between Competition Agencies and Regulators in the Financial Sector”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2\(2017\)8/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WP2(2017)8/en/pdf), Erişim Tarihi: 27.01.2021

OECD (2019), “Detailed Summary of Discussion of the Roundtable on Digital Disruption in Financial Markets”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2019\)1/ANN3/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2019)1/ANN3/FINAL/en/pdf), Erişim Tarihi: 29.01.2021

OECD (2020a), “Executive Summary of the Roundtable on Digital Disruption in Financial Markets”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2019\)1/ANN4/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2019)1/ANN4/FINAL/en/pdf), Erişim Tarihi: 27.01.2021

OECD (2020b), “Digital Disruption in Banking and its Impact on Competition”, <http://www.oecd.org/daf/competition/digital-disruption-in-banking-and-its-impact-on-competition-2020.pdf>, Erişim Tarihi: 27.01.2021

OECD (2020c), “Summary of Discussion of the Roundtable on Digital Disruption in Financial Markets”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M\(2019\)1/ANN3/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/M(2019)1/ANN3/FINAL/en/pdf), Erişim Tarihi: 26.01.2021

OLIVER WYMAN (2020), “Big Banks, Bigger Techs?”, <https://www.oliverwyman.com/content/dam/oliver-wyman/v2/publications/2020/jul/Big%20Banks%20Bigger%20Techs%20Final%20Version.pdf>, Erişim Tarihi: 21.04.2021

PCA (2018), “Technological Innovation and Competition in the Financial Sector in Portugal”, http://www.concorrenca.pt/vEN/Estudos_e_Publicacoes/Estudos_Economicos/Banking_and_Insurances/Documents/2018Portugal.pdf, Erişim Tarihi: 29.01.2021

PWC (2018), “The Imminent Arrival of the Age of Open Banking: A shift to the platform business model in banking”, <https://www.strategyand.pwc.com/jp/ja/publications/periodical/strategyand-foresight-16/sf16-02e.pdf>, Erişim Tarihi: 23.01.2021

PWC (2020), “Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye”, <https://www.pwc.com.tr/tr/sektorler/bankacilik/pdf/acik-bankacilik-dunya-ve-turkiye-v2.pdf>, Erişim Tarihi: 19.01.2020

SAĞLAM B. (2019), “Dijitalleşmede Yeni Aşama: Blokzincirler ve Rekabet”, Rekabet Dergisi, C: 20, S: 1, Haziran 2019, s. 6

SPEK, L.D. ve S. PHIJFERR (2020), “Will BigTechs change the European payments market forever”, <https://www.compact.nl/articles/will-bigtechs-change-the-european-payments-market-forever/>, Erişim Tarihi: 29.01.2021

STARTUP.WATCH (2021), “Fintech Snapshot for Turkey v.0.4”, <https://startups.watch/reports>, Erişim Tarihi: 25.11.2021

STATISTA (2021a), “Retail E-commerce Sales CAGR in Selected Markets 2021-2025”, <https://www.statista.com/statistics/220177/b2c-e-commerce-sales-cagr-forecast-for-selected-countries/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

STATISTA (2021b), “Most popular social networks worldwide as of January 2021, ranked by number of active users” <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

STATISTA (2021c), “Apple Pay user number 2016-2020”, <https://www.statista.com/Statistics/911914/number-apple-pay-users/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

STATISTA (2021d), “Active PayPal accounts worldwide 2010-2021, by quarter”, <https://www.statista.com/statistics/218493/paypals-total-active-registered-accounts-from-2010/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

TÜİK (2021), “Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2020”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2020-37180>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

VAN DER BEEK, A. (2017), “FinTech and Competition Law: FinTech as Driver of Competition?”, Journal of Financial Law, Vol:2017, No:5

VEZOSSO, S. (2018), “Fintech, Access to Data and the Role of Competition Policy”, V. Bagnoli (der.), *Competition and Innovation* içinde, Scortecci, São Paulo

WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021a), “Digital 2021 April Global Statshot Report”, <https://datareportal.com/reports/6-in-10-people-around-the-world-now-use-the-internet>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

WE ARE SOCIAL ve HOOTSUITE (2021b), “Digital 2021: Turkey”, <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey>, Erişim tarihi: 09.05.2021

WORLDPAY (2021), “The Global Payment Reports”, <https://worldpay.globalpaymentsreport.com/en/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021

ZETZCHE, D.A, R.P. BUCKLEY, D.W. ARNER ve J.N. BARBERIS (2017), “From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance”, EBI Working Paper Series, 2017 - No:6

Bu çalışmanın tüm telif hakları Rekabet Kurumuna aittir.